

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

з курсу «Кримінальне право України. Загальна частина»

студентів денної та заочної форм навчання;

Рекомендовано до видання кафедрою кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (Протокол № 3 від 16 жовтня 2019 року)

Рецензенти:

Ященко А.М. – професор кафедри кримінально-правових дисциплін ХНУВД, доктор юридичних наук, професор;

Житний О.О. – звідувач кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор

Автори:

Шинкарьов Ю.В. – завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін ХНПУ імені Г.С. Сковороди, кандидат юридичних наук, доцент.

Корабель М.Г. – доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ХНПУ імені Г.С. Сковорои, кандидат юридичних наук

Базисом для НМКД виступив: Навчально-методичний комплекс с курсу «Кримінальне право України. Загальна частина». –Х.2012 за авторством Шинкарьова Ю.В., Плотнікової А.В., Пиоипенко О.О.

Навчально-методичний комплекс з курсу «Кримінальне право України. Загальна частина».(оновлений) – Х.: ФОП «Тисячникова Л.А», 2019. – 114 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальні положення.....	5
Робоча навчальна програма «Кримінальне право України. Загальна частина».....	6
Система та критерії оцінювання.....	12
Методичні вказівки для підготовки до практичних занять з курсу «Кримінальне право України. Загальна частина».....	14
Самостійна робота студентів при вивченні курсу «Кримінальне право України. Загальна частина».....	21
Завдання до практичних занять.....	22
Література рекомендована для підготовки до окремих практичних занять.....	22
Перелік питань для підготовки до заліку	111
Перелік питань для підготовки до іспиту.....	112

Вступ

Одним з найважливіших питань, що ставляться перед українським суспільством на даний момент, є завдання зменшення рівня злочинності, яка існує у країні. Одним із способів, за допомогою якого можна це здійснити є професійна освіта фахівців галузі, які покликані брати участь у забезпеченні законності та правоохоронної діяльності в Україні.

Саме тому навчальна дисципліна «Кримінальне право України. Загальна частина» включена до обов'язкового переліку дисциплін, необхідних для належної професійної підготовки фахівців-правознавців на юридичних факультетах ВУЗів 3-4 рівнів акредитації за спеціальністю «Правознавство». Викладання цього курсу здійснюється при підготовці фахівців-бакалаврів із обраної спеціальності. Читання курсу по кафедрі кримінально-правових дисциплін юридичного факультету проводиться професорсько-викладацьким складом, який здатний забезпечити досягнення цілей, що ставляться перед викладанням курсу.

Кримінальне право України є самостійною галуззю права, яка виступає складовою частиною сучасної системи права України. Воно має своїм завданням охорону найважливіших соціальних цінностей, які визначаються Конституцією України: життя та здоров'я, права людини та громадянина, власності, громадського порядку та моральності, громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України, миру і безпеки людства. Навчальна дисципліна «Кримінальне право України. Загальна частина» дозволяє оволодіти необхідною кількістю знань про: поняття Кримінального права як галузі, науки; зміст законодавства про кримінальну відповідальність; вчення про злочин; вчення про покарання.

Належне вивчення курсу передбачає не тільки засвоєння догматів науки кримінального права, а й різноманітних теоретичних положень, що є дискусійними, новими та прогресивними.

Випрацювання наукового світосприйняття у студентів передбачає знання різноманітних поглядів, які є в науці кримінального права з деяких проблемних питань. Тому студенту чи слухачу необхідно критично осмислити ці наукові течії і обрати свою теоретичну позицію і вміти її аргументувати.

Це дозволяє розвинути здатність до критичного аналізу цих положень та підготувати спеціалістів здатних до навчання за рівнем спеціаліст, бакалавр та магістр права.

Навчально-методичний комплекс «Кримінальне право України. Загальна частина» розрахований на студентів юридичних факультетів денної та заочної форми навчання, інституту післядипломної освіти за спеціальністю «Правознавство». Програма курсу складається з чотирьох модулів, що охоплюють весь комплекс тем Загальної частини Кримінального права України.

Починаючи вивчення курсу «Кримінальне право України. Загальна частина» необхідно ознайомитися з Робочим планом «Кримінальне право України. Загальна частина» оскільки відповідно до останнього і сформовано навчально-методичний комплекс.

Загальні положення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина» студент повинен:

Знати:

- основні положення та дефініції закону про кримінальну відповідальність України;
- інститути Загальної частини кримінального права;
- результати узагальнення практики застосування норм Загальної частини Кримінального кодексу України;
- основні наукові погляди та напрямки розвитку сучасної кримінально-правової науки.

Уміти:

- застосовувати практично положення інститутів Загальної частини кримінального права;
- проводити науковий аналіз надбань науки кримінального права;
- аналізувати та застосовувати вірне тлумачення та урозуміння за обсягом і змістом норм кримінального права.

При підготовці до практичних занять необхідно ознайомитися з методичними вказівками до кожної теми: методикою відповіді на питання, загальним переліком питань, практичними завданнями, тестовими завданнями, переліком рекомендованої літератури. Матеріали, що містяться у навчально-методичному комплексі не є спробою детального висвітлення курсу «Кримінальне право України. Загальна частина», а тому ні в якій мірі не замінюють лекційний матеріал та підручники при підготовці до семінарських занять.

Знання студентів оцінюються шляхом:

- усних відповідей на практичних заняттях;
- рішень практичних задач;
- поточних модульних контролів;
- залку;
- іспиту;
- самостійної роботи.

Модульні контролі складаються з трьох частин: 1) відкрите питання; 2) вирішення тестових завдань; 3) вирішення задач.

Належна участь студента у обговоренні проблемних питань та відповіді на спрактичних заняттях у поєднанні із вдалимi відповідями на модульних контролях і самостійною роботою дозволять засвідчити належний рівень вивчення студентом курсу «Кримінальне право України. Загальна частина».

«Кримінальне право України. Загальна частина»

Змістовний Модуль 1.

Тема № 1. Поняття, принципи, завдання, система кримінального права України. Зв'язок кримінального права з іншими галузями права. Наука кримінального права, судова практика з кримінальних справ.

Поняття кримінального права, його предмет і метод. Принципи та функції кримінального права. Завдання кримінального права. Система кримінального права та його місце в системі права України. Загальна частина Кримінального права та її структура, взаємодія з Особливою частиною Кримінального права. Наука кримінального права, її зміст та значення. Судова практика з кримінальних справ.

Тема № 2. Кримінальна відповідальність та її підстава.

Поняття кримінальної відповідальності, як виду юридичної відповідальності. Наукові підходи до визначення поняття кримінальної відповідальності та її видів. Ознаки кримінальної відповідальності. Кримінально-правові відносини, їх значення. Моменти виникнення та припинення кримінальної відповідальності. Види кримінальної відповідальності.

Підстава кримінальної відповідальності: правовий та філософський аспекти. Фактична та юридична сторони підстави кримінальної відповідальності.

Форми реалізації кримінальної відповідальності: покарання; звільнення від покарання та його відбування.

Тема № 3. Закон України про кримінальну відповідальність.

Поняття, види і задачі закону про кримінальну відповідальність. Ознаки закону про кримінальну відповідальність. Класифікація законів про кримінальну відповідальність. Структура чинного Кримінального кодексу України. Структура кримінально-правової норми. Поняття гіпотези. Поняття та види диспозицій, санкцій.

Поняття та значення тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Види тлумачень: за суб'єктом, за обсягом. Способи тлумачення: логічне, філологічне, історичне.

Аналогія закону про кримінальну відповідальність.

Тема № 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі і просторі. Визначення чинності закону. Визначення поняття «час вчинення злочину». Підстави набрання та втрати чинності законом про кримінальну відповідальність.

Принципи чинності закону у просторі: територіальний, громадянства, універсальний (космополітичний). Визначення поняття «територія України».

Екстрадиція осіб, які вчинили злочини на території України: підстави та порядок.

Тема № 5. Злочин, його поняття та ознаки. Класифікація злочинів. Кримінальні проступки

Поняття кримінального правопорушення.

Поняття злочину. Підходи до визначення злочину: формальний, матеріальний, формально-матеріальний. Відмінність злочину від кримінального правопорушення.

Ознаки злочину. Суспільна небезпечність діяння – матеріальна ознака у визначенні злочину. Характер і ступінь суспільної небезпеки. Поняття «діяння» як форми поведінки людини. Протиправність – формальна ознака поняття злочину. Винність, як особлива внутрішня ознака злочину, її значення та історичний аспект розвитку принципу вини. Караність. Вчинення суспільно небезпечного діяння суб'єктом злочину – як ознака злочину. Аморальність злочину як його етична характеристика.

Кримінальні проступки. Види кримінальних проступків.

Відмежування злочину та кримінального проступку від інших правопорушень. Малозначність діяння: поняття та критерії.

Види класифікацій злочинів. Класифікація злочинів за ступенем їх тяжкості.

Тема № 6. Склад злочину.

Поняття і значення складу злочину. Значення сукупності елементів і ознак при формуванні складу злочину.

Об'єктивні ознаки складу злочину: об'єкт, об'єктивна сторона.

Суб'єктивні ознаки складу злочину: суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Основні і обов'язкові ознаки складу злочину: види, сутність класифікації.

Класифікація складів злочину та її підстави. Види складів злочинів: прості, кваліфіковані, особливо кваліфіковані, привілейовані; формальні, матеріальні, формально-матеріальні.

Співвідношення понять злочину та складу злочину.

Змістовний Модуль 2.

Тема № 7. Об'єкт та предмет злочину.

Поняття об'єкту злочину, його кримінально-правове значення. Теорії про об'єкт злочину у науці кримінального права. Суспільні відносини як об'єкт злочину. Об'єкт злочину і об'єкт кримінально-правової охорони: сутність та значення. Класифікація об'єктів злочину. Загальний об'єкт злочину. Поняття родового (спеціального) об'єкта злочину. Значення родового об'єкта злочину. Поняття безпосереднього об'єкту злочину. Основний і додатковий (обов'язковий та факультативний) безпосередні об'єкти злочину. Поняття предмету злочину. Проблемні питання визначення місця предмету злочину в структурі складу злочину. Відмінність предмету злочину від об'єкту злочину.

Тема № 8. Об'єктивна сторона складу злочину.

Поняття об'єктивної сторони складу злочину. Обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони складу злочину.

Суспільно-небезпечне діяння як обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу злочину. Поняття та ознаки дії та бездіяльності в кримінальному праві. Умови настання кримінальної відповідальності за бездіяльність.

Поняття та значення непереборної сили, фізичного і психічного примусу у вирішенні питання про можливість настання кримінальної відповідальності.

Суспільно небезпечні наслідки як факультативна ознака об'єктивної сторони складу злочину: поняття, види, значення.

Причинний зв'язок і його значення в кримінальному праві. Питання вирішення наявності причинного зв'язку між суспільно небезпечною дією (бездіяльністю) і суспільно небезпечними наслідками у теорії кримінального права. Теорії причинного зв'язку в кримінальному праві. Види причинного зв'язку.

Інші факультативні ознаки об'єктивної сторони складу злочину: спосіб, місце, час, знаряддя, засоби і обстановка вчинення злочину, їх кримінально –правове значення.

Тема № 9. Суб'єкт злочину.

Поняття та ознаки суб'єкту злочину в кримінальному праві України.

Поняття та ознаки загального суб'єкту злочину. Фізична особа як суб'єкт злочину. Проблемні питання визнання юридичної особи суб'єктом злочину.

Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, його види: загальний та знижений. Основні правила встановлення віку суб'єкта злочину.

Види злочинів, за вчинення яких відповідальність встановлюється з 14 років.

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкту злочину.

Поняття неосудності та її критерії: медичний та юридичний.

Обмежена осудність та її значення.

Спеціальний суб'єкт злочину, його поняття та класифікація. Службова особа, як спеціальний суб'єкт злочину.

Тема № 10. Суб'єктивна сторона складу злочину.

Поняття, ознаки і значення суб'єктивної сторони складу злочину.

Поняття вини у кримінальному праві України. Форми вини.

Поняття умислу і його види: прямий, непрямий (евентуальний). Інтелектуальний та вольовий моменти умислу. Відмінність прямого умислу від непрямого. Заздалегідь обдуманий умисел та умисел, що виник раптово. Конкретизований та неконкретизований умисли. Альтернативний умисел.

Поняття необережності та її види: злочинна самовпевненість та злочинна недбалість.

Злочинна самовпевненість: інтелектуальний і вольовий моменти. Відмінність злочинної самовпевненості від непрямого умислу.

Злочинна недбалість: її об'єктивний та суб'єктивний критерії.

Складна вина: подвійна (змішана) форма вини, її значення.

Факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу злочину: мотив і мета злочину, їх види та значення.

Помилка в кримінальному праві та її види: юридична та фактична.

Змістовний Модуль 3.

Тема № 11. Стадії вчинення злочину.

Поняття стадії вчинення злочину.

Поняття закінченого злочину. Момент закінчення окремих різновидів умисних злочинів (з матеріальним, формальним, усіченим складом).

Поняття незакінченого злочину.

Поняття і ознаки (об'єктивні та суб'єктивні) готування до злочину. Види готування до злочину: підшукування засобів чи знарядь для вчинення злочину; пристосування засобів чи знарядь для вчинення злочину; підшукування співучасників; змова на вчинення злочину; усунення перешкод; інше умисне створення умов для вчинення злочину. Відмінність готування до злочину від виявлення умислу. Готування до злочинів невеликої тяжкості: правові наслідки.

Поняття і ознаки (об'єктивні та суб'єктивні) замаху на злочин. Види замаху на злочин: закінчений та незакінчений. Відмежування замаху на злочин від готування до злочину та від закінченого злочину.

Особливості кримінальної відповідальності за незакінчені злочини.
Добровільна відмова від доведення злочину до кінця та її правові наслідки. Дійове каяття та його правові наслідки. Відмінність добровільної відмови від дійового каяття.

Тема № 12. Співучасть у злочині.

Поняття співучасті у злочині. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки співучасті.

Види співучасників злочину: виконавець (співвиконавець), організатор, підбурювач, пособник.

Форми співучасті у злочині: група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована група, злочинна організація. Критерії розподілу співучасті за формами.

Підстави і межі кримінальної відповідальності співучасників.

Співучасть у злочині зі спеціальним суб'єктом злочину, при вчиненні незакінченого злочину, ексцесі виконавця.

Особливості кримінальної відповідальності за невідале підбурювання і пособництво. Добровільна відмова виконавця, її вплив на кримінальну відповідальність співучасників злочину.

Причетність до злочину. Відмежування причетності до злочину від співучасті у злочині. Форми причетності до злочину.

Тема №13. Множинність злочинів. Повторність, сукупність, рецидив.

Поняття множинності злочинів у кримінальному праві України. Юридична характеристика множинності злочинів.

Одиничний злочин як базис для встановлення множинності. Види одиничних злочинів: прості та ускладнені. Відмежування множинності злочинів від ускладнених одиничних злочинів.

Види множинності злочинів: повторність, сукупність і рецидив.

Поняття та ознаки повторності злочинів. Види повторності злочинів. Повторність тотожних, однорідних і різнорідних злочинів.

Поняття та ознаки сукупності злочинів. Види сукупності злочинів: ідеальна та реальна сукупність злочинів. Відмінність сукупності злочинів від конкуренції кримінально-правових норм.

Рецидив злочину, його ознаки. Види рецидиву: загальний, спеціальний, простий, багаторазовий, пенітенціарний. Кримінально-правове значення рецидиву злочинів.

Тема № 14. Обставини, що виключають злочинність діяння.

Поняття і види обставин, що виключають злочинність діяння.

Необхідна оборона та її ознаки. Підстави для необхідної оборони. Умови правомірності необхідної оборони. Перевищення меж необхідної оборони. Уявна оборона.

Затримання особи, яка вчинила злочин. Умови правомірності затримання особи, яка вчинила злочин. Перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Крайня необхідність та її ознаки. Підстава крайньої необхідності. Перевищення меж крайньої необхідності. Відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони та затримання особи, яка вчинила злочин.

Фізичний та психічний примус, їх ознаки. Особливості кримінальної відповідальності осіб, які зазнали фізичного або психічного примусу.

Виконання наказу або розпорядження. Поняття, умови правомірності виконання наказу або розпорядження.

Діяння, пов'язане з ризиком. Поняття та умови визнання такого ризику виправданим.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації: поняття та умови правомірності.

Тема № 15. Звільнення від кримінальної відповідальності.

звільнення від кримінальної відповідальності.
Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки.
Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
Амністія та помилування.
Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності.

Змістовний Модуль 4.

Тема № 16. Поняття та ознаки покарання. Цілі покарання.

Поняття та ознаки покарання. Правова природа покарання. Відмінність кримінального покарання від інших заходів кримінально-правового характеру.

Цілі покарання: кара, виправлення засуджених, загальна та спеціальна превенція. Філософський та правовий аспекти визначення цілей покарання.

Тема № 17. Система та види покарань.

Поняття системи покарань за кримінальним правом України. Ознаки системи покарань. Кримінально-правове значення системи покарань. Проблеми вдосконалення системи покарань. Систематизація та класифікація покарань.

Штраф.
Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.
Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.
Громадські роботи.
Виправні роботи.
Службові обмеження для військовослужбовців.
Конфіскація майна.
Арешт.
Обмеження волі.
Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.
Позбавлення волі на певний строк.
Довічне позбавлення волі.

Тема № 18. Призначення покарання.

Принципи призначення покарання. Загальні засади призначення покарання. Значення та види обставин, які пом'якшують покарання. Значення та види обставин, які обтяжують покарання.

Особливості призначення покарання за незакінчений злочин і за злочин, вчинений у співучасті.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
Призначення покарання за сукупністю злочинів.
Призначення покарання за сукупністю вироків.
Правила складання покарань і зарахування строку попереднього ув'язнення.
Обчислення строків покарання.

Тема № 19. Звільнення від покарання та його відбування.

Поняття та юридична природа звільнення від покарання та його відбування. Види звільнення від покарання та його відбування: умовне, безумовне. Відмінність звільнення від покарання та його відбування від звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінального покарання особи, засудженої за діяння, караність якого законом усунута.

Звільнення від кримінального покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

Звільнення від покарання за хворобою.

Звільнення від покарання та його відбування в порядку амністії або помилування.

Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.

Тема № 20. Судимість. Погашення та зняття судимості.

Поняття та правові наслідки судимості. Ознаки судимості. Виникнення та припинення судимості. Способи припинення судимості. Погашення судимості. Переривання строку погашення судимості. Зняття судимості.

Тема № 21. Інші заходи кримінально-правового характеру.

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Порядок і підстави продовження, зміни або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

Поняття та правова природа примусового лікування.

Спеціальна конфіскація. Випадки застосування спеціальної конфіскації.

Тема № 22. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

Тема № 23. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Види звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх та особливості їх призначення.

Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.

Особливості звільнення неповнолітніх від відбування покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку

Звільнення від покарання з випробуванням.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Особливості погашення і зняття судимості щодо неповнолітніх.

Система та критерії оцінювання.

Підсумкова оцінка знань студентів залежить від способів або підходів, що застосовуються при визначенні рівня знань студента. Вони, в свою чергу, залежать від форми навчання студента або слухача.

У разі оцінювання знань студента заочної форми навчання, то воно проводиться на ґрунті перевірки модульних завдань, усної/письмової відповіді на екзаменаційний (три питання) або заліковий білет (два питання), який студент отримує на підсумковому контролі, що знаходить своє вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, або за системою ECTS.

У разі оцінки знань студентів денної форми навчання, підсумкова оцінка знаходить своє вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, або за системою ECTS, яка визначається сумою балів, набраних студентом при виконанні окремих видів робіт. Бали за проведену роботу нараховуються при оцінюванні відповідей на практичних заняттях, самостійної роботи, поточних модульних контролів, іспиту (у разі його складання).

При складанні заліку з курсу «Кримінальне право України. Загальна частина» підведення підсумку засвоєння студентом навчального матеріалу за семестр здійснюється виключно на підставі суми балів, набраної студентом за результатами практичних занять, самостійної роботи, виконанням модульних контрольних робіт шляхом переводу її в залікову оцінку «зараховано», «не зараховано» без присутності студента.

Студент, що набрав із дисципліни попередньо суму від 35 балів (яка виступає гарантом допуску до вспиту) повинен скласти іспит в усній формі.

У разі отримання незадовільної підсумкової оцінки студент може повторно скласти іспит не більше двох разів. Повторне складання іспитів з метою підвищення оцінки забороняється.

За всіма видами контролю викладачі кафедри кримінально-правових дисциплін при викладанні курсу «Кримінальне право України. Загальна частина» оцінюють студентів за п'ятибальною шкалою оцінювання.

Підсумкова оцінка дисципліни «Кримінальне право України. Загальна частина» є середньо визначеною оцінок, отриманих студентом за результатами поточного контролю у всіх семестрах відповідно до навчального плану.

Критерії оцінювання знань студентів на практичних заняттях:

Оцінювання проводиться за п'ятибальною шкалою.

Оцінка «відмінно» має місце, якщо студент активно працює протягом усього практичного заняття, дає повні відповіді на запитання викладача у відповідності з планом практичного заняття і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, знання відповідної літератури, судової практики та законодавства з питань, що виносяться на практичне заняття, здатний викласти та аргументувати власне бачення розв'язання практичного завдання з даної тематики, проявляє здібність до підбивання висновків на підставі огляду викладеного матеріалу.

Оцінка «добре» має місце при дотриманні таких вимог: студент активно працює протягом практичного заняття, питання висвітлені достатньо повно, викладення матеріалу послідовне, обґрунтоване, з посиланнями на відповідні нормативні акти, узагальнення судової практики та літературні джерела, викладення питань повинно логічно завершуватися самостійними висновками. Але, у відповіді студента допускаються окремі неточності, незначні помилки, відсутня виключна та беззаперечна аргументованість.

Оцінка «задовільно» має місце в тому разі, коли студент у цілому оволодів основним масивом питань з даної теми, проявляє основні знання лекційного та нормативного матеріалу, літератури, намагається робити висновки й розв'язувати практичні завдання. Але, студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за вимогою викладача, питання висвітлюються неповно, у відповідях містяться серйозні помилки.

Оцінка «незадовільно» виставляється в разі, коли студент виявив повну неспроможність висвітлити питання, у випадках, коли питання висвітлені неправильно, практичні завдання вирішені невірно.

При оцінці поточних модульних контролів, слід виходити із того, що їх зміст складається з трьох видів завдань: відкритого питання, тестових завдань, розв'язання практичного завдання. Максимальна оцінка за поточний модульний контроль становить 10 балів.

Бали визначаються шляхом оцінки вірності, повноти відповіді студента, розв'язання практичного завдання.

Оцінки, що отримує студент при виконанні різноманітних видів робіт (відповіді на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, складання поточних модульних контролів), виставляються в журналі академічної групи за п'ятибальною системою. При завершенні семестру бали переводяться у 100 бальну систему. Переведення відбувається за допомогою коефіцієнтів. Загальна кількість балів, отриманих на практичних заняттях залежить від їх кількості і кількості та якості відповідей, наданих студентом. Оцінки, отримані на практичних заняттях складаються, діляться на кількість занять (виводиться середньоарифметичний бал) та перемножуються на коефіцієнт. Так само за допомогою коефіцієнту у стобальну систему переводиться оцінка отримана за виконання модулів і самостійна робота.

Методичні вказівки, плани, практичні завдання аудиторних і самостійних занять з курсу «Кримінальне право України. Загальна частина» підготовлені відповідно до навчального плану юридичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди і призначені для виконання на денному та заочному відділенні.

Аудиторні заняття на денному відділенні мають своєю метою закріплення теоретичних знань, одержаних студентами на лекції і в результаті самостійної роботи.

Зміст практичного заняття включає контрольне опитування студентів за темою і вирішення задач за пропонованою фабулою.

Для успішного виконання практичних завдань студент перед кожним заняттям повинен вивчити нормативні акти, лекційний матеріал і рекомендовану літературу, відпрацювати відповідні контрольні питання і виконати запропоновані практичні завдання (письмово вирішити задачі).

З питань, що виникають при самостійному виконанні завдань, студент може одержати необхідну консультацію у викладача.

Підсумковими формами контролю знань студентів з курсу «Кримінальне право України. Загальна частина» є залік та іспит.

Методичні рекомендації щодо розв'язання практичних завдань

Розв'язання практичних завдань є окремою формою вивчення кримінального права, яка спрямована на оволодіння навичками щодо практики застосування норм цієї галузі права.

Будь-яке практичне завдання складається з декількох частин: а) умови (фабула завдання); б) питання. Фабулою завдання є інформація про уявні події, можливо пов'язані з певними діями правозастосовників. Завдання полягає у вимозі представити студентом висновки, що зроблені самостійно: або про представлену ситуацію, або правову оцінку ситуації чи оцінку дій правозастосовників.

Серед представлених практичних завдань існують завдання, які не мають єдиного вірного рішення. Ці задачі направлені на розвинення самостійного мислення студентів, здатності абстрагування від єдиної позиції та на розвиток аналітичних здібностей.

Вирішення практичного завдання включає в себе декілька послідовних етапів:

- 1) юридична оцінка наданої практичної ситуації;
- 2) випрацювання декількох напрямків вирішення завдання;
- 3) відкидання невірних напрямків і обрання найбільш оптимального варіанта вирішення завдання;
- 4) формулювання відповіді.

Юридична оцінка практичної ситуації повинна базуватися на представленій у практичному завданні інформації про певну життєву ситуацію. Використовуючи знання, отримані в процесі вивчення теорії кримінального права, студент повинен випрацювати власну позицію щодо оцінки події.

Оскільки умови задачі не можуть бути викладені з урахуванням усіх можливостей і абсолютно повно, перш за все необхідно випрацювати декілька пріоритетних напрямків вирішення завдання. Підбираючи аргументи щодо кожного з них, відкидаються найменш вірні та аргументовані варіанти.

Після обрання найбільш оптимального варіанту, формулюється розгорнута відповідь із викладенням власних аргументів стосовно саме такого варіанту. Рішення повинно бути розгорнутим, аргументованим із посиланням на норми чинного законодавства.

Формула рішення повинна слідувати за основними положеннями, аргументами та містити їх підсумок, що знаходить вираження у чіткій відповіді із представленням одного або декількох альтернативних варіантів відповіді.

При вирішенні завдання студент повинен користуватися нормами чинного законодавства, власними знаннями, отриманими при вивченні курсу «Кримінальне право. Загальна частина», теоретичними надбаннями науки кримінального права, матеріалами Постанов Пленуму Верховного Суду України.

Самостійна робота студентів при вивченні курсу «Кримінальне право України. Загальна частина»

Метою самостійної роботи студента при вивченні курсу «Кримінальне право України. Загальна частина» є вироблення навичок опрацювання норм чинного законодавства, спеціальної літератури з кримінального права, методичних рекомендацій та інших матеріалів, необхідних для належного засвоєння предмета навчальної дисципліни, а також для розвитку умінь до самостійного засвоєння знань.

Самостійна робота є одним з основних засобів засвоєння студентом матеріалу в час, вільний від лекційних та практичних занять.

Самостійна робота студента з вивчення курсу «Кримінальне право України. Загальна частина» забезпечується навчально-методичним комплексом, підручниками, конспектом лекцій.

Здійснюючи самостійну роботу, студент самостійно опрацьовує матеріал з певної теми (нормативно-правові акти, спеціалізовані літературні джерела, текст лекції викладача). На підставі отриманої інформації студент повинен орієнтуватися в обраній для самостійного вивчення темі, бути здатним відповісти на поставлені контрольні питання, вирішити практичні завдання та відповісти на тести.

Завдання до практичних занять. Тести, література

Змістовний Модуль 1.

Тема № 1. Поняття, принципи, завдання, система кримінального права України. Зв'язок Кримінального права з іншими галузями права. Наука кримінального права, судова практика з кримінальних справ.

Методичні рекомендації:

При вивченні теми необхідно виходити із тріади розуміння кримінального права: 1) як галузі законодавства; 2) як галузі науки; 3) як самостійної навчальної дисципліни. При окресленні поняття кримінального права студент повинен вміти користуватися теоретичними знаннями отриманими при вивченні курсу теорії держави та права.

Обов'язковим є окреслення принципів кримінального права не тільки щодо їх галузевих особливостей, а й у ракурсі принципів права взагалі. Повинне отримати і висвітлення питання предмету та методу кримінального права. Їх аналіз, в свою чергу, дозволить сформулювати поняття кримінального права як галузі права.

Важливим є засвоєння знань про необхідність та обумовленість поділу кримінального права на Загальну та Особливу частину.

Формулювання завдань кримінального права повинно проходити у чіткій відповідності з визначенням функцій кримінального права.

При окресленні зв'язку кримінального права з іншими галузями, необхідно виходити із спорідненості галузей у ракурсі кримінально-правового циклу та іншими галузями права.

При вивченні теми необхідно вказати на основні напрямки, зміст, надбання сучасної науки кримінального права і засвідчити перспективи її розвитку та внесок у розвиток сучасного законодавства про кримінальну відповідальність.

При розкритті питання про судову практику з кримінальних справ необхідним є виділення її значення для правозастосування та удосконалення чинного законодавства про кримінальну відповідальність.

Основні поняття: кримінальне право, система кримінального права, завдання кримінального права, наука кримінального права, принципи кримінального права, принцип законності, принцип вини, принцип особистої відповідальності, принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання

Контрольні питання:

1. Поняття кримінального права, його предмет і метод.
2. Принципи кримінального права.
3. Завдання кримінального права.
4. Функції кримінального права
5. Система кримінального права.
6. Зв'язок кримінального права з іншими галузями права.
7. Наука кримінального права.

Тестові завдання:

1. Кримінальне право України складається з:
 - а) Загальної та Спеціальної частин;
 - б) Простої та Спеціальної частин;
 - в) Загальної та Особливої частин.
 - г) Загальної, Особливої та Спеціально частин.
2. Домінуючим методом у кримінальному праві є:
 - а) диспозитивний;
 - б) імперативний;
 - в) компаративістський;
 - г) компромісу.
3. Що є предметом кримінального права?
 - а) відносини, які виникають внаслідок вчинення злочину і подальшого застосування відповідного покарання за його вчинення;
 - б) відносини, які виникають до вчинення злочину;
 - в) відносини, які виникають внаслідок застосування відповідного покарання за злочин.
4. Що становить зміст кримінально-правових відносин?
 - а) обов'язки злочинця;
 - б) права та обов'язки потерпілої сторони;
 - в) сукупність прав і обов'язків суб'єктів відносин
5. Між ким виникають кримінально-правові відносини у результаті дії кримінально-правової норми?
 - а) між злочинцем і потерпілим;
 - б) між державою і потерпілим;
 - в) між державою та особою, яка вчинила злочин.

6. У чому полягає принцип особистої відповідальності?

- а) особа повинна бути осудною;
- б) зазнавати кримінальну відповідальність може лише особа, яка вчинила злочин;
- в) особа повинна усвідомлювати свої дії та бажати щоб настали наслідки.

7. З чого складається Особлива частина кримінального права?

- а) з норм про кримінальну відповідальність;
- б) з норм соціального характеру боротьби зі злочинністю, переліку майна, що не підлягає конфіскації;
- в) з норм, які визначають, які діяння є злочинами та які покарання передбачені за їх вчинення.

Коли застосовується кримінально-правовий метод?

- а) коли особа вчинила будь-яке суспільно небезпечне діяння;
- б) під час призначення особі покарання за злочин;
- в) коли особа вчинила суспільно небезпечне діяння, яке містить ознаки складу злочину, передбаченого кримінальним законом.

9. Що може бути віднесено до предмета науки кримінального права?

- а) дослідження чинного кримінального права, а також практики його застосування;
- б) дослідження чинного кримінального права та шляхів попередження злочинності;
- в) дослідження положень майбутнього кримінального закону та вивчення особи злочинця.

10. Яка галузь права є пріоритетною над кримінальним правом?

- а) цивільне право;
- б) адміністративне право;
- в) конституційне право.

11. На чому базуються спеціальні принципи кримінального права?

- а) на ідеях міжнародного права;
- б) на ідеях, які впливають зі змісту правових норм, закріплених у кримінальному законодавстві;
- в) на загальних ідеях права.

12. Принцип невідворотності кримінальної відповідальності виявляється в тому, що:

- а) кожна особа, в протиправних діяннях якої є склад злочину, повинна понести кримінальну відповідальність;
- б) така особа не може бути покарана за один і той самий злочин двічі;
- в) кожній особі, в протиправних діяннях якої є склад злочину, слід призначити покарання.

13. Логінов був звільнений від кримінальної відповідальності в зв'язку з дійовим каяттям. Який принцип кримінального права знайшов реалізацію в даній ситуації?

- а) принцип законодавчого визначення злочину;
- б) принцип невідворотності відповідальності;
- в) принцип гуманізму.

14. За новим кримінальним кодексом законодавець відмовився від криміналізації такої дії, як спекуляція. Яким принципом кримінального права керувався законодавець при декриміналізації цього злочину?

- а) принципом економії кримінально-правових репресій;

- б) принципом стабільності кримінального закону;
- в) принципом законодавчого визначення злочину.

15. Що таке кримінальне право як наука?

- а) це система кримінально-правових норм;
- б) це система теорій, поглядів, ідей;
- в) це наука про злочинність та її попередження.

Рекомендована література:

- Гацелюк В.А. К вопросу классификации принципов уголовного права // Вісник Луганської академії внутрішніх справ ім. 10-річчя незалежності України. – 2000. – Вип. 3.
- Голик Ю.В. Метод уголовного права // Журнал российского права. – 2000. - № 1.
- Гуторова Н.О. Про деякі проблеми системного підходу як напрямку методології кримінального права // Проблеми методології сучасного правознавства: Матеріали між нар. наук.-теор. конф. – К., 1996.
- Панченко П.Н. Уголовная политика - основа законности борьбы с преступностью. Н. Новгород, 1991.
- Пионтовский А.А. Наука уголовного права, ее предмет, задачи и содержание. Ярославль, 1895.
- Пинаев А.А. Уголовное право Украины. Общая часть. – Харьков: «Харьков юридический», 2005.
- Пудовочкин Ю.Е., Пирвагидов С.С. Понятие, принципы и источники уголовного права: сравнительно-правовой анализ законодательства России и стран СНГ. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2003.
- Мальцев В.В. Предмет и метод уголовного права // Правоведение. – 2004. - № 4.
- Таганцев Н.С. Курс русского уголовного права. Часть общая. Кн. 1. СПб., 1874;
- Филимонов В.Д. Охранительная функция уголовного права. М., 2003.
- Фріс П.Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми. – К.: Атіка, 2005.
- Чугуников І.І. До питання про предмет кримінально-правового регулювання // Вісник Верховного Суду України. – К., 2000. - № 6.
- Энциклопедия уголовного права. – Т. 1. Понятие уголовного права. – Издание проф. Малинина – ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2-е изд. – СПб., 2008.

Тема № 2. Кримінальна відповідальність та її підстава.

Методичні рекомендації:

Враховуючи дискусійний характер розуміння поняття кримінальної відповідальності та його визначення, в першочерговому порядку підлягають розгляду основні наукові концепції з цього приводу. Їх аналіз дозволить визначити поняття, ознаки та зміст кримінальної відповідальності.

Відзначаючи важливість розгляду питання необхідно враховувати, що кримінальна відповідальність має окремі ознаки, сукупність яких і відрізняє її від інших видів юридичної відповідальності. Важливим моментом є визначення та теоретичне обґрунтування існування видів кримінальної відповідальності, встановлення чого, в свою чергу, дозволить чітко визначити моменти настання та припинення кримінальної відповідальності. При визначенні підстави кримінальної відповідальності необхідно чітко виділяти фактичну та юридичну її сторони.

Основні поняття: кримінальна відповідальність; підстава кримінальної відповідальності.

Контрольні питання:

1. Поняття кримінальної відповідальності.
2. Специфічні ознаки кримінальної відповідальності.
3. Види кримінальної відповідальності.
4. Моменти виникнення та припинення кримінальної відповідальності
5. Підстава кримінальної відповідальності за КК України.
6. Форми реалізації кримінальної відповідальності.
7. Співвідношення понять «кримінальна відповідальність» та «кримінальне покарання».

Тестові завдання:

1. Підставою кримінальної відповідальності за КК України є:
 - а) вчинення особою суспільно-небезпечного діяння;
 - б) вчинення особою злочину;
 - в) вчинення особою діяння, яке передбачено КК України;
 - г) вчинення особою суспільно-небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого КК України.
2. Що є фактичною підставою кримінальної відповідальності?
 - а) вчинення особою суспільно небезпечного діяння;
 - б) вчинення особою суспільно небезпечного діяння, передбаченого в КК, що містить склад злочину;
 - в) виявлення наміру вчинити злочин.
3. Правова підстава кримінальної відповідальності – це:
 - а) вказівка в Законі «Про прокуратуру» на повноваження працівників прокуратури;
 - б) вказівка в КК про те, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину;
 - в) правосвідомість суддів при вирішенні питання про кримінальну відповідальність особи.
4. Кримінальна відповідальність передбачена:
 - а) тільки в Кримінальному кодексі;
 - б) в Кримінальному кодексі та міжнародних договорах, учасником яких є Україна;
 - в) в Кримінальному кодексі та Законі «Про судоустрій та статус суддів».
5. Неосудна особа вчинила суспільно небезпечне діяння. Щодо неї застосовані примусові заходи медичного характеру. Чи є факт застосування до цієї особи зазначених заходів реалізацією кримінальної відповідальності?
 - а) ні;
 - б) так;
 - в) це питання віднесено до компетенції суду, який і вирішує його.
6. Повною мірою кримінальна відповідальність вичерпується:
 - а) фактом порушення кримінальної справи;
 - б) фактом притягнення особи як обвинуваченої;
 - в) фактом погашення чи зняття судимості.
7. В рамках яких із наведених правових відносин реалізується кримінальна відповідальність?
 - а) цивільно-правових;

- б) кримінально-процесуальних;
- в) трудових.

8. Особа відбула покарання за вчинення тяжкого злочину. Чи можна вважати, що кримінальна відповідальність реалізована повністю?

- а) кримінальна відповідальність буде реалізована повністю, коли судимість з особи буде знята або погашена;
- б) кримінальна відповідальність буде реалізована повною мірою, адже особа відбула покарання;
- в) питання повної реалізації кримінальної відповідальності за наведених умов вирішує адміністрація виправної установи.

9. Застосування судом примусового лікування до особи, що вчинила злочин:

- а) є реалізацією кримінальної відповідальності;
- б) немає нічого спільного із кримінальною відповідальністю;
- в) не є реалізацією кримінальної відповідальності, але пов'язано з нею.

Рекомендована література:

Багрий-Шахматов Л.В. Уголовная ответственность и наказание. Минск: Вышэйшая школа, 1976.

Багрий-Шахматов Л.В. Социально-правовые проблемы уголовной ответственности и форм ее реализации: Курс лекций для студентов прокурорско-следственных факультетов юридического института ОГУ. – О.: АО БАХВА, 1998.

Баулін Ю.В. Поняття кримінальної відповідальності та його значення для практики застосування нового Кримінального кодексу України // Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення // Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Харків), 25-26 жовт. 2001р. - К.: Юрінком Інтер, 2002.

Брайнин Я.М. Уголовная ответственность и ее основания в советском уголовном праве. М., 1963

Братусь С.Н. Юридическая ответственность и законность. М., 1976.

Загородников Н.И. О пределах уголовной ответственности//Сов. государство и право. - 1967. - № 7.

Карпушкин М.П., Курляндский В.И. Уголовная ответственность и состав преступления. М.: Юрид. лит. 1974.

Коржанський М.Й., Соловій Я.І. Об'єктивні межі кримінальної відповідальності // Вісник Національної академії внутрішніх справ України, 1998. – Вип. 2.

Курляндский В.И. Уголовная ответственность и меры общественной безопасности. М., 1965.

Кучер Ю.О. Проблема підстави кримінальної відповідальності в теорії кримінального права // Вісник Луганської академії внутрішніх справ ім. 10-річчя незалежності України. – 1998. – Вип.1.

Санталов А.И. Теоретические вопросы уголовной ответственности. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1982.

Строгович М.С. Сущность юридической ответственности//Сов. государство и право. - 1979. - № 5.

Тихий В.П. Підстава кримінальної відповідальності за новим Кримінальним кодексом України // Вісник Конституційного Суду України. - № 3. – 2002.

Тема № 3. Закон України про кримінальну відповідальність.

Методичні рекомендації:

Визначення поняття закону про кримінальну відповідальність повинне здійснюватися із врахуванням ознак, властивих цьому закону. Види закону про кримінальну відповідальність визначаються із урахуванням загальних знань отриманих при вивченні курсу «Теорія держави та права» та застосуванні їх щодо кримінально-правового аспекту. При характеристиці задач закону про кримінальну відповідальність необхідно виходити з їх нормативного регулювання.

При характеристиці структури кримінально-правової норми необхідно акцентувати увагу не тільки на загальній характеристиці структури кримінально-правової норми як норми права, а й вказати особливості щодо її кримінально-правового змісту та структури. Види диспозицій та санкцій повинні не тільки характеризуватися а й підкріплюватися прикладами з тексту КК України.

Особливості тлумачення закону про кримінальну відповідальність повинні засвоюватися студентом у розрізі чіткої класифікації видів (в залежності від суб'єкту та за обсягом) тлумачення та визначення способів тлумачення.

При окресленні аналогії закону про кримінальну відповідальність необхідно пояснити її кримінально-правове значення та сутність, причини її заборони.

Основні поняття: закон про кримінальну відповідальність, проста диспозиція, описова диспозиція, бланкетна диспозиція, відсилочна диспозиція, відносно-визначена санкція, альтернативна санкція, тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом та за обсягом, прийоми тлумачення кримінально-правових норм, аналогія закону про кримінальну відповідальність.

Контрольні питання:

1. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його особливості.
2. Задачі закону про кримінальну відповідальність.
3. Структура закону про кримінальну відповідальність.
4. Поняття та види диспозицій кримінально-правових норм.
5. Поняття санкції кримінально-правової норми, їх види.
6. Зміст тлумачення закону про кримінальну відповідальність, його види.
7. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність за суб'єктом, його види.
8. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність за обсягом.
9. Прийоми тлумачення закону про кримінальну відповідальність.
10. Аналогія закону про кримінальну відповідальність.

Тестові завдання:

1. Джерелами кримінального права є:
 - а) Конституція України та КК України;
 - б) Конституція України, закони та підзаконні нормативно-правові акти;
 - в) КК України та Постанови Пленуму ВСУ;
 - г) КК України.
2. Умова, за якої застосовується норма закону про кримінальну відповідальність називається:
 - а) гіпотеза;
 - б) санкція;
 - в) диспозиція;
 - г) дефініція.

3. Які є види диспозицій?

- а) проста, описова, складна та диференційована;
- б) проста, описова, відсильна та банкетна;
- в) відсильна, описова, банкетна та диференційована.

4. Які види санкцій передбачені в чинному кримінальному законодавстві?

- а) альтернативні та невизначені,
- б) відносно та абсолютно невизначені;
- в) відносно визначені та альтернативні.

5. Диспозиція, яка відсилає до іншого нормативно-правового акту називається:

- а) пряма;
- б) описова;
- в) бланкетна;
- г) відсилочна;
- д) альтернативна;
- є) невизначена.

6. Диспозиція, яка лише називає передбачений нею злочин, але не розкриває його ознак (змісту), іменується:

- а) пряма;
- б) описова;
- в) дифінитивна;
- г) змішана;
- д) абсолютно визначена;
- є) проста.

7. Диспозиція, яка не лише називає передбачений нею злочин, але й розкриває його ознаки, називається:

- а) пряма;
- б) проста;
- в) описова;
- г) бланкетна;
- д) змішана (комбінована);
- є) складна (комулятивна).

8. Диспозиція, яка відсилає до іншої статті або частини чи пункту статті закону про кримінальну відповідальність називається:

- а) пряма;
- б) проста;
- в) описова;
- г) бланкетна;
- д) відсилочна;
- є) альтернативна.

9. Санкція, в якій передбачений лише один вид основного покарання, називається:

- пряма;
- описова;
- безальтернативна;
- абсолютно визначена;
- відносно визначена;
- є) невизначена.

10. Санкція, яка встановлює мінімальну та максимальну межі основного виду покарання, називається:

- змішана;
- альтернативна;
- безальтернативна;
- абсолютно визначена;
- відносно визначена;
- є) невизначена.

11. Санкція, що передбачає два чи більше основних видів покарань, лише один з яких і може бути призначено, називається:

- альтернативна;
- безальтернативна;
- складна;
- абсолютно визначена;
- відносно визначена;
- є) невизначена.

12. На які види поділяється тлумачення кримінального права за суб'єктом?

- а) доктринальне, судове, офіційне;
- б) судове, доктринальне, виконавче;
- в) офіційне, доктринальне, слідче.

13. Тлумачення кримінального закону за обсягом буває:

- а) порівняльне, обмежене та буквальне;
- б) буквальне, поширювальне та обмежувальне;
- в) порівняльне, буквальне та систематичне.

14. З чого складається Особлива частина кримінального права?

- а) з норм про кримінальну відповідальність;
- б) з норм соціального характеру боротьби зі злочинністю, переліку майна, що не підлягає конфіскації;
- в) з норм, які визначають, які діяння є злочинами та які покарання передбачені за їх вчинення.

15. Визначіть один із способів тлумачення кримінального закону:

- а) систематичне;
- б) філологічне;
- в) історичне;
- г) усе перераховане.

Рекомендована література:

- Бойцов А.Н., Волженкин Б. В. Уголовный закон: действие во времени и пространстве: Учеб. пособ. СПб., 1993.
- Бойцов А.И. Действие уголовного закона во времени и пространстве. СПб., 1995.
- Бойцов А.И. Толкование уголовного закона // Вестник ЛГУ. Сер. 6. 1991. Вып. 3.
- Брайнин Я.М. Уголовный закон и его применение. – М., 1967.
- Діденко В.П. Кримінальний закон та його тлумачення. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1994.
- Дурманов Н.Д. Советский уголовный закон. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1967.

- Кримінальне право України: Загальна частина. За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. — Київ—Харків: Юрінком Інтер—Право, 2001.
- Кленова Т.В. Основы теории кодификации уголовно-правовых норм. Самара, 2001;
- Коняхин В.П. Теоретические основы построения Общей части российского уголовного права. СПб., 2002.
- Козлов А. П. Система санкций в уголовном праве. Красноярск, 1991.
- Лихова С.Я. Актуальні проблеми співвідношення поняття «кримінальний закон» та інших джерел кримінального права (відповідно до проекту КК України) // Законодавство України: проблеми та перспективи. Вип. 2. – К., 2002.
- Пинаев А.А. Уголовное право Украины. Общая часть. – Харьков: «Харьков юридический», 2005.
- Филимонов В.Д. Норма уголовного закона. – СПб.: Изд-во Р. Арсланова «Юридический центр Пресс», 2004.
- Шляпочников А.С. Толкование советского уголовного закона – М., 1960.
- Хряпінський П.В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2008.
- Энциклопедия уголовного права. – Т. 2. Уголовный закон. – Издание проф. Малинина – ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2-е изд. – СПб., 2005.

Тема № 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність.

Методичні рекомендації

При вивченні теми № 4 студент повинен володіти знаннями щодо визначення поняття кримінальної відповідальності та її основних засад. Ключовим при вивченні даної теми є чітке уявлення про чинність нормативно-правових актів, про моменти її набрання та втрати. Необхідно пояснити особливості зворотної сили закону у часі та причини заборони зворотної сили. Дати пояснення виключенням, що існують.

При окресленні чинності закону у просторі, обов'язковим є визначення поняття «територія України». Окреслити принципи дії закону про кримінальну відповідальність у просторі: територіальний, громадянства, космополітичного (універсального).

При окресленні правових наслідків засудження особи за межами України необхідно керуватися не тільки нормами кримінального а й міжнародного публічного права.

Основні поняття: чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі, зворотна сила закону про кримінальну відповідальність; час вчинення злочину; екстрадиція.

Контрольні питання:

1. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Встановлення часу вчинення злочину.
2. Втрата чинності законом про кримінальну відповідальність.
3. Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність. Правила визначення закону, що має зворотну силу.
4. Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно діянь, вчинених на території України.
5. Принципи територіальної юрисдикції закону про кримінальну відповідальність.
6. Чинність закону про кримінальну відповідальність стосовно злочинів, вчинених за межами України.
7. Правові наслідки засудження особи за межами України.

8. Екстрадиція: поняття та правила застосування.

Практичні завдання:

1. Громадянка України І. та її чоловік іноземець, перебуваючи на українському морському лайнері, викрали речі в пасажирів. Перший раз це відбулося під час стоянки судна в порту України, другий - у відкритому морі, а третій - в іноземному порту.

Вирішіть питання про відповідальність чоловіка й жінки в кожному конкретному випадку.

2. Троє громадян республіки Молдова, проживаючи в Києві, виїздили в Чечню, Молдову, Азербайджан, де здобували злочинним шляхом вогнепальну зброю і наркотики. Під час продажу партії зброї (п'ять пістолетів «ПМ», трьох автоматів «АКМ») і наркотиків були затримані в Києві.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність зазначених осіб.

КК якої держави повинен бути застосований?

3. Син військового аташе одного з посольств іноземної держави в Україні А. з хуліганських спонукань вчинив бійку в одному з ресторанів Києва. При припиненні його хуліганських дій А. вчинив опір працівникам міліції.

Чи підлягає А. відповідальності за українським кримінальним правом?

Як, на Ваш погляд, необхідно вирішити дане питання?

4. 12 грудня 2005 р. К. було пред'явлене обвинувачення у систематичному занятті проституцією. 23 лютого 2006 р. К. засуджено за ч. 1 ст. 303 КК України до громадських робіт строком на 80 годин.

Чи правильне рішення прийняв суд?

5. Керівник аеропорту П., в край несприятливу погоду, яка загрожувала безпеці польотів, дав дозвіл на виконання рейсу літака з Дніпропетровська. Під час посадки в аеропорту м. Бішкек Республіки Киргизстан літак зазнав катастрофи через зледеніння корпусу.

Визначте, територія якої держави є місцем вчинення злочину?

6. Керівник однієї з українських шоу-груп Я. під час перебування на гастролях у Фінляндії після чергового концерту вчинив звалтування неповнолітньої громадянки С., яка зайшла до нього в гримувальну кімнату висловити задоволення виступом групи. Через декілька днів, коли шоу-група повернулася в Україну, С. звернулася до поліції з вимогою притягти до відповідальності Я. Правоохоронні органи Фінляндії зажадали від української сторони видачі Я. для притягнення його до кримінальної відповідальності.

Вирішіть питання про видачу Я. та його відповідальність.

7. 17.04.2001 р. І. вчинив контрабанду за допомогою переміщення товарів через митний кордон на загальну суму 100 000 гривень. Справа І. була розглянута в суді 4.09.2001 р. При цьому, санкція ч.1 ст. 80 КК України 1960 р. у редакції Закону №64/95-ВР від 15.02.95 р. передбачала покарання у вигляді позбавлення волі від трьох до десяти років з конфіскацією майна; санкція ч. 1 ст.80 КК у редакції Закону № 2415-III від 17.05.2001 передбачала покарання позбавленням волі на термін від трьох до п'яти років з конфіскацією майна; санкція ч. 1 ст. 201 КК 2001 р. передбачає покарання позбавленням волі на термін від трьох до семи років з конфіскацією майна.

Вирішіть питання про відповідальність І.

8. Громадянин України Т., гостював у родичів у Кракові, де в ресторані вчинив хуліганство, однак до кримінальної відповідальності не був притягнутий і повернувся додому.

Вирішіть питання про відповідальність Т.

9. Громадянин України С. незаконно придбав в Одесі пістолет, який постійно носив з собою. Мав він його при собі і в Саратові, де був зупинений працівниками поліції для перевірки документів. За незаконне придбання та носіння зброї його притягнуто до кримінальної відповідальності.

Визначте час і місце вчинення злочину.

10. Громадянин Туреччини А. у Стамбулі вчинив умисне вбивство громадянина України. Згодом А. було затримано в Одесі за збут зброї.

Вирішіть питання про відповідальність А.

Тестові завдання:

1. Які види чинності передбачає КК України:

- а) часову, міжгалузеву;
- б) у часі та у просторі;
- в) просторову, постійну.

2. Часом вчинення злочину визнається:

- а) час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності;
- б) момент настання суспільно небезпечних наслідків;
- в) момент виникнення умислу;
- г) безперервний розвиток причинного зв'язку.

3. У яких випадках злочин вважається вчиненим на території України:

- а) якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України;
- б) якщо його виконавець діяв на території України;
- в) якщо хоча б один зі співучасників діяв на території України;
- г) варіанти а, б і в.

4. Якщо громадянин України вчинив злочин за кордоном і був там засуджений:

- а) Україні притягнення до кримінальної відповідальності за цей злочин неможливе;
- б) він може бути притягнений в Україні до кримінальної відповідальності за цей злочин;
- в) він притягується в Україні до кримінальної відповідальності;
- г) це визнається пом'якшуючою обставиною;
- д) це визнається обтяжуючою обставиною;
- е) це не впливає на розмір відповідальності.

5. Що може бути визнано територією України:

- а) вантажний корабель у порту міста Владивостока;
- б) український військовий есмінець у порту міста Стамбул;
- в) український пасажирський літак у аеропорті міста Франкфурта.

6. У яких випадках іноземець, який вчинив злочин за межами України може бути притягнений до Кримінальної відповідальності за КК України?

- а) таких випадків не існує;
- б) у випадках, передбачених, міжнародними договорами;

в) якщо вони вчинили передбачені КК України тяжкі або особливо тяжкі злочини;
г) у випадках, передбачених, міжнародними договорами, якщо вони вчинили передбачені КК України тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України.

7. Що означає чинність закону про кримінальну відповідальність у часі?

- а) означає тривалість кримінального закону в межах певного часового інтервалу;
- б) означає поширення кримінального закону України в межах певної території та щодо певного кола осіб;
- в) означає тривалість дії кримінального закону в межах певного часового інтервалу та щодо певного кола осіб.

8. Іноземці, які вчинили злочин на території України:

- а) не підлягають кримінальній відповідальності в Україні;
- б) завжди підлягають кримінальній відповідальності в Україні;
- в) підлягають кримінальній відповідальності у випадках, передбачених міжнародними договорами;
- г) підлягають кримінальній відповідальності у разі вчинення ними особливо тяжких злочинів.

9. Громадянин Іспанії порушив правила безпеки дорожнього руху, що призвело до смерті пішохода в м. Ялті. Він був затриманий і притягнутий до відповідальності за порушення правил безпеки ДР (ч.2 ст.286 КК). Який принцип дії кримінального закону у просторі був застосований?

- а) космополітичний;
- б) територіальний;
- в) національний.

10. Зворотню дію має закон про кримінальну відповідальність:

- а) який скасовує злочинність діяння;
- б) що встановлює злочинність діяння;
- в) який пом'якшує кримінальну відповідальність;
- г) закон про кримінальну відповідальність не має зворотної дії у часі;
- д) що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує правове становище особи;
- е) поліпшує правове становище особи.

11. Громадяни Німеччини в м. Дрезден захопили заручників і на автомобілі направлялись до Росії. В Україні їх було затримано. Чи буде цей злочин (захоплення заручників) визнаватися вчиненим на території України?

- а) так, якщо тільки правоохоронні органи Німеччини не будуть вимагати повернення осіб;
- б) ні;
- в) так.

12. Громадянин України вчинив крадіжку в м. Брянську. Він був затриманий в м. Житомирі і притягнутий до відповідальності. Який принцип дії кримінального закону у просторі був застосований?

- а) принцип універсальний;
- б) принцип громадянства;
- в) принцип територіальний.

13. О. протягом 2000 року систематично займалася проституцією. За це О. 4 рази притягалася до адміністративної відповідальності. 2 вересня 2001 року її було затримано

за заняття проституцією. Слідчий порушив кримінальну справу за проституцію (ч.1 ст.303 КК), яка є новелою в чинному КК України. Чи має закон про кримінальну відповідальність в даній ситуації зворотну силу?

а) має;

б) не має;

в) має, якщо О. не сплатила певний розмір штрафу, передбаченого за заняття проституцією (ст.181-1 КпАП).

Рекомендована література:

Блум М.И., Тилле А.А. Обратная сила закона. М., 1969;

Блум М.И. Действие советского уголовного закона в пространстве. Рига, 1974.

Бойцов А.И. Действие уголовного закона во времени и пространстве. СПб., 1995.

Воробей П.А., Коржанський М.Й., Щупаковський В.М. Завдання і дія кримінального закону. – К.: Генеза, 1997.

Зайцев Л., Тишкевич Й., Горелик Й. Действуют ли промежуточные уголовные законы? // Сов. юстиция.- 1966. - № 1.

Карнаух Т. Дія кримінального закону в часі // Юридичний вісник України. – 2001. - № 44 (332).

Мартин В. Деякі теоретичні аспекти застосування принципу «незворотності дії кримінального закону, який встановлює або посилює відповідальність» // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 2002. – Вип. 37.

Мойсєєв В., Андрушко П. Дія кримінального закону в часі // Закон і бізнес. – 1998. - № 36.

Пономаренко Ю.А. Про недопустимість надання зворотної дії кримінальному закону спеціальною вказівкою законодавця // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб., Вип. 44. – Х.: Національна юридична академія України, 2000.

Пономаренко Ю.А. До обґрунтування зворотної дії більш м'якого кримінального закону // Вісник Харківського університету. Вип. 45. ч.1. – Х.: Харківський національний університет, 2000.

Пономаренко Ю.А. Підстави зворотної дії кримінального закону в часі // Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування та вивчення: Матер. міжнар. наук. – практ. конф. /Харків/, 25-26 жовт. 2001р. – К. – Харків: Юрінком –Інтер, 2002.

Пономаренко Ю.А. Чинність і дія кримінального закону в часі. – К.: Атіка, 2005.

Тема № 5. Злочин, його поняття та ознаки. Класифікація злочинів.

Методичні рекомендації:

Поняття злочину відноситься до дефініцій, що знайшли вираження у чинному законі про кримінальну відповідальність. Враховуючи це, при окресленні поняття злочину, студент повинен виходити із ознак злочину, що зазначаються у законі. Характеризуються способи визначення поняття злочину: формальний, матеріальний, формально-матеріальний. При цьому обов'язковим є виділення формальних та матеріальних ознак злочину. Необхідним є аналіз караності і аморальності, як ознак злочину, що не входять до його нормативного визначення.

При окресленні поняття кримінального правопорушення, необхідно виходити із зісту понять злочину і кримінального проступку. Вимагається також чітке відокремлення злочину від проступку.

При визначенні відмінності злочину від інших правопорушень, аналізуються їх ознаки. Особливу увагу слід приділити такій ознаці злочину, як суспільна небезпека.

При окресленні малозначних діянь обов'язковим є визначення критерію малозначності та відмінності від злочину.

Проводячи класифікацію злочинів, вихідною є класифікація передбачена ст. 12 КК України, аналізу підлягає критерій здійснення такої класифікації.

Основні поняття: злочин; суспільна небезпека; діяння, дія; бездіяльність; винність; протиправність; малозначність діяння; злочини невеликої тяжкості; злочини середньої тяжкості; тяжкі злочини; особливо тяжкі злочини.

Контрольні питання:

1. Поняття кримінального правопорушення.
2. Поняття злочину.
3. Ознаки злочину за КК України.
4. Поняття кримінального проступку.
5. Критерії відмежування злочинів та кримінальних проступків від інших правопорушень.
6. Малозначні діяння.
7. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості.

Практичні завдання:

1. К. і В., які перебували у нетверезому стані, проходячи по берегу озера, побачили дівчат, що купалися. Вирішивши пожартувати, вони взяли одяг дівчат й сховали недалеко від гуртожитку, де проживали.

Чи підлягають К. і В. кримінальній відповідальності?

Ознайомтеся зі ст. ст. 296 та 185 КК України.

2. Продавець продуктового магазину С. при одержанні за накладною 2 тонн цукру помітила, що фактично товару доставлено на 500 кг більше, ніж зазначено в документах. Однак вона нічого про це не сказала експедиторові, продала цукор, а гроші привласнила. Що таке ступінь суспільної небезпеки злочину?

Чи є суспільно небезпечними дії С.?

Чи можна її притягти до кримінальної відповідальності?

3. К. неодноразово домагався близькості з М. Одержавши, нарешті, згоду, К. роздягнув М., а після вчинення полового акту відніс одяг її чоловіку, попросивши останнього «розібратися в порядності дружини».

Чи можна притягти К. до кримінальної відповідальності за вчинення злочину?

4. С. улітку 2007 року віддала К. 5000 дол. США, маючи намір купити в нього дачу. Однак угода не була укладена, а К., повернувши частину грошей, решту віддати відмовився.

Чи є в діях К. ознаки злочину?

5. М., витираючи вікна в своїй квартирі, яка знаходилась на третьому поверсі, зіштовхнула з підвіконня горщик з квіткою. Горщик впав на Т., який проходив внизу, чим спричинив останньому легкі тілесні ушкодження.

Чи є вчинене М. діяння злочином?

6. Ц. обіцяв Г. зареєструвати шлюб. Після того, як вони подали відповідну заяву до РАГСу, Ц. вступив з Г. у статеві стосунки, а згодом реєструвати брак відмовився.

Чи можна вважати, що Ц. вчинив злочин?

7. М. в стані сп'яніння вирішив покінчити життя самогубством. Для досягнення цієї мети він угнав пустий автобус і на значній швидкості спрямував його у товсте дерево. Внаслідок цього М. заподіяв собі тяжке тілесне ушкодження, пошкодивши автобус, чим було заподіяно значні матеріальні збитки підприємству.

Чи є дії М. злочином?

8.3. зберігав мисливську рушницю підвісивши її на видному місці на стіні. Одного разу, коли З. не було вдома, його сусід, 15-річний М. увійшов до кімнати, зняв рушницю зі стіни і вийшов з нею у двір, де було багато дітей. Бажаючи попустувати і не знаючи, що рушниця заряджена, М. крикнув: «Стій, руки вгору!» і натис на гачок. Пролунав постріл, яким було вбито 5-річну дівчинку.

Чи є дії З. та М. злочинними?

Варіант: З. належним чином зберігав зброю, але М. заволодів нею, підібравши ключа до металевого ящика.

9. С. була засуджена за ч. 1 ст. 366 КК України за те, що працюючи головним бухгалтером акціонерного товариства, використала своє службове становище і за відсутності директора використала його підпис у 21 платіжному дорученні, за якими банк, відповідно до договору, перерахував кошти акціонерному товариству.

Чи є вчинене діяння злочином?

Дайте визначення та ознаки малозначного діяння.

10. Ч., виходячи останнім з купе поїзду на останній зупинці побачив забутий кимось із пасажирів чемодан, привіз його додому, та знайшов там французькі духи «CLIMAT», 10 тисяч грн. та відеокамеру. Пустий чемодан він викинув в смітєвий контейнер.

Чи є вчинене Ч. злочином?

11. А. вночі таємно проник у продуктовий магазин з метою вчинити крадіжку, але побачив сторожа, злякався і, прихопивши лише пляшку горілки, втік. Суд закриття справу відносно А. на підставі ч. 2 ст. 11 КК.

Чи правильним є рішення суду?

12. Водій авторемонтного заводу Ф. з виробничих відходів, підготовлених до вивозу на міський смітник, вибрав трохи зварних металевих конструкцій, на закріпленій за ним вантажівці доставив їх до свого гаражу з метою використання конструкцій для внутрішнього зміцнення гаражного підвалу. У відношенні Ф. була порушена кримінальна справа за обвинуваченням у викраденні чужого майна (ст. 185 КК України).

Визначите, чи має діяння, вчинене Ф., всі ознаки злочину?

Яке рішення необхідно прийняти за цією справою та на якій підставі?

Тестові завдання:

1. Визначення поняття злочину у КК України є:

- а) формальним;
- б) матеріальним;
- в) процесуальним;
- г) формально-матеріальним.

2. Формальною стороною у визначенні поняття злочину є:

- а) його суспільна небезпека;
- б) передбаченість законом про кримінальну відповідальність;
- в) факт притягнення до кримінальної відповідальності;

г) караність злочину.

3. Матеріальною стороною у визначенні поняття злочину є його:

- а) суспільна небезпека;
- б) здатність спричинювати матеріальну шкоду;
- в) передбаченість законом про кримінальну відповідальність;
- г) матеріалістичний підхід до визначення поняття.

4. Суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що злочин:

- а) здатний спричинити матеріальні збитки;
- б) здатний спричинити шкоду правам та інтересам, що поставлені під охорону законом про кримінальну відповідальність;
- в) діяння завдає шкоди охоронюваним законом правам та інтересам або містить реальну загрозу заподіяння такої шкоди;
- г) може заподіяти фізичну шкоду потерпілому.

5. Характер суспільної небезпечності означає:

- а) спрямованість діяння на певні суспільні відносини;
- б) що шкода від злочину може бути значною;
- в) що злочин є особливо небезпечним.

6. Злочином є тільки передбачене законом про кримінальну відповідальність:

- а) умисне діяння особи;
- б) винне діяння особи;
- в) будь-яке діяння особи.

7. Протиправність діяння означає:

- а) що застосування закону про кримінальну відповідальність можливо за аналогією;
- б) що застосування закону про кримінальну відповідальність неможливо по відношенню до осіб, які мають дипломатичний імунітет;
- в) що застосування закону про кримінальну відповідальність можливо лише у випадках, спеціально передбачених у КК України.

8. Караність злочину означає:

- а) що за це може бути призначене покарання;
- б) що покарання призначається обов'язково;
- в) що покаранню підлягають тільки осудні особи.

9. Визначте ознаку, яка відсутня у малозначному діянні:

- а) винність;
- б) суспільна небезпека;
- в) наслідки злочину;
- г) караність.

10. Ступінь суспільної небезпеки означає:

- а) що діяння передбачене у кримінальному законі;
- б) розмір заподіяної шкоди;
- в) що злочин одночасно пошкоджує два і більше об'єктів посягання.

11. Термін «бездіяння» означає:

- а) що особа, яка вчиняє злочин, не передбачає шкідливості своєї поведінки;
- б) утримання особи від покладених на неї обов'язків при можливості їх виконати;

в) утримання особи від будь-яких дій, які вона могла виконати.

12. Поняття «діяння» охоплює:

- а) дію і бездіяльність;
- б) дію, бездіяльність, наслідки;
- в) дію, бездіяльність, наслідки, причинний зв'язок.

13. Чинний закон України про кримінальну відповідальність класифікує злочини залежно від ступеня їх тяжкості на:

- а) злочини, що не становлять великої суспільної небезпеки, суспільно небезпечні злочини, злочини великої суспільної небезпечності, злочини особливої суспільної небезпеки
- б) злочини невеликої тяжкості, злочини середньої тяжкості, тяжкі злочини, особливо тяжкі злочини;
- в) злочини, що не становлять особливої суспільної небезпеки, злочини підвищеної суспільної небезпеки, менш тяжкі злочини; злочини особливої суспільної небезпечності.
- г) умисні і необережні злочини, прості злочини, злочини з пом'якшуючими обставинами і злочини з обтяжуючими обставинами.

14. Згідно з чинним КК ступінь тяжкості злочину:

- а) визначається правоохоронними органами;
- б) залежить від вини;
- в) залежить від суспільної небезпечності особи, яка його вчинила;
- г) залежить від розміру заподіяних злочином наслідків;
- д) визначається видом і розміром призначеного за його вчинення покарання;
- е) визначається видом і розміром передбаченого за нього покарання;

15. Злочин, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 5 років або основне покарання у виді штрафу у розмірі не більше десяти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян є:

- а) злочином невеликої тяжкості;
- б) злочином, що не становить великої суспільної небезпеки;
- в) малозначним злочином;
- г) злочином середньої тяжкості;
- д) менш тяжким злочином;
- е) тяжким злочином;
- є) особливо тяжким злочином;
- ж) незначним злочином;
- з) злочином, який не становить особливої суспільної небезпеки;
- і) злочином особливої суспільної небезпеки;
- й) злочином підвищеної суспільної небезпеки;
- к) жодна з наведених вище відповідей не є правильною.

16. Злочин, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, є:

- а) злочином невеликої тяжкості;
- б) злочином, що не становить великої суспільної небезпеки;
- в) малозначним злочином;
- г) злочином середньої тяжкості;
- д) менш тяжким злочином;
- е) тяжким злочином;
- є) особливо тяжким злочином;
- ж) незначним злочином;
- з) злочином, який не становить особливої суспільної небезпеки;

- і) злочином особливої суспільної небезпеки;
- й) злочином підвищеної суспільної небезпеки;
- к) жодна з наведених вище відповідей не є правильною.

17. Злочин, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 2 років або інше, більш м'яке покарання, за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян є:

- а) злочином невеликої тяжкості;
- б) злочином, що не становить великої суспільної небезпеки;
- в) малозначним злочином;
- г) злочином середньої тяжкості;
- д) менш тяжким злочином;
- е) тяжким злочином;
- є) особливо тяжким злочином;
- ж) незначним злочином;
- з) злочином, який не становить особливої суспільної небезпеки;
- і) злочином особливої суспільної небезпеки;
- й) злочином підвищеної суспільної небезпеки;
- к) жодна з наведених вище відповідей не є правильною.

Рекомендована література:

- Беньківський В.О. До питання про злочин та його структуру // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. 2002. – Вип. 15.
- Гуцало О. Протиправність злочину та аналогія кримінального закону // Вісник Академії правових наук України. – Х.: Право. – 1999. – Вип. 4(19).
- Денисов С.Ф., Киценко Д.М. Щодо визначення поняття злочину, який не становить великої суспільної небезпеки // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 1999. – Вип. 2.
- Козлов А. П. Понятие преступления. – Спб., 2003;
- Кадников Н. Г. Классификация преступлений в зависимости от их тяжести. М., 1993.
- Клименко В. Класифікація злочинів у кримінальному законодавстві // Юридичний вісник України. - № 23 (311). – 9-15 червня 2001.
- Козенко Т.Є. Критерії та ознаки малозначності діяння за кримінальним законодавством України // Києво-Могилянська академія. Наукові записки. Спец. вип. – 2000. – Т. 18. – Ч.1.
- Козлов А.П. Понятие преступления / Козлов А.П. – СПб. : Изд-во Юридический центр Пресс, 2004. – 819 с.
- Короленко М.П. Проблеми кваліфікації і класифікації злочинів за ступенем їх тяжкості. – К.: Науковий світ, 2000.
- Кривоченко Л.Н. Классификация преступлений. Х.: Вища школа, 1983.
- Матусовський Г. Юридична характеристика злочинів // Вісник Академії правових наук України. – Х.: Право. – 1998. – Вип. 2 (13).
- Микитчук О. Загальне і відмінне у філософському і юридичному розумінні злочину // Право України. – 2001. - № 9.
- Микитчук О.В. Сутність злочину як правового явища // Вісник національної академії внутрішніх справ України. – 2000. – Вип.3.
- Миколенко О.М. Уголовно-правовая характеристика общественной опасности // Правова держава. – 2002. - № 4.
- Пионтковский А.А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. – М., 1961
- Пинаев А.А. Уголовное право Украины. Общая часть. – Харьков: «Харьков юридический», 2005.

Разгильдеев Б. Г. Деяние, содержащее признаки преступления и его уголовно-правовое значение // Правоведение. - 1990. - № 4.

Чубарев В. Л. Тяжкість злочинного діяння. К.: Вища школа, 1992.

Тема № 6. Склад злочину.

Методичні рекомендації:

При визначенні поняття «склад злочину» необхідно мати на увазі, що ця правова дефініція є сукупністю певних ознак, які окремо одна від одної не мають правових наслідків, а повинні розглядатися лише у сукупності. При визначенні елементів та ознак складу злочину, необхідно давати їх загальну характеристику (більш докладно це буде досліджуватися при вивченні інших тем).

Класифікація складів злочинів повинна проводитися в залежності від таких підстав: наявність пом'якшуючих чи обтяжуючих обставин; момент з якого склад злочину можна вважати виконаним.

При окресленні співвідношення понять «склад злочину» та «злочин» необхідно враховувати їх змістовне навантаження, призначення та зміст.

Основні поняття: склад злочину; об'єкт злочину; об'єктивна сторона злочину; суб'єкт злочину; суб'єктивна сторона злочину; матеріальний склад злочину, формальний склад злочину, усічений склад злочину; простий склад злочину; привілейований склад злочину; кваліфікований склад злочину; особливо кваліфікований склад злочину.

Контрольні питання:

1. Поняття складу злочину.
2. Елементи та ознаки складу злочину, їх сутність.
3. Види складу злочину за конструкцією.
4. Види складу злочину за ступенем суспільної небезпеки.
5. Види складу злочину за структурою.
6. Значення складу злочину.
7. Співвідношення понять «склад злочину» та «злочин».

Практичні завдання:

1. Н., маючи умисел на викрадення чужого майна, користуючись тим, що в квартирі потерпілої Б. вхідні двері не були зачинені на замок, незаконно проник до житла останньої, звідки таємно викрав її майно.

Проаналізуйте об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу злочину, який вчинив Н.

2. К. визнано винним у тому, що він проник у будинок потерпілої О., де вчинив напад з метою заволодіння її майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя та здоров'я останньої. Проте з матеріалів справи вбачається, що К. зайшов до помешкання потерпілої з метою позичити у неї гроші, а умисел насильно заволодіти її майном у нього виник після того, як потерпіла відмовила йому позичити гроші.

Визначте вид складу злочину в залежності від конструкції, ступеню суспільної небезпеки та структури.

3. Д. незаконно проник до будинку, в якому проживала неповнолітня Л., де із застосуванням фізичного насильства згвалтував її.

Проаналізуйте об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів злочинів, які вчинив Н.

4. Проаналізуйте склади злочинів, передбачені ч.1 та ч. 4 ст. 189 КК України та визначте їх вид за конструкцією та ступенем суспільної небезпеки; об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Тестові завдання:

1. Що таке склад злочину?

- а) це сукупність ознак, за допомогою яких можна злочин відрізнити від інших правопорушень;
- б) це суспільно небезпечне діяння, яке передбачене кримінальним законом, є винним і караним;
- в) це сукупність встановлених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують суспільно небезпечне діяння як злочин.

2. Що з наведеного не є елементом складу злочину:

- а) об'єкт;
- б) суб'єкт;
- в) вина;
- г) об'єктивна сторона.

3. На рівні загального поняття про склад злочину спосіб, як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч.1 ст.185 КК «Таємне викрадення чужого майна» належить до категорії:

- а) обов'язкових ознак;
- б) факультативних;
- в) кваліфікуючих ознак.

4. Залежно від способу описування в законі склади злочинів поділяються на:

- а) прості, складні, альтернативні;
- б) прості, особливі, факультативні;
- в) прості, тяжкі, особливо тяжкі.

5. Вкажіть склади злочинів за конструкцією:

- а) основні, кваліфіковані, формальні;
- б) матеріальні, прості, складні;
- в) матеріальні, формальні, усічені.

6. Вкажіть види складів злочинів за ступенем суспільної небезпечності:

- а) формальний склад, основний склад;
- б) основний, кваліфікований, матеріальний;
- в) основний, кваліфікований, особливо кваліфікований, з пом'якшуючими обставинами.

7. Злочин з матеріальним складом має місце тоді, коли:

- а) обов'язково настали суспільно небезпечні наслідки;
- б) створена можливість настання суспільно небезпечних наслідків;
- в) коли суспільно небезпечні наслідки, що настали, є тяжкими.

8. Злочин з формальним складом має місце тоді, коли:

- а) обов'язково настали суспільно небезпечні наслідки;
- б) злочин вважається закінченим з моменту вчинення суспільно-небезпечного діяння;

в) коли між суспільно небезпечним діянням та наслідками є причинний зв'язок.

9. Злочин з усіченим складом має місце, коли:

- а) пропущена хоча б одна стадія попередньої злочинної діяльності (приготування або замах);
- б) наслідки не настали, незважаючи на те, що винний зробив все від нього залежне для їх настання;
- в) стадія приготування або незакінченого замаху законом визнається закінченим злочином.

10. Ч.1 ст.310 КК передбачає кримінальну відповідальність за «Незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель». Залежно від способу описування в законі, до якого виду віднесено цей склад злочину?

- а) до складного;
- б) до простого;
- в) до кваліфікованого.

11. Виберіть факультативні ознаки складу злочину а) суспільно небезпечне діяння ;б) спосіб вчинення злочину;в) наявність свідків злочину;г) мотиви і цілі злочину;д) фізична особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності.

12. - це такий склад злочину, в якому не містяться обставини, які підвищують або знижують ступінь суспільної небезпеки. а) простий;б) кваліфікований;в) особливо кваліфікований;г) привілейований.

Рекомендована література:

- Бажанов М.И. О функциях состава преступления (процессуальная функция) // Проблемы законности / Национальна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Основа, 1995. – Вип. 29.
- Брайнин Я.М. Уголовная ответственность и ее основание в советском уголовном праве. М., 1963.
- Брайнин Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину. – К.: Наукова думка, 1964.
- Гонтарь И.Я. Преступление и состав преступления как явления и понятия в уголовном праве. Владивосток, 1997.
- Игнатов А.Н., Костарева Т.А. Уголовная ответственность и состав преступления. Лекция. М., 1996.
- Карпушкин М.П., Курляндский В.И. Уголовная ответственность и состав преступления. – М.: Юрид. лит., 1974.
- Кузнецова Н.Ф. Состав преступления (спорные вопросы)// Вестн. Моск. ун-та. Сер. Право. - 1987. - N 4.
- Кучер Ю.А. Типология составов преступлений // Вісник Луганської академії внутрішніх справ ім. 10-річчя незалежності України. – 1999. – Спец. вип. Ч.3.
- Малков В.П. Состав преступления в теории и законе// Государство и право. 1996. – № 7.
- Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. М., 1957.
- Энциклопедия уголовного права. – Т. 3. Понятие преступления. – Издание проф. Малинина – ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2-е изд. – СПб., 2005.

Змістовний Модуль 2

Тема № 7. Об'єкт злочину.

Методичні рекомендації:

При визначенні поняття «об'єкт злочину» необхідно навести основні наукові концепції щодо визначення цього поняття, привести пануючу точку зору і обґрунтувати свою думку з цього приводу. Необхідним є визначення поняття «суспільні відносини» та його зміст, а також понять «права», «блага». При характеристиці видів об'єктів злочину, їх необхідно класифікувати за «вертикаллю» та «горизонталлю», а вже після цього аналізувати кожний окремий вид. Треба також пояснити значення такої класифікації та її практичне навантаження.

При характеристиці предмету злочину студент повинен визначитись, чому такий аналіз проводиться у ракурсі об'єкта злочину. Необхідно з'ясувати поняття предмету, та його відмінність від об'єкту злочину.

Основні поняття: загальний об'єкт злочину; родовий об'єкт злочину; безпосередній об'єкт злочину; основний об'єкт злочину; додатковий об'єкт злочину; предмет злочину.

Контрольні питання:

1. Поняття об'єкту злочину. Підходи до визначення об'єкту злочину, що існують у науці кримінального права.
2. Види об'єкту злочину.
3. Загальний об'єкт злочину за чинним КК України.
4. Поняття родового об'єкту злочину.
5. Безпосередній об'єкт злочину та його види.
6. Поняття основного безпосереднього об'єкту злочину.
7. Додатковий безпосередній об'єкт злочину, його види
8. Поняття предмету злочину.
9. Співвідношення понять «об'єкт злочину» та «предмет злочину».

Практичні завдання:

1. Порівняйте диспозиції ст..ст. 185, 262, 289, 308, 357, 410 КК України та вирішіть питання про об'єкти і предмети вказаних складів злочинів.

2. Порівняйте диспозиції ст..ст. 112, 115, 348, 379 КК України та вирішіть питання про об'єкти вказаних складів злочинів.

3. Н. зберігав у будинку без відповідного дозволу пістолет системи «ТТ». Г., довідавшись про це, взяв пістолет з ящика столу, який не зачинявся. Потім він пішов до пункту обміну валют і, погрожуючи зброєю, почав вимагати у касира гроші. Коли останній підняв тривогу, Г., вистріливши з пістолета «ТТ», убив його та охоронця, що прибіг на крик, викинув пістолет й намагався зникнути.

Визначте, родовий та безпосередній об'єкти злочинів.

4. П. разом з неповнолітніми Б. і С. неправомірно заволоділи автомобілем «Жигулі», які належали громадянинові К. Кілька годин вони каталися, а потім за пропозицією Б. викрали з машини радіоприймач, фотоапарат, інструменти й інші речі, після чого машину спалили.

Визначте родові, безпосередні об'єкти та предмети вчинених злочинів.

5. Рядовий С. самовільно залишив військову частину зі зброєю. По шляху слідування він убив громадянина Д., який відмовився посадити його у свою автомашину. Через двоє днів С. був затриманий.

Визначте об'єкти та предмети вчинених С. злочинів.

6. К., шляхом вибиття вхідних дверей, незаконно проник до помешкання потерпілої С. та із застосуванням фізичного насильства вчинив щодо неї насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом.

Визначте об'єкти вчинених К. злочинів.

7. А. і Р. побачили на узбіччі дороги автомобіль, який ніким не охоронявся і вирішили скористатися ним, щоб доїхати до міста, а там залишити. Після приїзду до міста А. пішов у справах, а Р. зняв з автомобіля два колеса, та забрав деякі речі, які знаходились в автомобілі.

Визначте об'єкти вчинених А. та Р. злочинів.

Тестові завдання:

1. - це об'єкт, яким охоплюється певне коло тотожних чи однорідних за своєю соціальною і економічною сутністю суспільних відносин, які через це повинні охоронятися єдиним комплексом взаємозалежних кримінально-правових норм

- а) загальний об'єкт злочину;
- б) родовий об'єкт злочину;
- в) безпосередній об'єкт злочину;
- г) додатковий безпосередній об'єкт злочину.

2. Яка існує класифікація об'єктів злочину по "горизонталі"?

- а) загальний, родовий, безпосередній;
- б) основний, додатковий, обов'язковий, факультативний;
- в) конкретизований, неконкретизований.

3. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони злочину з формальним складом є:

- а) діяння та його наслідки;
- б) діяння, його наслідки та причинний зв'язок;
- в) діяння;
- г) суспільно-небезпечні наслідки.

4. Чи може людина бути предметом злочину? а) не може ні за яких умов; б) може, якщо їй заподіяно шкоду; в) може, якщо це прямо зазначено у статті КК.

5. Суспільні відносини, які виступають об'єктом злочину:

- а) всі суспільні відносини незалежно від соціальної природи (походження);
- б) найбільш важливі суспільні відносини, що охороняються законом про кримінальну відповідальність, яким злочинне діяння заподіює шкоду або створює реальну загрозу заподіяння шкоди
- в) частину суспільних відносин, що не знаходяться під захистом закону про кримінальну відповідальність, яким в результаті злочину заподіюється або може бути завдано істотної шкоди

6. Об'єкт, який є критерієм для поділу Особливої частини КК на розділи:

- а) загальний;
- б) родовий;
- в) безпосередній.

7. Сукупність всіх суспільних відносин, які охороняються законом про кримінальну відповідальність, є ... об'єктом .

- а) родовим;
- б) видовим;
- в) загальним;
- г) безпосереднім.

8. Яка існує класифікація об'єктів злочину по "вертикалі"?

- а) загальний, родовий, безпосередній;
- б) основний, додатковий, обов'язковий, факультативний;
- в) конкретизований, неконкретизований.

9. Річ матеріального світу, впливом на яку винний заподіює шкоду певним суспільним відносинам - це:

- а) предмет злочину; б) об'єкт злочину; в) знаряддя злочину.

10. Предмет злочину - це : а) обов'язкова ознака об'єкту злочину; б) факультативна ознака об'єкту злочину; в) обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу злочину; г) обов'язкова ознака складу злочину.

11. Додатковий безпосередній об'єкт визначається в тому випадку, коли:

- а) він має другорядне значення в системі соціальних цінностей;
- б) посягання на нього не становить сутності данного злочину;
- в) завдана шкода є меншою, ніж та, яка завдана іншому об'єкту.

12. При застосуванні ножа для вбивства якою ознакою він буде (ч.1 ст.115 КК «Умисне вбивство»)?

- а) об'єктом;
- б) знаряддям;
- в) засобом.

13. Визначіть факультативний об'єкт при хуліганстві, поєднаному зі спричиненням потерпілому легких тілесних ушкоджень (ч.1 ст.296 КК):

- а) власність;
- б) гідність;
- в) здоров'я.

Рекомендована література:

Белоконев В. Чому причиняют вред преступления // Юридическая практика. – 2000. – № 231 (129).

Бикмурзин М.П. Предмет преступления: теоретико-правовой анализ. – М. : Издательство «Юрлитинформ», 2006. – 184 с.

Глистин В.К. Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений (объект и квалификация преступлений). – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1979.

Готин А.Н. Объект преступления в теории уголовного права // Вісник Луганської академії внутрішніх справ ім. 10-річчя незалежності України. – 2001. – Вип. 3.

Зелінський А.Ф., Куц В.М. Об'єкт злочину і структура Особливої частини Кримінального кодексу // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 1997. – Вип. 2.

Коржанский Н.И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны. - М.: Юрид. лит., 1980.

Кривуля О.М., Куц В.М. Чи можуть бути суспільні відносини об'єктом злочину? // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 1997. – Вип. 2.

- Миколаєнко С. Об'єкт злочину повинен бути чітко окресленим // Закон і бізнес. – 1999. – 7 серпня (№ 32).
- Никифоров Б.С. Объект преступления по советскому уголовному праву. – М. Госюриздат, 1960.
- Новоселов Г.П. Учение об объекте преступления. Методологические аспекты. – М.: Изд-во НОРМА, 2001.
- Панов Н.И. Понятие предмета преступления по советскому уголовному праву // Проблемы правоведения. – 1984. – Вып. 45.
- Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: Навч. посібник / Українська державна юридична академія. – Х.: УкрЮА, 1994.
- Тацій В.Я. Объект и предмет преступления по советскому уголовному праву. – Х.: Вища школа, 1988.
- Фесенко Є. Цінності як об'єкт злочину // Право України. – 1999. - №6.
- Шевченко Є.В. Про основний і додатковий безпосередні об'єкти злочинів з похідними наслідками // Вісник Академії правових наук України. – 2000. – Вип.4 (23).

Тема № 8. Об'єктивна сторона складу злочину.

Методичні рекомендації:

При характеристиці об'єктивної сторони складу злочину слід враховувати фундаментальну роль цієї ознаки у конструкції складу злочину. Обов'язковим є окреслення значення об'єктивної сторони для кримінальної відповідальності, розмежування злочинів та інших правопорушень. Характеризуючи діяння, як елемент об'єктивної сторони складу злочину необхідно визначити види діяння: дія та бездіяльність. Необхідно вказати також і види дії. Характеризуючи бездіяльність, необхідно зосередитися на тому, що це пасивний вид діяння, з чого і витікають її ознаки та умови настання відповідальності.

При визначенні непереборної сили та фізичного (психічного примусу) необхідно дати їх поняття, особливості їх впливу на кримінальну відповідальність і причини такого впливу.

При окресленні суспільно небезпечних наслідків, необхідно дати їх визначення та класифікацію. Обов'язковим є наведення прикладів з тексту чинного КК України.

Ключовим моментом при характеристиці причинного зв'язку, є визначення його як елемента, що взаємопов'язує діяння та наслідки. Обов'язковим є чітке усвідомлення умов причинності.

При визначенні способу, місця, часу, знаряддя, засобів і обстановки вчинення злочину необхідно уявляти причини їх факультативності. Обов'язковим є наведення прикладів з тексту чинного КК України.

Основні поняття: об'єктивна сторона складу злочину; діяння; суспільно-небезпечні наслідки; причинний зв'язок; факультативні ознаки об'єктивної сторони злочину.

Контрольні питання:

- 1.Поняття об'єктивної сторони складу злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки.
- 2.Особливості об'єктивної сторони злочинів з матеріальним та формальним складом.
- 3.Діяння як елемент об'єктивної сторони складу злочину.
- 4.Поняття та види дії як форми діяння
- 5.Умови кримінальної відповідальності за бездіяльність.
- 6.Непереборна сила та примус (фізичний, психічний). Їх значення для кримінальної
- 7.відповідальності.

8. Суспільно-небезпечні наслідки, їх види.
9. Причинний зв'язок у філософії та кримінальному праві.
10. Інші факультативні ознаки об'єктивної сторони складу злочину.
11. Значення об'єктивної сторони складу злочину.

Практичні завдання:

1. Визначте спільні та відмінні ознаки об'єктивної сторони складів злочинів, передбачених ст.ст. 185-187, 189, 190 КК України.

2. С. побачив свою знайому П. і, вирішивши пожартувати над нею, непомітно підійшов ззаду та закрив їй очі руками. П., яка йшла по краю тротуару, злякалася раптовості його дій та різко відштовхнула С. Від поштовху С. підслизнувся та впав на проїжджу частину дороги, де на нього наїхав автомобіль. Від отриманих травм С. помер.

Дайте кримінально-правову оцінку діям П.

3. С. помістив оголошення в газеті про здачу житла в найм. По оголошенню звернувся студент Шамшурія, який приїхав до Києва на навчання. Однак С. у житлі останньому відмовив, аргументуючи своє рішення негативним відношенням до всіх кавказців.

Чи є у відмові С. ознаки злочину?

Розкрийте ознаки об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 161 КК України.

4. К. напав на сторожа П., зв'язав його, потім пограбував склад, який той охороняв.

Чи є об'єктивна сторона злочину в поведінці П.

5. Між П. та Р. на ґрунті неприязних стосунків виникла бійка, під час якої Р. вдарив П. цеглиною по голові, спричинивши забій головного мозку. При перевезенні П. до лікарні машина швидкої потрапила в ДТП, внаслідок якого П. загинув.

Дайте характеристику об'єктивної сторони діяння, вчиненого Р.

Розкрийте поняття та ознаки причинного зв'язку у кримінальному праві.

6. Ц., працюючи головним інженером газового управління і знаючи про корозію газопроводу та небезпечність його експлуатації, не прийняв заходів щодо здійснення ремонту. В підвалі одного з жилих домів стався вибух газу, що призвів до тяжких наслідків. Але технічною експертизою було встановлено, що вибух відбувся не через корозію газопроводу, а внаслідок розриву зварювального шову, який був неякісно виконаний зварником.

Чи перебуває бездіяльність Ц. у причинному зв'язку з настанням тяжких наслідків?

Чи підлягає Ц. кримінальній відповідальності?

7. Щ., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, під час сварки з Б., яка виникла на ґрунті їх неприязних стосунків через користування спірною земельною ділянкою, на якій знаходилась худоба родини останньої, умисно став наносити кулаками удари по голові та інших частинах тіла Б. На допомогу їй прибігли її мати — Л. та син Р., яким Щ. також наніс удари кулаком: Л. — в живіт, а Р. — по голові. Внаслідок цієї бійки Б. та Л. було заподіяно легкі тілесні ушкодження, що не спричинили короточасний розлад здоров'я, а Р. через два дні помер. Експертизою було визначено, що у Р. було запалення середнього вуха і удар по голові викликав розходження кісних швів та запалення мозкових оболонок, що спричинили смерть.

Чи знаходяться дії Щ. в причинному зв'язку зі смертю Р?

8. К., будучи черговим лікарем, не приїхав за викликом до хворого, внаслідок чого останній помер від гострого отруєння. Визначено, що К. не приїхав, оскільки перед цим відбувся розлив ріки, яким було зруйновано всі переправи.

Чи є вчинене К. злочином?

Розкрийте поняття та значення непереборної сили для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності

9. І. та А. були визнані винними в тому, що вони за попередньою змовою, погрожуючи вбивством потерпілому Т., вимагали у нього 20 тис. 500 грн. і засуджені за ч. 2 ст. 189 КК. Проте, як видно з матеріалів справи, за два місяці до того, потерпілий взяв у борг у І. зазначену суму грошей, яку останній разом зі своїм братом вимагали повернути.

Порівняйте диспозиції статей 189 та 355 КК та вирішіть питання щодо того, об'єктивна сторона якого складу злочину присутня в діях І. та А.

Тестові завдання:

1. Що таке об'єктивна сторона складу злочину?

- а) сукупність усіх необхідних ознак злочину;
- б) сукупність ознак, які характеризують зовнішній прояв злочину;
- в) сукупність ознак, які характеризують предмет злочину.

2. Визначіть, сукупність яких ознак утворює об'єктивну сторону:

- а) дія, наслідок, причинний зв'язок, спосіб, обстановка вчинення злочину, особа, що вчинила злочин;
- б) дія (бездіяльність), наслідок, причинний зв'язок, спосіб, можлива мета, обстановка вчинення злочину;
- в) дія (бездіяльність), наслідок, причинний зв'язок, спосіб, знаряддя, засоби, місце, час, обстановка вчинення злочину.

3. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони злочину з формальним складом є:

- а) діяння та його наслідки;
- б) діяння, його наслідки та причинний зв'язок;
- в) діяння;
- г) суспільно-небезпечні наслідки.

4. До обов'язкових ознак об'єктивної сторони злочину належать: а) діяння, наслідки, причинно-наслідковий зв'язок; б) діяння; в) діяння, наслідки, причинно-наслідковий зв'язок, спосіб, місце, знаряддя вчинення злочину; г) спосіб, місце, час, знаряддя скоєння злочину. 5. Поняття «діяння» охоплює: а) дію і бездіяльність; б) дію, бездіяльність, наслідки; в) дію, бездіяльність, наслідки, причинний зв'язок. 6. Умовою кримінальної відповідальності за бездіяльність є: а) особа повинна була діяти певним чином; б) особа могла діяти певним чином; в) особа повинна була і могла діяти певним чином; г) КК не встановлює кримінальної відповідальності за бездіяльність.

7. Діяння, вчинені під впливом нездоланної сили:

- а) є підставою кримінальної відповідальності;
- б) виключають кримінальну відповідальність;
- в) виключають кримінальну відповідальність у випадку вчинення нетяжкого та середньої тяжкості злочину.
- г) ніяк не впливає на притягнення особи до кримінальної відповідальності.

8. Кримінально-правове значення має тільки причинний зв'язок. а) опосередкований; б) необхідний; в) випадковий; г) причинний зв'язок кримінально-правового значення не

мас.9. Надзвичайна подія, непереборна в даних умовах – це: а) бездіяльність; б) непереборна сила; в) фізичний примус; г) психічний примус. 10. Суспільно небезпечні наслідки - це ...

а) заподіяння злочином шкоди суспільним відносинам, які не охороняються законом про кримінальну відповідальність;

б) шкода, яку бажає заподіяти злочинець суспільним відносинам, що охороняються законом про кримінальну відповідальність;

в) шкода, яка була спричинена суспільним відносинам, що охороняються законом про кримінальну відповідальність, в результаті вчинення злочину.

11. Злочинні наслідки і причинний зв'язок є обов'язковими ознаками об'єктивної сторони злочину для ...

а) усічених складів;

б) формальних складів;

в) матеріальних складів;

г) простих складів.

12. Що з перерахованого не є непереборною силою : а) стихійне лихо; б) психічний примус; в) військові дії. 13. Що таке бездіяльність як ознака об'єктивної сторони?

а) виконання особою дій, які спрямовані на ухилення від виконання юридичних обов'язків;

б) невиконання особою покладених на неї юридичних обов'язків, або неналежне їх виконання;

в) невиконання особою покладених на неї юридичних обов'язків при можливості їх виконання.

14. У ч. 1 ст. 186 КК «Відкрите викрадення чужого майна» спосіб вчинення злочину належить до :

а) обов'язкових ознак;

б) факультативних ознак;

в) кваліфікуючих ознак.

15. Місце вчинення злочину буде обов'язковою ознакою об'єктивної сторони у випадку:

а) коли місце вчинення злочину зазначене у диспозиції статті як ознака складу злочину;

б) коли місце вчинення злочину є обставиною, яка виключає злочинність діяння;

в) коли місце вчинення злочину вказано в протоколі огляду місця події.

Рекомендована література:

Бажанов М.И. О различных трактовках некоторых признаков объективной стороны преступления в науке уголовного права // Проблемы законности / Национальна юридична академія ім. Ярослава Мудрого. – 1999. – Вип. 40.

Беньківський В.О. Проблемні питання об'єктивної сторони злочину // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки. – 1995. – 2000. – Вип. 37.

Спур Г.В. Об'єктивна сторона складу злочину // Вісник Луганської академії внутрішніх справ ім. 10-річчя незалежності України. – 2000. – Вип.3.

Землюков С.В. Уголовно-правовые проблемы преступного вреда. Новосибирск, 1991.

Кудрявцев В.Н. К вопросу о причинной связи в уголовном праве // Сов. государство и право. - 1950. - N 4.

Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. М.: Госюриздат, 1960;

Кудрявцев В.Н. Противоправное действие и причинная связь // Сов. государство и право. - 1967. - N 5.

- Кузнецова Н.Ф. Значение преступных последствий для уголовной ответственности. – М.: Госюриздат, 1958.
- Лемешко О.М. Характеристика злочинної бездіяльності // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Спілка юристів України. – К.: Юридична книга. – 2001. – Вип. 10.
- Малинин А.Я. Причинная связь в уголовном праве. – СПб. – Изд-во «Юридический центр Пресс», 2000.
- Малинин В.Б. Объективная сторона преступления / В.Б. Малинин, А.Ф. Парфенов – СПб. : Издательство Юридического института (Санкт-Петербург), 2004. – 301 с.
- Миколенко О.М. Наслідки злочину – критерій поділу складів злочину // Правова держава / Одеський державний університет ім. І.І. Мечникова. – О.: Астропринт. – 2000. – Вип. 2.
- Михлин А.Я. Последствия преступления. – М.: Юрид. лит., 1969.
- Панов Н.И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность – Х.: Высшая школа, 1982.
- Реннеберг И. Объективная сторона преступления. М., 1957.
- Тер-Акопов А.А. Бездействие как форма преступного поведения. – М.: Юрид. лит., 1980.
- Тимейко Г.В. Общее учение об объективной стороне преступления. Ростов-на-Дону, 1977.
- Тимчук О.Л. Необхідний та випадковий причинний зв'язок у кримінальному праві: дискусійні аспекти // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 2001. – Вип.1 (14).
- Тимчук О.Л. Причинний зв'язок при бездіяльності // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 2001. – Вип.4 (17).
- Тимчук О.Л. Теорія імовірного причинного зв'язку в кримінальному праві: дискусійні аспекти // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 2000. – Вип.3 (16).
- Церетели Т.В. Причинная связь в уголовном праве. М., 1953.
- Ярмиш Н.М. Пасивний характер бездіяльності як одна з ознак об'єктивної сторони злочину // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 2000. – Вип. 12.Ч.1.
- Ярмиш Н.М. До питання про протиправність діяння як ознаки об'єктивної сторони складу злочину // Проблеми законності / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 1998. – Вип.33.
- Ярмыш Н.Н. Действие как признак объективной стороны преступления. (проблемы психологической характеристики). – Х.: Основа, 1999.
- Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ). – Х.: «Право», 2003.

Тема № 9. Суб'єкт злочину.

Методичні рекомендації:

Характеризуючи суб'єкт злочину необхідно виходити із сукупності ознак: фізична особа, досягнення віку кримінальної відповідальності, осудність, що дасть уяву про загальний суб'єкт злочину. Необхідним є окреслення проблемного питання: юридична особа, як суб'єкт злочину. При відповіді необхідно враховувати і орієнтуватися в поняттях «суб'єкт злочину», «особа, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння», «особа винного», знати відмінність між ними. Вимагає пояснення встановлення законодавцем віку кримінальної відповідальності та причини з яких встановлено саме цей вік. Необхідним є з'ясування причин, що вимагають встановлення зниженого віку за вчинення окремих категорій злочинів.

При характеристиці осудності, студент повинен чітко вказати формулу осудності та її компоненти. Необхідне також чітке знання про неосудність як протилежність осудності, її медичний та юридичний критерії.

При визначенні обмеженої осудності треба вказати та аргументувати проблемність наявності такого стану та його впливу на кримінальну відповідальність.

При аналізі спеціального суб'єкту, обов'язково вказати, які ознаки роблять його спеціальним та розуміти правове значення цих обставин, обов'язковим є наведення прикладів з тексту чинного КК України.

Основні поняття: суб'єкт злочину; фізична особа; вік особи; осудність; неосудність; обмежена осудність; спеціальній суб'єкт злочину.

Контрольні питання:

1. Поняття суб'єкту злочину.
2. Фізична особа як ознака суб'єкту злочину.
3. Поняття осудності, її медичний та юридичний критерії.
3. Неосудність, її критерії.
4. Обмежена осудність у кримінальному праві.
5. Вік як ознака суб'єкту злочину. Правила встановлення віку кримінальної відповідальності.
7. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння.
8. Спеціальний суб'єкт злочину.

Практичні завдання:

1. Л., підозрюючи у подружній зраді свою дружину, з ревнощів отруїв її ціаністим калієм. Судово-психіатричною експертизою було встановлено, що Л. на момент убивства перебував в осудному стані, однак до моменту розгляду справи в суді захворів на психічну хворобу — шизофренію, внаслідок чого він не може усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Чи підлягає Л. кримінальній відповідальності за умисне вбивство? Як повинно вирішуватися питання про кримінальну відповідальність в цьому випадку?

2. Н. перебуваючи в кафе у стані сильного алкогольного сп'яніння, чіплявся до відвідувачів, з одним з яких влаштував бійку, внаслідок чого було знищене і пошкоджене майно власника кафе.

Чи виключає стан алкогольного сп'яніння відповідальність особи?

Як в теорії кримінального права обґрунтовується відповідальність за злочини, вчинені у стані фізіологічного сп'яніння?

Чи можна визнати Н. неосудним?

В чому різниця між фізіологічним та патологічним сп'янінням?

3. 4 березня 2019р. повнолітній А. за попередньою змовою з Т., 4 березня 2005 року народження, та С., 5 січня 2007 року народження, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, проник на територію кооперативу, де з дачного будинку таємно викрав майно І. вартістю 3980 грн., та з подвір'я дачної ділянки майно Г., вартістю 2720грн.

Відповідальність А., Т., та С.

4. Неповнолітній Л. був притягнутий до кримінальної відповідальності за крадіжку, вчинену 5 вересня 2018 р. Оскільки в справі були відсутні дані про вік, його було встановлено експертним шляхом. Судово-медична експертиза дала висновок, що вік Л. на момент вчинення злочину може бути визначений у межах 14-15 років.

Чи підлягає Л. кримінальній відповідальності?

Як визначається день народження особи, коли її вік встановлює судово-медична експертиза?

5. К вбив Б. На слідстві К. заявив, що не може бути притягнутим до кримінальної відповідальності, оскільки хворий на хронічне психічне захворювання – епілепсію. Судово-психіатричною експертизою було встановлено, що в момент вчинення злочину Г. не знаходився у стані епілептичного припадку.

Чи можна визнати Г. неосудним?

Назвіть критерії неосудності.

6. За вказівкою диспетчера машина швидкої медичної допомоги прибула на вулицю, де в непритомному стані лежав чоловік. Керівник бригади лікар С., оглянувши хворого, розпорядилася, щоб його віднесли до швидкої. Як тільки автомобіль трохи від'їхав від місця події, С. дала вказівку членам бригади – фельдшеру М. та практиканту Д. відвезти непритомного хворого в безлюдне місце і там залишити, оскільки її зміна закінчувалась і вона не хотіла гаяти час. Ті виконали розпорядження і поклали хворого на землю неподалік від дороги. Лікар відрепортувала диспетчеру, що хворого на місці події не виявлено.

Вивантаження хворого випадково побачив перехожий і сповістив у міліцію, яка викликала іншу швидку. Хворого доставили у реанімаційне відділення лікарні, але врятувати його життя не вдалося – він занадто довго перебував у критичному стані.

Відповідальність С., М. та Д.

Дайте визначення спеціального суб'єкта злочину.

7. Дільничий інспектор О. прийняв рішення про відмову в порушенні кримінальної справи на підставі ч.2 ст.11 у відношенні до 10-річного П., який вчинив крадіжку чужого майна.

Чи законне рішення О.?

Тестові завдання:

1. Загальним віком кримінальної відповідальності є:

- а) 16 років;
- б) 18 років;
- в) 14 років;
- г) 21 рік.

2. Що з перерахованого не є обов'язковою ознакою суб'єкта злочину: а) осудність; б) вік кримінальної відповідальності; в) фізична особа; г) неосудність.

3. Юридичним критерієм неосудності є:

- а) особа не може усвідомлювати суспільно небезпечний характер своїх дій;
- б) особа не може керувати своїми діями;
- в) особа не може усвідомлювати суспільно небезпечний характер своїх дій або керувати ними;
- г) особа може усвідомлювати суспільно небезпечний характер своїх дій або керувати ними.

4. Що не відноситься до медичного критерію неосудності: а) хронічне психічне захворювання; б) слабоумство; в) короткочасний розлад психіки; г) хронічне захворювання

5. Суб'єкт, який підлягає кримінальної відповідальності, вважається таким, що досяг відповідного віку ...

- а) в день народження; б) починаючи з наступної доби після дня народження; в) на розсуд суду; г) за бажанням самого суб'єкта.

6. Особі, яка вчинила суспільно небезпечне діяння в

стані неосудності а) призначаються примусові заходи медичного характеру; б) вона підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах; в) особа звільняється від кримінальної відповідальності.

7. Зниженим віком кримінальної відповідальності є: а) 16 років; б) 18 років; в) 14 років; г) 21 рік.

... - це фізична осудна особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності і вчинила злочин, суб'єктом якого може бути тільки певна особа.

а) суб'єкт злочину; б) об'єкт злочину; в) спеціальний суб'єкт злочину; г) осудна особа.

9. Що відноситься до факультативних ознак суб'єкту злочину? а) вік; б) професія; в) осудність.

Рекомендована література:

- Антонян Ю.М., Бородин С.В. Преступность и психические аномалии. М., 1998.
- Бейсенов Б.С. Алкоголизм: уголовно-правовые и криминологические проблемы. М., 1981;
- Беро М.П. История развития понятия невменяемости: Учебно-методическое пособие / Донецк: УкрНТЭК. – 2001.
- Бурдін В. Проблеми визначення кримінально значимої періодизації віку особи // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 2002. – Вип. 37.
- Волощук Т.М., Клименко В.А. Відповідальність за злочини, вчинені в стані зменшеної осудності // Вісник національної академії внутрішніх справ України. – 1998. – Вип.1.
- Воробей П.А. Суб'єкт злочину: Логіко-правове дослідження // Філософські проблеми права та правоохоронної діяльності співробітників ОВС. – К., 1995.
- Гончар Т.О. Правова природа обмеженої осудності // Правова держава. – 2002. - №4.
- Жуковский В.И. Субъект преступления в уголовном праве России. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Ставрополь, 2002.
- Зайцев О.В. Співвідношення осудності, неосудності та обмеженої осудності // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 20. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України.
- Иванов Н.Г. Аномальный субъект преступления. М., 1998.
- Каргатан Н. Визначення суб'єкту злочину // Вісник прокуратури. – 2000. - № 3.
- Козаченко И.Я., Сухарев Е.А., Гусев Е.А. Проблема уменьшенной вменяемости. Екатеринбург, 1993.
- Куц В.М. Теоретико –прикладні аспекти проблеми суб'єкту злочину // Вісник національного університету внутрішніх справ. – Х. – 1996. – Вип.1.
- Лазарев А.М. Субъект преступления. М., 1981.
- Лейкина Н.С. Личность преступника и уголовная ответственность. М., 1968;
- Лень В.В. Деякі питання кримінально-правової характеристики осудності // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 1999. – Вип.1.
- Лень В.В. Осудність у кримінальному праві та законодавстві. – Дніпропетровськ: ДДУВС, Ліра ЛТД, 2008.
- Ломако В.А. Осудність та неосудність за кримінальним правом України: Конспект лекцій. – Х.: Юридична академія, 1993.
- Магарін М.С., Бараненко Д.В. Суб'єкт злочину за новим кримінальним законодавством України / Під ред. д.ю.н., професора Є.Л. Стрельцова. – О.: Астропринт, 2001.
- Михайлова В.А. К вопросу о возрасте уголовной ответственности // Вісник Луганської академії внутрішніх справ ім. 10-річчя незалежності України. – 2001. – Вип. 154.
- Михеев Р.И. Проблемы вменяемости и невменяемости в советском уголовном праве. Владивосток, 1983.

- Назаренко Г.В. Правовая и криминологическая значимость уголовно-релевантных психических состояний. Орел, 2002.
- Орымбаев Р. Специальный субъект преступления. Алма-Ата, 1977.
- Протченко Б. К понятию невменяемости // Советская Юстиция. - 1987. - N 17.
- Павлов В.Г. Субъект преступления и уголовная ответственность. СПб.: «Юридический центр прессы», 2000.
- Рашковская Ш.С. Субъект преступления. М., 1960.
- Терентьев В.І. Загальне поняття спеціального суб'єкта та його класифікація // Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць ОНЮА. – О., 2000. – Вип.7.
- Трахтеров В.С. Вменяемость и невменяемость в уголовном праве (исторический очерк). Харьков, 1992
- Устименко В.В. Специальный субъект преступления. Х.: Высшая школа, 1989.

Тема № 10. Суб'єктивна сторона складу злочину.

Методичні рекомендації:

При окресленні суб'єктивної сторони складу злочину, необхідно виходити з того, що вона є внутрішньою стороною злочину і тісно пов'язана з процесами людського мислення та волею.

При характеристиці вини, як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони, треба проводити паралель і аналіз принципу винності в кримінальному праві та його зв'язку з власною виною. Необхідно також засвоєння і знань про ступінь вини та її форми.

характеристиці форм вини (умислу та необережності) чітко повинні бути висвітленими їх інтелектуальні та вольові ознаки, засвоєні відмінності цих двох форм вини.

Необхідно також володіти знаннями про факультативні ознаки суб'єктивної сторони (мотив, мета) та розуміти їх значення та вплив на кваліфікацію злочинів.

При визначенні поняття «помилка» в кримінальному праві необхідно уявляти сутність, причини, види помилок та їх правові наслідки.

Основні поняття: суб'єктивна сторона злочину; вина; умисел; необережність, злочинна недбалість, злочинна самовпевненість; змішана форма вини; фактична помилка; юридична помилка; казус.

Контрольні питання:

- 1.Поняття суб'єктивної сторони складу злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки.
- 2.Вина, її форми та види.
- 3.Прямий умисел, його критерії.
- 4.Види прямого умислу.
- 5.Непрямий умисел, його критерії.
- 6.Злочинна самовпевненість. Відмежування злочинної самовпевненості від непрямого умислу.
- 7.Злочинна недбалість.
- 8.Казус (випадок) у кримінальному праві.
- 9.Змішана форма вини.
- 10.Мотив та мета злочину.
11. Помилка та її види.

Практичні завдання:

1. Між А. та Х. склалися неприязні стосунки з приводу використання спірної ділянки землі. Одного разу пізно ввечері А., п'яний, пробрався на веранду будинку, де знаходився Х. і наніс йому кілька ножових поранень у груди й живіт. Вважаючи, що Х. помер, А. з метою приховання вчиненого, облив гасом будинок і підпалив його. Під час пожежі загинули Х. (смерть якого настала від впливу високої температури) і його сестра з десятирічною дочкою. На слідстві А. заявив, що він нічого не знав про осіб, які перебували в будинку, крім Х.

Визначте форму вини А. стосовно вчинених діянь.

2. Д., займаючись у спортивній секції, самовільно взяв катер з метою покататися на озері. Управляючи ним, він вчинив наїзд на човен, в якому знаходились К. й Ф., яких від сильного удару викинуло із човна на гвинт катера, внаслідок чого їм були заподіяні тяжкі тілесні ушкодження, небезпечні для життя. Д. категорично заперечував умисел на заподіяння тілесних ушкоджень і свої дії пояснював бажанням продемонструвати перед дівчатами швидку їзду на катері, розраховуючи на те, що зуміє повернути катер від човна, не зачепивши їх.

Дайте оцінку формі вини в діях Д. Чи підлягає він кримінальній відповідальності?

3. Б. познайомився з І. і попросив дозволу проводити її додому. По дорозі вони розпили пляшку вина, після чого Б. зажадав вступити з І. у статевий зв'язок, на що вона відповіла відмовою. Почувши це, Б. вдарив І. по обличчю, вона впала, вдарилась потилицею об бордюр і через кілька годин від отриманої травми померла.

Охарактеризуйте психічне відношення винного до діяння і наслідків, що настали.

4. Л., співробітник одного із НДІ, після закінчення роботи не залишив, як звичайно, у сейфі, а взяв із собою службові документи з тим, щоб попрацювати з ними вдома. Дані документи містили відомості, що становлять державну таємницю.

По дорозі додому Л. зустрів свого шкільного друга П., який запропонував відзначити їхню зустріч у ресторані. Л. в стані сильного алкогольного сп'яніння забув у ресторані дипломат з документами. Дипломат був знайдений співробітниками ресторану після його закриття, і переданий в міліцію.

Охарактеризуйте психічне відношення Л. до вчиненого.

5. У., керуючи автобусом, порушив правила дорожнього руху, виїхав на зустрічну смугу, де зіткнувся з автомобілем «Опель» під керуванням К., внаслідок чого останній отримав середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Проаналізуйте психічне відношення У. до вчиненого

6. Л. вирішив вбити О. через ревності. З цією метою він підійшов до будинку О. і побачив у вікні силует людини. Вважаючи, що то була О., Л. зробив постріл, яким було вбито батька О.

Дайте аналіз суб'єктивної сторони вчиненого Л. злочину.

7. Д. з помсти вирішив убити С., який декілька років тому, будучи працівником міліції, затримав його при вчиненні розбою. Через деякий час після відбуття покарання Д. в нічний час напав на чоловіка, що виходив з під'їзду, якого прийняв за С., і наніс йому в спину кілька ударів ножом. Як з'ясувалося пізніше, помилково він убив громадянина Ф.

Дайте аналіз суб'єктивної сторони вчиненого Д. злочину.

Варіант 2: за час перебування Д. у виправній колонії С. за станом здоров'я звільнився з органів внутрішніх справ.

Варіант 3: Д. хотів вбити С. з помсти за те, що останній мав інтимні стосунки з дружиною Д.

8. Ж.. з метою вчинення вбивства вистрілив у Ш., який лежав у ліжку. Судово-медичною експертизою було встановлено, що Ш. помер від серцевого нападу за 2 години до пострілу.

Дайте характеристику суб'єктивної сторони злочину.

9. Г. знаходячись вдома народила дитину. Вважаючи, що дитина народилася мертвою і не бажаючи розголосу, Г. віднесла її до лісу і прикидала листям та гілками. Судово-медичною експертизою було встановлено, що смерть дитини настала від переохолодження.

Проаналізуйте психічне відношення Г. до вчиненого.

Чи підлягає Г. кримінальній відповідальності?

Варіант 2: Г., вважала, що дитина жива, і, з метою позбутися останньої, прикидала її в лісі листям та гілками. Судово-медичною експертизою було встановлено, що дитина народилася мертвою.

Проаналізуйте психічне відношення Г. до вчиненого та вирішіть питання про її відповідальність.

10. О. примітив іноземця, що робив покупки у магазині. О. непомітно витяг у нього з кишені піджака гаманець, думаючи, що там знаходиться іноземна валюта. У гаманці виявилася велика сума грошей в гривнях.

Якого роду помилка мала місце в діянні винного і чи впливає вона на відповідальність?

11. Голова релігійної секти М., прагнучи здобути славу «чудотворця» і «спасителя», в присутності віруючих прочитав молитву і почав робити Д., яка скаржилася на болі у серці, масаж уздовж хребта. Д. просила його припинити ці дії, оскільки їй ставало гірше. М. ігнорував її прохання і продовжував масажувати доки Д. не втратила свідомість. Після цього М., діючи впевнено і без розгубленості, намагався «воскресити» Д., вливаючи їй в рот настій трав, який називав «живою кров'ю», і примушуючи віруючих читати молитви. Д. померла від асфіксії.

Проаналізуйте психічне відношення М. до вчиненого.

Розкрийте спільні та відмінні риси непрямого умислу та злочинної самовпевненості.

12. Я. під час будівництва гаража розмішував вапняний розчин рукою в гумовій рукавичці. Поруч гралися діти, які почали дратувати його. Щоб їх прогнати Я. махнув рукою в їх бік. При цьому залишки вапняного розчину злетіли з його руки і потрапили в очі хлопчика К., заподіявши хімічний опік лівого ока, який експертизою був визнаний тяжким тілесним ушкодженням.

Проаналізуйте психічне відношення Я. до вчиненого.

13. П. вирішив вбити Ц., щоб не віддавати йому борг. З цією метою він поштою відправив Ц. вибуховий пристрій, який до нього не дійшов, а вибухнув у поштовому відділенні. Внаслідок вибуху одна робітниця загинула, інша отримала тяжкі тілесні ушкодження.

Проаналізуйте психічне відношення П. до вчиненого.

Тестові завдання:

1. Факультативними ознаками суб'єктивної сторони злочину є:

- а) вина;
- б) мотив та ціль;

- в) вина та мотив;
- г) емоційний стан.

2. Якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання, то вона діяла з:

- а) прямим умислом;
- б) непрямим умислом;
- в) злочинною недбалістю;
- г) злочинною самовпевненістю.

3. Обов'язковими ознаками суб'єктивної сторони злочину є:

- а) вина;
- б) мотив та ціль;
- в) вина та мотив;
- г) емоційний стан.

4. – це таке психічне ставлення до діяння і його наслідків, при якому особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання.

- а) прямий умисел;
- б) непрямий умисел;
- в) злочинна недбалість;
- г) злочинна самовпевненість.

5. Що таке помилка в кримінальному праві?

- а) неправильна кваліфікація слідчим злочину;
- б) неправильне визначення законодавцем окремих ознак певного злочину;
- в) неправильне уявлення особи про юридичні чи фактичні ознаки вчинюваного нею діяння;
- г) неправильне уявлення особи про фактичні ознаки вчинюваного нею діяння

6. Якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення, то вона діяла з:

- а) прямим умислом;
- б) необережністю;
- в) злочинною самовпевненістю;
- г) недбалістю.

7. Якщо особа повинна була і могла передбачити наслідки свого діяння, то вона діяла з:

- а) непрямим умислом;
- б) злочинною самовпевненістю;
- в) помилкою;
- г) злочинною недбалістю.

8. Змішана форма вини має місце, якщо:

- а) особа умисно відноситься до наслідків і необережно до самого діяння;
- б) особа не передбачає настання суспільно небезпечних наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити;
- в) особа легковажно розраховує на відвернення суспільно-небезпечних наслідків;
- г) особа умисно відноситься до суспільно небезпечного діяння і необережно до його наслідків.

9. Якщо наслідки, що настали, перебувають у причинному зв'язку з дією (або бездіяльністю) особи, котра, однак, не тільки не передбачила можливості їх настання, а й не могла їх передбачити, то має місце:

- а) злочинна недбалість;
- б) випадок;
- в) необережність;
- г) прямий умисел.

10. Казус:

- а) виключає кримінальну відповідальність;
- б) пом'якшує покарання;
- в) не впливає на притягнення особи до кримінальної відповідальності;
- г) є обставиною, що обтяжує покарання.

11. У п.6 ч.2 ст. 115 КК України: «Умисне вбивство з корисливих мотивів» мотив є:

- а) факультативною ознакою складу злочину;
- б) обов'язковою ознакою суб'єкта злочину;
- в) факультативною ознакою суб'єктивної сторони складу злочину
- г) обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу злочину

Рекомендована література:

Беньківський В.О. Деякі теоретичні питання вини // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2000. – Вип. 7.

Борисов В.І. Необережність та її види: Текст лекцій. – Х.: Юридичний інститут, 1991.

Вапсва Ю.А. Класифікація помилок в кримінальному праві: проблеми та значення // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 1999. – Вип. 5.

Вереша Р.В. Поняття вини як елемент змісту кримінального права України / Вереша Р.В. – К. : Атіка, 2005.

Вереша Р.В. Проблеми вини в теорії кримінального права : навчальний посібник / Вереша Р.В. – К. : Атіка, 2005.

Вробей П.А. Теорія і практика кримінально-правового ставлення в вину. – К.: Вид-во НАВСУ, 1997.

Ворошилин Е.В., Кригер Г.А. Суб'єктивная сторона преступления. М., 1987.

Дагель П.С., Котов Д.П. Суб'єктивная сторона преступления и ее установление. – Воронеж, 1974.

Дагель П.С., Михеев Р.И. Установление субъективной стороны преступления. Владивосток, 1972.

Зелинский А.Ф. Осознаваемое и неосознаваемое в преступном поведении. – Х: Высшая школа, 1986.

Джекебаев У.С., Рахимов Т.Г., Судакова Р.Н. Мотивация преступления и уголовная ответственность. Алма-Ата, 1987.

Коржанский Н. Установление вины // Юридическая практика. – 1997. – № 3 (37)

Кригер Г.А. Еще раз о смешанной форме вины // Советская юстиция. – 1967. – №3.

Ломако В.А. Зміст умислу і його види: Текст лекції. – Х.: Юридичний інститут, 1991.

Пинаев А.А. Особенности составов преступлений с двойной и смешанной формой вины: Учеб. пособ. – Х.: Юридический институт, 1984.

Подильчак О.Н. Уголовно-правовое и психологическое понятие мотива преступления // Проблемы законности / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2001. – Вип. 47.

Рарог А.И. Вина в советском уголовном праве. Саратов, 1987.

- Рарог А.И. Квалификация преступлений по субъективным признакам. СПб., 2002.
- Савченко А.В. Мотив і мотивація злочинів. – К.: Атіка, 2002.
- Савченко А.В. Поняття та практичне значення мотиву злочину // Вісник національної академії внутрішніх справ України. – 1998. – Вип.1.
- Тяжкова И.М. Неосторожные преступления. СПб., 2002.
- Фельдштейн Г.С. Природа умысла. М., 1898.
- Филановский И.Г. Социально-психологическое отношение субъекта к преступлению. Л., 1970.
- Якушин В.А. Ошибка и ее уголовно-правовое значение. Казань, 1988.

Змістовний Модуль 3.

Тема № 11. Стадії вчинення злочину.

Методичні рекомендації:

При визначенні поняття «стадія вчинення злочину» необхідно враховувати наукові позиції з цього питання, визначити та окреслити пануючу теорію. Треба мати на увазі, що стадії вчинення злочину є складним правовим інститутом, тісно пов'язаним як із діями особи, так із його інтелектуальною сферою.

При характеристиці закінченого злочину, як стадії вчинення злочину, необхідно зосередитися на визначенні моменту реалізації злочинного умислу, його впливі на стадію злочину. Особливої уваги вимагає визначення закінченості злочинів з формальним та матеріальним складом, триваючих та продовжуваних злочинів.

При окресленні готування, як стадії вчинення злочину, необхідно розуміти, що ця стадія є підготовчою, направленою на створення умов для подальшого вчинення злочину. Важливе місце займає засвоєння ознак готування до вчинення злочину. Чітко повинні бути характеризовані форми готування, визначені їх зміст та поняття. Необхідним є формування вміння студента чітко відмежовувати готування до злочину від виявлення злочинного умислу.

При характеристиці замаху на вчинення злочину, необхідно дати його поняття, ознаки та охарактеризувати види. При характеристиці видів замахів, необхідно чітко розрізняти закінчений та незакінчений замах, знати їх відмінність та вміти наводити приклади.

При визначенні меж кримінальної відповідальності за незакінчений злочин, необхідно чітко навести межі такої відповідальності відповідно до чинного КК України.

При характеристиці добровільної відмови від доведення злочину до кінця та дійового каяття необхідно знати на якій стадіях вчинення злочину вони можливі і які правові наслідки можуть наступити в результаті їх наявності.

Основні поняття: закінчений злочин; незакінчений злочин; готування до злочину; замах на злочин; закінчений замах; незакінчений замах; добровільна відмова при незакінченому злочині.

Контрольні питання:

1. Поняття та види стадій вчинення злочину.
2. Закінчений злочин. Встановлення моменту закінчення злочину залежно від конструкції його складу.
3. Готування до злочину, його ознаки, види та форми. Відмежування готування до злочину від виявлення умислу.
4. Замах на злочин та його види. Непридатний замах.

5. Підстави та межі кримінальної відповідальності за незакінчений злочин.
6. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця.
7. Дійове каяття.

Практичні завдання:

1. Під час розмови К. заявив своїм товаришам, що тепер знає, як можна «заробити» гроші. На його думку, захист практично будь-якого банківського рахунку можна подолати за допомогою сучасного комп'ютера.

Чи підлягає К. кримінальній відповідальності?

2. Під час полювання В. з порушенням встановлених правил зробив кілька пострілів. Одним пострілом був поранений О., який знаходився на лінії вогню. Слідчий кваліфікував дії В. як замах на необережне вбивство (ст.15, ч.1 ст.119 КК).

Чи правильне рішення прийняв слідчий?

3. З метою вбивства А. М. підпалив вночі будинок, де той мешкав. У цей час в будинку А. не було, про що М. не знав.

Визначіть стадію вчинення злочину?

4. Р. і К. вирішили отруїти Ж. щоб заволодіти його грошима. Вони придбали отруту для гризунів і К. дала її Ж. під виглядом ліків від шлункових захворювань. Приймавши порошок той почав блювати. Ніяких інших наслідків не настало, оскільки, як було встановлено судово-медичною експертизою, порошок виявився непридатним для отруєння людини.

Чи підлягають Р. та К. кримінальній відповідальності?

5. Вирішивши напасти на інкасатора, К. придбав пістолет ПМ. Згодом він відмовився від злочинного наміру, але пістолет продовжував зберігати.

Чи підлягає К. кримінальній відповідальності?

6. К. вирішив обікрасти касу одного з підприємств. Для цього він виготовив та придбав необхідне знаряддя. Вночі він відключив сигналізацію, зробив пролом у стіні, відкрив двері, де знаходився сейф, але не зумів його відкрити і зник з місця події.

Визначіть стадію вчинення злочину?

7. В. і його знайомий Б. вживали спиртні напої. Між ними виникла сварка, в ході якої В. підняв із землі камінь і ним завдав Б. декілька ударів у голову. Після того, як Б. впав на землю, В. продовжував його бити каменем по голові і рукам, якими той намагався захиститися. Через деякий час до них стали наближатися громадяни і В. втік. Б. була своєчасно надана медична допомога і він вижив. В результаті дій В. Б. були спричинені тяжкі тілесні ушкодження у виді відкритої черепно-мозкової травми голови з пошкодженням кісток черепа. Виявлені також переломи кісток пальців лівої руки та забої голови.

Чи є діяння, вчинене В. закінченим злочином?

8. Г., проникнувши через вікно веранди у будинок М. з метою викрадення його особистого майна, склав у портфель різні цінні речі на суму 8370 грн., а потім знайшов ще пляшку горілки, випив її і внаслідок сп'яніння тут же заснув. У такому стані його і виявили потерпілий та працівники міліції.

Чи є вчинене Г. діяння закінченим злочином.

9. З метою викрадення чужого майна П. проник до вчительської кімнати, де намагався таємно викрасти чуже майно, однак його дії були помічені прибиральницею, яка намагалася затримати зловмисника. Останній, усвідомлюючи викриття своїх дій, залишив викрадене майно й утік.

Відповідальність П.

10.3 метою заволодіння мобільним телефоном С. вчинив напад на потерпілого К., завдавши йому удару по голові уламком металевої труби. Однак телефоном зловмисник не заволодів, оскільки його дії були помічені сторонніми особами, після чого С. було затримано на місці вчинення злочину.

Відповідальність С.

11. Ц. і М. домовилися вчинити крадіжку з магазину на околиці міста. Взнявши знаряддя злому, вони вирушили до магазину, але, оскільки вже почало світати, Ц. і М., боячись бути поміченими, відмовилися від крадіжки, вирішивши зробити це в інший час. Під час повернення додому вони були затримані.

Дайте правову оцінку діям Ц. і М..

Чи можна розглядати їх дії як добровільну відмову?

12. Брати О. домовились посадити свого сусіда Р. у льох, за те, що він не повернув їм борг. Увечері вони підкараулили Р. біля дому, зв'язали його, перенесли до свого двору та помістили у глибокий льох. Наступного дня брати побачили, що Р. сильно змерз і може захворіти. Тоді вони випустили Р., але попередили, що якщо той не поверне гроші, вони з ним розправляться. За заявою Р. було порушено кримінальну справу за ст. 146 КК України, яку було закрито, оскільки брати О. добровільно не довели злочин до кінця.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому.

Чи правильно було закрито кримінальну справу?

13. А. з метою вбивства вистрелив у Р., але лише поранив його. На звук пострілу прибігли дружина та син потерпілого, які відібрали у А. зброю. Р. злякався вчиненого та з власної волі викликав швидку допомогу. Завдяки вчасно наданій медичній допомозі Р. залишився живий.

Варіант 2: після пострілу А. з власної волі відмовився від наступних пострілів, усвідомлюючи, що Р. залишився живим.

Відповідальність А.

Проаналізуйте спільні та відмінні риси добровільної відмови та дійового каюття.

14. М., працюючи слюсарем-сантехніком, довідався, що С., який проживає в їхньому будинку, виїхав з родиною відпочивати на Канарські острови. Вечері, зламавши двері квартири С., М. проникнув до неї, зібрав у сумку знайдені там цінності. На виході з квартири Малошенко був затриманий працівниками міліції, яких викликали сусіди С.

За що підлягає кримінальній відповідальності М.?

Варіант 2: М. був затриманий через 7 днів під час спроби збути викрадений відеоманітофон?

15. К. з метою вчинення крадіжки з магазину зателефонував туди сторожу М. і повідомив, що дружина останнього потрапила до лікарні у тяжкому стані. Коли М. побіг до лікарні, залишивши магазин без охорони, туди прийшов К., але вчинити крадіжку не зміг, оскільки біля магазину знаходилась група підлітків, які розпивали спиртні напої і співали.

Вирішіть питання про відповідальність К.

16.Л. та М., маючи намір добути зброю для подальшого вчинення розбоїв, напали на працівника охоронної фірми, вдарили його цеглиною по голові і витягнули з кобури пістолет. Через два дні вони були затримані, коли вночі, озброєні викраденим пістолетом, піджидали самотніх перехожих для вчинення розбою.

Варіант 2: Л. та М. не вдалося заволодіти зброєю, тому ніяких дій вони більше не вчинили.

Охарактеризуйте вчинені Л. та М. діяння з позицій стадій вчинення злочину.

17. Д. та І. побачили, що перехожий В. знаходиться у стані алкогольного сп'яніння, і вирішили відібрати у нього гроші. Вони притисли В. до стіни будинку і намагалися витягнути у нього з кишені гаманець, але були затримані випадковими перехожими.

Варіант 2: Д. та І. погрожували вбити В. ножем, який приставили йому до горла.

На якій стадії злочинне діяння Д. та І. було припинено?

18.Л. запросив до себе в гуртожиток громадянку К., де вони розпиали спиртні напої. Вирішивши її звалтувати, Л., переборюючи опір К., розірвав на ній плаття і нижню білизну, але з фізіологічних причин не зміг вчинити статевий акт, в зв'язку з чим від своїх домагань відмовився.

Чи є в даному випадку добровільна відмова від вчинення злочину?

19.Ж. познайомився в парку з Ю. Гуляючи в неосвітленому місці, Ж. запропонував Ю. вступити з ним в статевий зв'язок. Одержавши відмовлення, Ж. заламав руку жінки назад, затяг її в кущі, повалив на землю і став знімати одяг. Зненацька Ю. припинила опір і сказала, що вона не проти статевого акту, але краще це зробити в більш придатній обстановці, наприклад, на квартирі її подруги. Ж. погодився з доводами, і вони направилися за адресою. Проходячи повз автобусну зупинку, Ю. кинулася за допомогою до людей, і Ж. був затриманий.

На якій стадії перерване вчинення злочину?

Чи є в діях Ж. добровільна відмова від вчинення злочину?

20.Д. вирішив убити В. З цією метою він напав на нього ззаду і наніс кілька сильних ударів автомобільним монтуванням по голові, шиї і хребту. Однак після цих дій йому стало шкода В., у якого було троє дітей, і він надав потерпілому першу допомогу, а потім, зупинивши машину, доставив його в лікарню. Зусиллями лікарів життя В. було врятовано.

На якій стадії був перерваний злочин?

Чи можна говорити про те, що Д. добровільно відмовився від вчинення злочину?

21.У М. випадково опинилися ключі від квартири сусідів. Встановивши їх відсутність, М. з метою вчинити крадіжку зайшов до квартири сусідів, але страх перед відповідальністю змусив його негайно піти геть.

Чи підлягає М. кримінальній відповідальності?

Тестові завдання:

1. – це вчинення особою з прямим умислом діяння, безпосередньо спрямованого на вчинення злочину, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі.

- а) готування до злочину;
- б) закінчений замах на злочин;
- в) замах на злочин;
- г) закінчений злочин.

2. Злочин з матеріальним складом є закінченим з моменту:

- а) досягнення винним тієї стадії посягання, до якої склад усічений;
- б) завдання об'єкту шкоди, на досягнення якого винний направляв умисел;
- в) вчинення особою всіх дій, що входять до його об'єктивної сторони;
- г) виявлення умислу на вчинення злочину.

3. Діяння, яке містить всі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК, визнається:

- а) готування до злочину;
- б) замах на злочин;
- в) закінчений злочин;
- г) незакінчений злочин.

4. Готування до злочину характерне для:

- а) прямого умислу;
- б) злочинної самовпевненості;
- в) злочинної недбалості.

5. Добровільна відмова можлива на стадії:

- а) готування до злочину;
- б) незакінченого замаху на злочин;
- в) закінченого злочину;
- г) закінченого замаху на злочин.

6. Готування до злочину – це:

- а) змова на вчинення злочину;
- б) підшукування співучасників для вчинення злочину;
- в) будь-яке умисне створення умов для вчинення злочину;
- г) реалізація об'єктивної сторони складу злочину.

7. Замах на злочин можливий лише коли особа діє:

- а) з непрямим умислом;
- б) необережно;
- в) у співчасті;
- г) з прямим умислом.

8. Вчинення особою всіх дій, які вона вважала необхідними для доведення злочину до кінця, якщо при цьому злочин не було закінчено з причин, що не залежали від її волі – це:

- а) готування до злочину;
- б) закінчений злочин;
- в) закінчений замах;
- г) незакінчений замах.

9. Готування до якого злочину не тягне за собою кримінальної відповідальності?

- а) до злочину з необережною формою вини;
- б) до злочину з формальним складом;
- в) до злочину з невеликою тяжкістю.

10. Вкажіть на ознаку замаху:

- а) злочин не доведений до кінця;
- б) об'єктивна сторона ще не виконувалась;

в) злочин доведений до кінця.

11.3 яких причин замах на злочин не доводиться до кінця?

- а) з причин, що не залежать від волі винного;
- б) у зв'язку з добровільною відмовою;
- в) у зв'язку з відсутністю потреби закінчувати злочин.

12. Особа, яка добровільно відмовилася від злочину:

- а) не підлягає кримінальній відповідальності взагалі;
- б) підлягає кримінальній відповідальності за готування або замах;
- в) підлягає кримінальній відповідальності лише в тому випадку, якщо фактично вчинене нею діяння містить склад іншого злочину.

Рекомендована література:

- Вапсва Ю.А. Непридатний замах: за і проти // Вісник Університету внутрішніх справ. – 1999. – Вип. 9.
- Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. М., 1955.
- Иванов В. Д. Понятие добровольного отказа от начатой преступной деятельности // Правоведение. – 1992. – № 1.
- Иванов В. Д. Добровольный отказ от совершения преступления при соучастии // Советская юстиция. 1992. – № – 1.
- Иванов В.Д. Ответственность за покушение на преступление. Караганда, 1974.
- Жук П.Ф., Кириленко О.І. Поняття продовжуваного злочину та його ознаки // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 2000. – Вип.3.
- Козлов А.П. Учение о стадиях преступления. СПб.: Юридический центр Пресс, 2002.
- Коржанський М. Замах негідними засобами // Юридичний вісник України. – 1996. – № 1–2 (27–28).
- Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. М., 1958.
- Назаренко Г.В., Ситникова А.И. Неоконченное преступление и его виды. М., 2003.
- Панько К.А. Добровольный отказ от преступления по советскому уголовному праву. Воронеж, 1972.
- Ситникова А.И. Приготовление к преступлению и покушение на преступление. – М.: Ось-89, 2006.
- Тихий В.П. Стадії вчинення злочину: Конспект лекцій. – Х.: Юрид. академія, 1996.
- Тихий В.П. Відповідальність за незакінчений злочин // Вісник академії правових наук України. – 1996. – Вип. № 6.
- Тихий В.П. Питання застосування норм Кримінального кодексу України щодо стадій злочину // Законодавство України: Науково-практичні коментарі. – 2002. – № 1.
- Тихий В.П. Стадії злочину як інститут кримінального права // Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮІ ТАНГ. – Тернопіль, 2002.
- Тихий В.П. Стадії вчинення злочину: Конспект лекцій. – Х.: НЮАУ, 1996.
- Тишкевич И.С. Приготовление к преступлению по советскому уголовному праву. М., 1958.
- Шевчук А.В. Готування до злочину та особливості відповідальності за готування // Актуальні проблеми держави та права / Одеська національна юридична академія. – О.: Юридична література. – 2001. – Вип.11.
- Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки // Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Серія: Правознавство. – Чернівці: Рута, 2001. – Вип. 105.

Тема № 12. Співучасть у злочині.

Методичні рекомендації:

Співучасть як інститут кримінального права необхідно розглядати у єдності її об'єктивних та суб'єктивних ознак. Особливу увагу слід приділяти ролі умислу в конструкції поняття співучасті. Обов'язковим є надання характеристики необережному співвиконанню та визначення його відмінності від співучасті.

При окресленні видів співучасників, студент повинен виходити із їх нормативного визначення, що в свою чергу, дозволить виділити і ознаки кожного зі співучасників.

При характеристиці форм співучасті, необхідно також виходити із норм чинного законодавства про кримінальну відповідальність. Чіткого аналізу потребують критерії відмежування форм співучасті. При характеристиці спеціальних питань співучасті необхідно розкрити: посередню винність, особливості співучасті у злочинах із спеціальним суб'єктом, особливості провокації злочину, ексцес виконавця, невдале пособництво та ін.

Основні поняття: співучасть у злочині; виконавець; організатор; підбурювач; пособник; група осіб; попередня змова; організована група; злочинна організація; причетність до злочину.

Контрольні питання:

1. Поняття та ознаки співучасті.
2. Види співучасників.
3. Форми співучасті.
4. Підстава та межі кримінальної відповідальності співучасників.
5. Спеціальні питання відповідальності співучасників.
6. Причетність до злочину та її види.

Практичні завдання:

1. А. через особисту неприязнь вбив власну тещу вдаром пательнею по голові. Розчленувавши тіло загиблої, А. відвіз його на дачу до тестя Р., з проханням сховати його у вигрібній ямі. Тесть погодився на це.

Характеризуйте відповідальність Р. і А.

Варіант. Р. домовився з А. про вбивство тещі заздалегідь, отримавши згоду на переховування тіла загиблої.

Характеризуйте відповідальність Р. і А.

2. П. втягнув малолітніх Ф. і К. (12 та 13 років відповідно) у розпивання спиртних напоїв, а коли ті вже були в нетверезому стані, запропонував їм вчинити злочин. Перебуваючи під його психічним впливом, ці малолітні на автобусній зупинці зірвали з голови В. хутряну шапку і передали її П., який дав їм вказівку заволодіти нею.

Відповідальність П., Ф. та К.

3. Пізно ввечері М., перебуваючи в нетверезому стані, повертався з дружиною додому. На погано освітленій вулиці вони побачили двох жінок, які йшли назустріч. М. сказав, що

пограбує їх, і запропонував дружині допомогти йому в цьому: коли він почне вимагати гроші, вона повинна першою показати приклад беззаперечного підкорення його вимогам і під виглядом третьої потерпілої віддати йому свій годинник. Дружина погодилася і, сказавши, що в неї немає грошей, зняла з руки годинник й віддала його, а потім гроші й годинники передали йому потерпілі.

Чи є в діях чоловіка й дружини М. ознаки співучасті?

4. За вироком суду Р. визнано винним в тому, що він 6 жовтня 2019 р. за попередньою змовою з С., 2006 р. народження, відкрито заволодів вказаним у вироку майном малолітньої Д. на загальну суму 5660 грн.

Р. було засуджено за ч. 2 ст. 186 КК України, за грабіж, вчинений за попередньою змовою групою осіб.

Чи правильне рішення прийняв суд?

5. І., довідавшись від свого брата А. про те, що ним було вчинено необережне вбивство, взяла участь у прихованні слідів цього злочину: разом із братом відвезла тіло вбитого в ліс і допомогла зарити труп у сніг, а обріз малокаліберної гвинтівки, з якої було вчинено вбивство, сховала у дворі.

Чи можна визнати І. співучасницею злочину, вчиненого її братом?

Чи є підстави для притягнення І. до кримінальної відповідальності?

6. П. підмовив 13-річного С. вчинити крадіжку у магазині, обіцяючи за це частину викраденого й «справжній пістолет». Уночі С. проник у магазин через незачинену квартиру вікна, але був затриманий.

Чи є в даному випадку співучасть?

За що повинен нести відповідальність П.?

7. Згідно з вироком суду Н. було визнано винною в тому, що вона спільно зі своїм сином П. таємно викрала деревообробний станок вартістю 1 тис. грн. Проте з матеріалів справи вбачається, що П., вчиняючи крадіжку чужого майна разом з Н., вважав, що станок належить його матері, як вона йому про це повідомила.

Чи є в цьому випадку ознаки співучасті?

8. Д. за попередньою змовою з В., застосувала до неповнолітньої М. фізичне насильство з метою її звалтування В.

Відповідальність Д. та В.

9. Д. та Л., за пропозицією Д., домовились вбити Х. З цією метою вони взяли із собою холодну зброю — ніж і заманили Х. у розташовану неподалік лісосмугу. Потім Д. схопив Х. за руки і утримував його, а Л. наніс значну кількість ударів ножом у різні частини тіла та перерізав потерпілому горло. Після вбивства Д. та Л. викрали із кишені одягу Х. належний йому паспорт, який Д. умисно пошкодив, вирвавши із нього декілька аркушів.

Відповідальність Д. та Л.

10. Сторож Ш. охороняючи зерно на току не завадив викраденню пшениці А. та Р. і про цей факт нікого не повідомив. Скориставшись цим, зазначені особи знову вчинили крадіжку зерна.

Відповідальність Ш., А. та Р.

11. Т. обмовився Є. та Г., що у його дядька О. (людини похилого віку) є багато золотих речей, і що він був би не проти ними заволодіти. Після цього Є. та Г. вирішили обікрати О. Вважаючи, що О. немає вдома, Г. проник в його дім, а Є. залишився стояти на вулиці,

щоб хтось не увійшов до будинку. Г., зайшовши до кімнати, побачив сплячого О., схопив праску, яка стояла на столі та декілька разів вдарив його по голові, від чого О. помер. Потім Г. зібрав цінні речі та зник разом з Є.

Відповідальність Л., Г. та Є.

12. Л., працюючи на залізничній станції, знав, що на запасному шляху стоять вагони з акумуляторними батареями і кілька з них не опломбовані. При виконанні своїх обов'язків він, проходячи поруч з цими вагонами, помітив, що працівник цієї ж станції К. з одного вагону виносить два акумулятори. Вирішивши скористатися з нагоди, Л. також заліз в цей вагон і викрав акумуляторні батареї. При спробі збути однієї з них він був затриманий правоохоронними органами.

Чи можна Л. і К. визнати співучасниками злочину?

Як слід кваліфікувати вчинене Л.?

13. С. та М. домовилися вчинити крадіжку з магазину. Вирішили, що С. проникне до магазину і винесе речі, а М. буде стояти в провулку на сторожі, потім зустрине С. та допоможе віднести речі до Д., з яким вони попередньо домовилися про переховування викраденого. При вчиненні крадіжки С. був помічений сторожем, який спробував затримати злочинця. С. вбив сторожа, але приховав це від М., якому сказав, що вчинити крадіжку не вдалося. Коли М. пішов, С. повернувся до магазину, викрав цінні речі та відніс їх Д., якому розказав про вбивство. Д. погодився залишити викрадені речі у себе, а згодом допоміг їх збути.

Відповідальність С., М. та Д.

14. До Л., який ремонтував власний автомобіль, підійшли троє підлітків і запитали, чи не купить він у них колеса для автомобіля, за ціною вдвічі нижче роздрібної. Л. погодився. Підлітки на сусідній вулиці зняли чотири колеса з автомобіля, що належав О. і наступного дня принесли їх Л., одержавши обумовлену суму грошей.

Чи є в діях Л. ознаки співучасті у злочині?

Чи становить поведінка Л. причетність до злочину?

15. Навесні 2018 р. Л. незаконно придбав у невстановлених осіб вогнепальну зброю: обріз мисливської рушниці "ТОЗ-БМ" 16 калібру та 6 набоїв до нього, а також обріз карабіну "Мод.98" калібру 7,92 та 5 набоїв до нього, які зберігав, без передбаченого законом дозволу, на квартирі за місцем свого проживання, а також у дачному будинку своїх батьків.

У грудні 2018 р. Л., який працював на той час водієм ПП "Р.", власниками якого були подружжя Р.О. та Р.Л., знав що у сейфі магазину підприємства зберігається велика сума грошей і запропонував своїм знайомим Б. і О., вчинити напад на власників ПП і заволодіти їх грошима, з чим Б. і О. погодились.

З цією метою Л. спланував напад і розподілив між Б. і О. їх ролі у нападі, які відповідно до плану повинні були озброїтись згаданою зброєю, що зберігалась у нього, замаскувавши обличчя масками та надівши гумові рукавиці, у визначений день нападу, проникнути до будинку Р., зв'язати їх неповнолітніх дітей В. та Е., що знаходились вдома без дорослих, дочекатись приїзду додому Р.О. і Р.Л., напасти на них, зв'язати їх, заволодіти ключами від магазину і сейфу, проникнути до магазину і заволодіти грошима, що знаходились у сейфі. Про конкретний день нападу і точний час приїзду Р. з роботи додому Б. і О., повинен повідомити Л. по мобільному телефону в залежності від конкретних обставин, що складуться на підприємстві.

Діючи відповідно до розробленого плану, 9 січня 2019 р. Б. і О., близько 16 год., маючи при собі заряджену вищезгадану вогнепальну зброю, замаскувавши обличчя та надівши гумові рукавиці, обманним шляхом проникли до будинку Р., де Б., пострілом із

обрізу рушниці поранив 8-річного В., а О. зв'язав його, а потім і 12-річну Е., побивши її при цьому.

Л. повідомив по мобільному телефону Б. і О., про те, що подружжя Р. поїхали від магазину додому. Зустрівши їх у будинку, Б. наказав В. лягти на підлогу і з метою залякування вистрілив у його напрямку з обрізу мисливської рушниці, поранивши його, після чого Е., вдалось вибігти з будинку та звернутись за допомогою до сусідів.

О. в цей час вимагав від Р.Л. ключі від магазину і сейфу, які вона йому віддала. Після того, як Р.Л. впізнала та назвала по імені Б., останній, з великою силою наніс потерпілій декілька ударів обрізом мисливської рушниці по голові, внаслідок яких вона померла.

Виходячи з будинку подружжя Р., Б. та О. заволоділи сумкою потерпілою з ключами та іншими речами загальною вартістю 10 тис. 300 грн.

Відповідальність Л., О. та Б.

16. М., О. та Ф. домовилися вчинити крадіжку з магазину. М. і О. зламали замок і проникли до магазину, а Ф. залишився стояти на сторожі в 30 метрах від магазину. Але через деякий час він пішов не бажаючи приймати участь у крадіжці. Викрадене М. та О. розділили між собою.

Вирішіть питання про відповідальність М., О. та Ф.

17.П. проживала спільно з сином А. та його дружиною З. У неї склалися неприязні стосунки з невісткою і вона намагалася створити для неї нестерпні умови: відмовляла в їжі, примушувала виконувати важку роботу, забороняла спілкуватися з друзями та сусідами і щоденно скаржилася на неї синові. Тому А. часто сварився з дружиною, бив її, а після чергової сварки застрелив з мисливської рушниці.

Чи можна визнати П. підбурювачем у вбивстві?

18.В. на ґрунті особистих неприязних стосунків вирішив вбити батька Ф. з допомогою своїх знайомих Д. і Ш. При цьому Д. дав згоду на вчинення цього злочину, а Ш. відмовився. В. завчасно придбав ефір для усипіння Ф. Через деякий час В. передав Д. змочену ефіром ганчірку, якою останній закрив ніс і рот потерпілому. Проте останній став чинити опір. З метою усунення опору, В. і Д. повалили потерпілого на підлогу, де В. утримував його за ноги, а Д., піднятою з підлоги шкарпеткою стиснув його шию і тримав до того часу, коли потерпілий перестав подавати ознаки життя.

Після цього, за вказівкою В., з метою приховання слідів злочину, труп потерпілого було поміщено у салон автомобіля В. і відвезений до Ш., який дав свою згоду на приховування трупа потерпілого. На автомобілі, під керуванням В., вони відвезли труп Ф. до закинutoї гірничої виробітки і викинули його у шурф.

За участь у вбивстві Д. отримав від В. відеоплеєр і 500 доларів США, якими розпорядився на свій розсуд.

Відповідальність В., Д. та Ш.

19.Органами внутрішніх справ виявлена стійка озброєна група, що займалася нападами на громадян і організації. Керівництво групою здійснював М., раніше судимий за навмисне вбивство. Л. надавав групі потрібну інформацію. П. і Ш. керували групами "бойовиків", які здійснювали збройні напади. А. через свою фірму реалізовував майно, добуте злочинним шляхом, він же завідував "общаком"—касою злочинного угруповання.

При здійсненні дев'ятого нападу на одну з фірм діяльність групи була припинена. При затримці в них було конфісковано кілька одиниць автоматичної зброї, фіктивні документи працівників правоохоронних органів.

Про яку форму співучасті йде мова ?

20.К., що розкрадав з квартир цінності, відносив їх на збереження до свого знайомого В.. В. знав, що майно крадене, брав його на зберігання і реалізацію.

М., двоюрідний брат В., також знав, що його родич зберігає і реалізує чуже майно, викрадене в громадян, але в органи влади не звертався з заявою подібного роду.

Проаналізуйте дії кожного з цих осіб з позиції вчення про співучасть.

21.К., незважаючи на домовленість, злякавшись відповідальності, відмовився надавати автомобіль для перевезення викраденого іншим співучасником.

Чи підлягає К. кримінальній відповідальності?

Тестові завдання:

1. Що таке співучасть у злочині?

- а) умисна спільна участь 2-х або більше осіб у вчиненні умисного злочину;
- б) умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину;
- в) умисна спільна участь 2-х або більше осіб у вчиненні злочину.

2. Злочин визнається вчиненим, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

- а) організованою групою;
- б) злочинною організацією;
- в) групою осіб;
- г) групою осіб за попередньою змовою.

3. Ситуація, коли фактичним виконавцем злочину виступає особа, яка не підлягає кримінальній відповідальності внаслідок неосудності або недосягнення віку кримінальної відповідальності створює:

- а) посередню винність;
- б) співучасть у злочині зі спеціальним суб'єктом;
- в) співучасть у злочині;
- г) ексцес виконавця.

4. Не є співучастю у злочині:

- а) неповідомлення про злочин;
- б) обіцяне заздалегідь переховування злочинця;
- в) організація вчинення злочину;
- г) схиляння до вчинення злочину.

5. Співучасть можлива лише в:

- а) умисному злочині;
- б) необережному злочині;
- в) закінченому злочині;
- г) незакінченому злочині.

6. Виконавець – це особа, яка:

- а) створює умови для вчинення злочину;
- б) схиляє до вчинення злочину;
- в) керує вчиненням злочину;
- г) безпосередньо вчиняє злочин.

7. Підбурювач – це особа, яка:

- а) створює умови для вчинення злочину;
- б) схиляє до вчинення злочину;
- в) керує вчиненням злочину;
- г) безпосередньо вчиняє злочин.

8. Вчинення виконавцем злочинних дій, які не охоплювались умислом інших співучасників називають:

- а) співвиконання;
- б) ексцес виконавця;
- в) помилка виконавця;
- г) ексцес організатора.

9. Спільна участь декількох осіб у вчиненні необережного злочину є:

- а) співучастю у необережному злочині;
- б) необережним співвиконанням;
- в) співвиконанням.

10. Невдале підбурювання або пособництво:

- а) не є кримінально караним;
- б) тягне кримінальну відповідальність виконавця;
- в) тягне кримінальну відповідальність підбурювача або пособника;
- г) тягне кримінальну відповідальність виконавця і підбурювача або пособника.

11. Однією з форм співучасті є:

- а) неповідомлення про злочин;
- б) керування підготовкою до вчинення злочину;
- в) змова на вчинення злочину;
- г) вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб.

12. 16-річний П. разом з 12-річним Р. вчинили кишенькову крадіжку. Чи будуть вони співучасниками злочину?

- а) так, якщо П. не знав про вік Р.;
- б) так;
- в) ні.

13. Чим характеризується суб'єктивна сторона співучасті?

- а) умисною та необережною формами вини;
- б) тільки умисною формою вини;
- в) тільки необережною формою вини.

14. Що передбачає проста форма співучасті?

- а) співвиконавство без попереднього порозуміння; спів- виконавство з попереднім порозумінням;
- б) злочинне угруповання (банда, організована група, незаконне воєнізоване формування чи група);
- в) співучасть у вузькому розумінні цього слова (кожен із співучасників виконує певну роль у вчиненні злочину).

15. Які види причетності до злочину регламентовані в КК України?

- а) приховування злочину, недонесення про злочин та потурання злочину;
- б) приховування злочину, потурання злочину?

в) приховування злочину, недонесення про злочин.

16. Який вид складної форми співучасті визначений в КК України?

- а) злочинна організація;
- б) злочинне співтовариство;
- в) злочинна шайка.

17. В якій ситуації С. буде пособником злочину?

- а) коли він попросить М. викрасти автомобіль;
- б) коли він роз'яснить М., як відмикати двері автомобіля під час викрадення;
- в) коли С. придбає автомобіль, який М. викрав.

Рекомендована література:

Альошин Д.П. Форми співучасті в новому Кримінальному кодексі України // Теорія та практика застосування чинного кримінального та кримінально-процесуального законодавства в сучасних умовах: Тези доп. наук.-практ. конф.: у 2-х ч. – Ч.1. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2002.

Альошин Д.П., Орлов П.І. Поняття організованої злочинної групи в новому Кримінальному кодексі України: теоретичний аналіз // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2002. – Спецвипуск.

Багрий-Шахматов Л.В., Ковитиди О.Ф. Основания и пределы ответственности соучастников преступлений // Актуальні проблеми держави та права / Одеська національна юридична академія. – О. – 1998. – Вип.5.

Бажанов М.И. Понятие организованной преступной группы и преступной организации // 36. наук. праць Харків. центру вивчення організованої злочинності. Вип. перший. – Х.: Центр вивчення організованої злочинності при Національній юридичній академії України ім. Ярослава Мудрого, 2000.

Бурчак Ф.Г. Соучастие: социальные, криминологические и правовые проблемы. – К.: Высшая школа, 1986.

Гошовська О.О. Злочинна організація як форма співучасті // Правова держава / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 1998. – Вип. 9.

Гуторова Н.О. Вчинення злочину організованою групою осіб (кримінально-правовий аспект). – Х., 1996.

Гуторова Н.А. Соучастие в преступлении по уголовному праву Украины. – Х.: НУВС, 1997.

Деметува Л.Н. Иерархичность как необходимый признак преступной организации // Проблемы законности / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2002. – Вип. 55.

Жаровська Г.Б. Співучасть у злочині: об'єктивні та суб'єктивні ознаки // Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Серія: Правознавство. – Чернівці: Рута, 2002. – Вип. 154.

Жаровська Г.Б. Форми співучасті у кримінальному праві України: проблеми диференціації // Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Серія: Правознавство. – Чернівці: Рута, 2001. – Вип. 125.

Карчевский Н.В., Лизогуб Я.В. Совершение преступления группой лиц по предварительному сговору с позиции Уголовного кодекса Украины // Вісник Луганської академії внутрішніх справ ім. 10 річчя незалежності України, – 2001. – Вип.4.

Кваша О.О. Об'єктивні ознаки діяльності організатора злочину // Право України. – 1999. – №1.

Ковитиди О.Ф. Види соучастников и значение их классификации для квалификации преступления // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць Одес. держ. юрид. акад. Міносвіти України. – Вип. 5. – О., 1998.

Ковитиді О.О. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки інституту співучасті у злочині у кримінальному праві України // Адвокат. – 1998. – №4.

Марчук Є.К. Поняття злочинної організації за кримінальним правом України // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 1997. – Вип.2.

Мельник М. Види співучасників за новим Кримінальним кодексом України // Право України. – 2001. – № 11.

Новицький Г.В. Поняття і форми співучасті у злочині за кримінальним правом України: наук.-практ. посібник. – К.: Вища школа, 2001.

Огоренко В.Ю. Злочини, скоєні групою осіб без попередньої змови: суперечні питання // Держава та регіони. Серія: Право. – 2001. – № 3.

Орловський Р.С. До питання вдосконалення законодавчого визначення поняття пособника // Проблеми законності. Респ. міжвідом. наук. зб. Відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, 1999. – Вип. 37.

Терентьев В.И. Постановка проблемы о соучастии в преступлениях со специальным субъектом // Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць. ОНЮА. – О., 2000. – Вип. 12.

Хавронюк М., Мельник М. Ознаки і поняття організованої групи та злочинної організації // Право України. – 2000. – № 4.

Тема №13. Множинність злочинів. Повторність, сукупність, рецидив.

Методичні рекомендації:

Перш за все, при характеристиці множинності злочинів, вивченню підлягають її якісні і кількісні ознаки – вони дозволять дати чітке теоретичне поняття множинності злочинів.

При дослідженні одиночного злочину, як структурного елементу множинності, необхідно дати його визначення та охарактеризувати його значення.

При характеристиці повторності даються її ознаки та визначаються види.

При характеристиці сукупності визначаються її кількісні та якісні ознаки. Особлива увага повинна приділятися моменту відсутності факту засудження за злочини, що складають сукупність. Пояснення вимагає класифікація сукупності на ідеальну і реальну та її значення для кваліфікації злочинів.

При характеристиці рецидиву даються його поняття, ознаки, види та окреслюється його кримінально-правове значення

Основні поняття: множинність злочинів; одиничний злочин; триваючий злочин; продовжуваний злочин; повторність злочинів; сукупність злочинів; рецидив злочинів.

Контрольні питання:

- 1.Поняття, ознаки та види множинності злочинів.
- 2.Поняття одиничного злочину. Види одиничних злочинів.
- 3.Визначення повторності злочинів.
- 4.Поняття та види сукупності.
- 5.Поняття та види рецидиву злочинів.
- 6.Кримінально-правове значення множинності злочинів.

Практичні завдання:

1. С. обвинувачувалась у тому, що в період часу з 25 квітня 2019 р. по 5 вересня 2019 р., використовуючи підроблений документ — трудову книжку, вона незаконно заволоділа грошима центру зайнятості населення у виді грошової допомоги по безробіттю в сумі 6749 грн. 20 коп.

Чи присутні в діях С. ознаки множинності злочинів?

2. Згідно з вироком М. засуджено за те, що вона, працюючи протягом червня – серпня 2018 р. на посаді головного лісничого в лісовому господарстві та являючись службовою особою, зловживаючи своїм службовим положенням, з корисливих мотивів, з метою заволодіння грошима в сумі 20 тис. 323 грн 77 коп., призначених для виплати погашень авансових підзвітів та заробітної плати водію даного підприємства А., складала звіти про використання грошових коштів, які містили завідомо неправдиві відомості, які в подальшому передала в бухгалтерію підприємства. Однак заволодіти всією сумою грошей не змогла, оскільки 2779 грн 42 коп. було депоновано директором підприємства.

Чи присутні в діях М. ознаки множинності злочинів?

Відповідальність М.

3. Б. у грудні 2017 р. таємно викрав зі стоянки велосипед вартістю 5465 грн., що належав С. У вересні 2019 р. Б. таємно проник у приміщення телятника приватного сільськогосподарського підприємства і викрав теля вартістю 7630 грн. Пізніше, у вересні 2019 р., таким же чином викрав з цього ж телятника теля вартістю 9840 грн. У жовтні 2019 р. за попередньою змовою з М. таким же чином викрав з цього ж телятника трьох телят загальною вартістю 27 тис. 295 грн.

Відповідальність Б та М.

4. К. у квітні 2019 р. здав чужу квартиру для проживання іншій особі, незаконно стягнувши з неї гроші на свою користь, а в серпні цього ж року вчинив крадіжку з цієї квартири.

Відповідальність К.

Як у кримінальному прав вирішується питання про повторність однорідних злочинів?

5. О. під вигаданим приводом завів у квартиру свою знайому Т. де із застосуванням фізичного насильства декілька разів вчинив із нею насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом.

Відповідальність О.

6. 07.04.2018 р. Н. у дворі будинку викрав металеву кришку від каналізаційного люку, чим заподіяв шкоду комунальному виробничому підприємству “Харківводоканал” на суму 2350 грн.

27.06.2018 р. Н. відкрито заволодів мобільним телефоном неповнолітнього Н.Д. вартістю 5500 грн.

12.07.2018 р. Н., знаходячись у квартирі К. викрав її мобільний телефон вартістю 4600 грн.

У липні місяці 2018 р. Н. викрав з автомобіля “Москвич-412”, майно потерпілого С. на суму 3510 грн..

У перших числах вересня 2018 р. Н., проникнувши до садового будиночка, викрав майно А. на суму 2200 грн.

04.09.2018 р. Н., знаходячись у квартирі, що належала Б., викрав електричну дрель, заподіявши шкоду потерпілому на суму 2300 грн.

Відповідальність Н.

7. М., застосувавши щодо потерпілого Л. фізичну силу, відкрито викрав у нього сонцезахисні окуляри вартістю 550 грн. і намагався викрасти мобільний телефон вартістю 5 270 грн., однак потерпілий утримав цей телефон. М. при цьому завдав потерпілому удар кулаком у груди, спричинивши йому фізичний біль.

Потім М. напав на потерпілого Р. з метою заволодіння його майном. Застосувавши щодо потерпілого фізичну силу, нападник заволодів належними йому 100 доларами США, мобільним телефоном вартістю 6300 грн. та іншими речами. При цьому М. завдав останньому кілька ударів по обличчю та по голові. Заподіяні потерпілому тілесні ушкодження належать до категорії легких з короткочасним розладом здоров'я.

Відповідальність М.

8. О. у дворі помешкання П. з особливою зухвалістю порушив громадський порядок, побив Я., спричинивши йому тілесні ушкодження середньої тяжкості.

Які злочини вчинив О.?

На даному прикладі розкрийте поняття та ознаки ідеальної сукупності

9. Раніше судимий за корисливі злочини У. в приміщенні літньої кухні його бабусі К. під час спільного вживання алкогольних напоїв та сварки, що виникла між ними, побив К., спричинивши їй тяжкі тілесні ушкодження, від яких вона померла. Залишивши потерпілу в кухні, У. таємно проник у будинок потерпілої та викрав з нього майно, яке там знаходилося і належало А.

Відповідальність У.

В чому різниця між реальною та ідеальною сукупністю?

10. В. та П. за попередньою змовою, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, з метою відкритого заволодіння чужим майном напали на Р. та, застосувавши насильство, небезпечне для життя та здоров'я, почали бити його руками і ногами у різні частини тіла, спричинивши легкі тілесні ушкодження, що стало причиною короткочасного розладу здоров'я, заволоділи його мобільним телефоном та іншим майном на суму 6 тис. 415 грн.

Відповідальність В. та П.

Чи має місце в даному випадку сукупність злочинів?

Розкрийте поняття складеного злочину.

11. Щ., скориставшись тим, що сторож магазину на деякий час пішов, проник до приміщення та викрав товар на значну суму. При виході з магазину Щ. був помічений сторожем, який щойно повернувся. Щ. наніс останньому палкою удар по голові, спричинивши тяжкі тілесні ушкодження, та втік з викраденим.

Чи становлять дії Щ. множинність злочинів?

12. Ш. протягом двох днів вчинив у торгівельно-розважальному центрі 14 кишенькових крадіжок на загальну суму 25 870 грн. При затриманні Ш. пояснив, що наступні два дні планував «працювати» в іншому торгівельному центрі, щоб назбирати достатньо грошей на відпочинок за кордоном.

Чи становлять дії Ш. множинність злочинів?

13. Відбуваючи покарання у колонії, А. та П. домовилися, що коли останній вийде на волю, то дістане та передасть в колонію наркотики. Через деякий час після звільнення П. купив у невстановленої особи 2,5 кг. анаші, привіз до міста, де жила мати А., і залишив її. Мати кілька місяців зберігала наркотик вдома, а під час чергового побачення передала його синові. При спробі збути анашу іншим засудженим А. було затримано.

Які види множинності злочинів мали місце в даному випадку?

14.К. одержав повістку з військомату про призив на службу. При відсутності законних підстав для звільнення від військової служби він вирішив ухилитися від її проходження. К. виїхав у далеке село до родичів і протягом 7 місяців ховався там, поки на вимогу батьків не з'явився з повинною.

Чи є в діянні К. множинність злочинів?

15.Р. з хуліганських спонукань наніс поранення своїй співмешканці Х. у ліве стегно. У потерпілої минулого ушкоджені стегнова артерія і вена, внаслідок чого від втрати крові вона через кілька годин померла.

В ході розслідування встановлено, що Р. не мав наміру на вбивство.

Чи присутня в діях Р. множинність злочинів?

В чому відмінність складного злочину від множинності злочинів?

16.К., працюючи водієм таксі, зґвалтував в машині громадянку Л. Потерпіла наступного дня заявила про те, що трапилося, в міліцію, а через кілька днів зрозуміла, що К. заразив її венеричною хворобою, про що повідомила слідчого.

Чи утворюють дії К. множинність злочинів?

Тестові завдання:

1. Множинність злочинів – це:

- а) вчинення особою двох або більше одиночних злочинів, якщо хоч два з них мають юридичне значення;
- б) вчинення особою двох або більше злочинів, за які вона не була засуджена;
- в) вчинення двома особами двох або більше злочинів за умови засудження за попередній злочин.

2. В якому випадку повторність має місце?

- а) якщо особу звільнили від кримінальної відповідальності за попередній злочин;
- б) якщо особа вчиняє злочин і адміністративне правопорушення;
- в) якщо особа у різний час вчинила такі злочини як крадіжка (ст.185 КК) та грабіж (ст.186 КК).
- г) якщо особа у різний час вчинила такі злочини як крадіжка (ст.185 КК) та вбивство (ст. 115 КК).

3. Який рецидив має місце, якщо особа тричі вчинила необережний злочин, що потягнув загибель людей?

- а) спеціальний;
- б) пенітенціарний;
- в) рецидив злочинів відсутній;
- г) простий.

4. Одиночний злочин, який, розпочавшись дією або бездіяльністю особи, далі вчиняється безперервно протягом більш-менш тривалого часу називається:

- а) продовжуваним;
- б) ускладненим;
- в) триваючим;
- г) складним.

5.... – це злочин, який складається з декількох тотожних злочинних діянь, що об'єднані єдиним злочинним умислом.

- а) продовжуваний злочин;
- б) ускладнений злочин;
- в) триваючий злочин;
- г) повторний злочин.

б... – це злочин, який складається з двох або більше злочинних діянь, кожне з яких, якщо розглядати їх відокремлено (ізолювано), являє собою самостійний злочин, але внаслідок їх органічної єдності утворюють один одиничний злочин, який охоплюється ознаками однієї статті (частини статті) КК.

- а) продовжуваний злочин;
- б) складений злочин;
- в) триваючий злочин;
- г) умисний злочин.

7. Вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК, за жоден з яких її не було засуджено визнається:

- а) множинністю злочинів;
- б) сукупністю злочинів;
- в) повторністю злочинів;
- г) рецидивом злочину.

8. Вчинення особою вбивства шляхом підпалу будинку є:

- а) ідеальною сукупністю;
- б) рецидивом;
- в) одиничним злочином;
- г) реальною сукупністю;
- д) повторністю злочинів.

9. Рецидивом називають:

- а) вчинення нового злочину особою, яка має судимість;
- б) вчинення умисного злочину особою, яка має судимість за умисний або необережний злочин
- в) вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин
- г) вчинення адміністративного проступку особою, яка має судимість за умисний злочин.

10. Якщо особа, маючи судимість за шахрайство, вчиняє крадіжку або вимагання, то має місце:

- а) повторність;
- б) загальний рецидив;
- в) реальна сукупність;
- г) спеціальний рецидив.

11. Чи створює множинність наявність ознак закінченого злочину та приготування або замаху на злочин?

- а) так;
- б) ні;
- в) так, за умови, що незакінчений злочин має ознаки самостійного складу злочину.

12. Ідеальна сукупність має місце:

- а) якщо в кожному діянні, що утворює сукупність, є всі необхідні ознаки складу злочину;

- б) якщо в одному діянні є ознаки двох або більше складів злочину, передбачених різними статтями КК;
- в) якщо в одному діянні є ознаки двох або більше складів злочинів, передбачених різними частинами однієї і тієї ж статті.

13. Якщо одне діяння підпадає під ознаки двох кримінально-правових норм, то має місце:

- а) ідеальна сумісність;
- б) конкуренція кримінально-правових норм;
- в) спеціальна повторність.

14. Правові наслідки множинності злочинів:

- а) враховують при кваліфікації злочинів, при призначенні покарання, при вирішенні питання щодо можливості звільнення від кримінальної відповідальності і покарання;
- б) враховують при кваліфікації покарання, вирішенні можливості звільнення від відповідальності і від покарання, враховують при застосуванні заходів виховного характеру;
- в) кримінально-правові наслідки відсутні.

15. Види множинності злочинів:

- а) повторність, сукупність, рецидив;
- б) продовжувані злочини, тривалі, складні;
- в) рецидив, загальний рецидив, спеціальний рецидив.
- г) готування, замах, закінчений злочин.

Рекомендована література:

- Бажанов М.И. Множественность преступлений по уголовному праву Украины. –Х.: Право, 2000.
- Бажанов М.И. Повторюваність злочинів як вид множинності злочинів: (Конспект декцій) // Українська юридична академія. – Х.: 1993.
- Бурчак Ф.Г. Квалификация преступлений. – К.: Политиздат Украины, 1983.
- Захаров В.Ф. Новый Кримінальний кодекс України та рецидив злочину // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2002. – Вип. 15.
- Зелинский А.Ф. Квалификация повторных преступлений. – Волгоград, 1976.
- Зелинский А.Ф. Квалификация повторных преступлений: Уч.пособие. –Волгоград, 1976.
- Зелинский А.Ф. Рецидив преступлений (структура, связи, прогнозирование). – Х.: Высшая школа, 1980.
- Зінченко І.О., Тютюгін В.І. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання: Монографія. – Харків: «Фінн», 2008.
- Караев Т.Э. Повторность преступлений. – М., 1983.
- Кафаров Т.М. Проблема рецидива в советском уголовном праве. –Баку, 1972.
- Кириленко О.І. Види повторності злочинів у кримінальному праві України // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України . – 2001. – Вип. 4 (17).
- Красиков Ю.А. Множественность преступлений (понятие, виды наказуемость). Уч.пособие. – М.: ВЮЗИ, 1988.
- Кривошеин П.К. Повторность в советской уголовном праве (теоретические и практические проблемы). – К.: Высшая школа, 1990.
- Малков В.П. Множественность преступлений по советскому уголовному праву. – Казань: Изд-во Казанск. ун-та, 1982.
- Малков В.П. Повторность преступлений.- Казань, 1970.
- Познышев С.В. Учебник уголовного права. – М., 1923.

Фролов Е.А., Галиакбаров Р.Р. Множественность преступных деяний как институт советского уголовного права. Уч. пособие. – Свердловск, 1967.

Яковлев А.М. Совокупность преступлений, повторность и рецидив по советскому уголовному праву // Сов. государство и право. – 1956. – № 10.

Тема № 13. Обставини, що виключають злочинність діяння.

Методичні рекомендації:

При визначенні обставин, що виключають злочинність діяння, необхідно виходити із характеристики сукупності їх ознак, що власне обумовлюють виключення злочинності. Обов'язковим є пояснення сутності таких обставин, їх відмежування від злочинних діянь. При визначенні необхідної оборони обов'язковим є окреслення її нормативного поняття та ознак. Чітко повинні бути охарактеризовані підстава необхідної оборони, її умови та межі. При визначенні ексцесу необхідної оборони треба назвати його види та охарактеризувати їх. Необхідно також пояснити наявність спеціальних видів необхідної оборони та розкрити їх суть. Обов'язковим є розкриття змісту уявної оборони та характеристика помилки при здійсненні уявної оборони.

При характеристиці затримання особи, яка вчинила злочин, як обставини, що виключає злочинність діяння, обов'язковим є окреслення її нормативного поняття, ознак та підстави. Чітко повинні бути характеризовані межі спричинення шкоди при затриманні злочинця.

При визначенні крайньої необхідності, як обставини, що виключає злочинність діяння, обов'язковим є надання її нормативного визначення, ознак, та підстав. Особлива увага повинна бути приділена аналізу направленості спричинення шкоди при діях в стані крайньої необхідності. Чітко повинні виділятися ознаки за якими відмежується необхідна оборона та крайня необхідність.

При характеристиці фізичного та психічного примусу необхідно окреслити їх вплив на волю людини. Обов'язковим є пояснення юридичних наслідків діяння особи внаслідок фізичного або психічного примусу.

При окресленні виконання наказу або розпорядження необхідно чітко уявляти умови, за яких наказ чи розпорядження визнаються законними. Обов'язковим є засвоєння знань про наслідки виконання завідомо незаконного наказу чи розпорядження.

При характеристиці діяння пов'язаного з ризиком, необхідно дати його нормативне визначення та охарактеризувати його ознаки. Акцент повинен ставитися на окресленні виправданості ризику.

Характеризуючи виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації необхідно виходити з його нормативного визначення, звідки, в свою чергу, виходять ознаки. Чітко повинно бути характеризовані ознаки заподіяння шкоди в такому випадку та межі спричинення шкоди.

Основні поняття: необхідна оборона; уявна оборона; затримання особи, що вчинила злочин; крайня необхідність; фізичний примус; психічний примус; діяння, пов'язане з ризиком.

Контрольні питання:

1. Поняття та види обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Необхідна оборона.
3. Ексцес оборони.
4. Спеціальні види необхідної оборони.
5. Уявна оборона.

6. Затримання особи, що вчинила злочин.
 7. Крайня необхідність.
 8. Фізичний або психічний примус.
 9. Виконання наказу або розпорядження.
 10. Діяння, пов'язане з ризиком.
1. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Практичні завдання:

1. Відїжджаючи у відпустку, Т. для захисту своєї квартири від злодіїв приладнав над дверима важку болванку, яка падала, на того, хто відчиняв двері. За його відсутності лопнула труба парового опалення, тому сусіди прийняли рішення відчинити квартиру для ліквідації аварії. Коли один з сусідів, який працював слюсарем ЖЕКу у присутності інших сусідів відчинив двері, то отримав тяжке тілесне ушкодження, оскільки пристрій спрацював.

Варіант 2: пристрій спрацював, коли до квартири проникли злодії для вчинення крадіжки. При цьому одному з них було спричинено тяжкі тілесні ушкодження, від яких він помер у лікарні.

Чи присутні умови для визнання дій Т. необхідною обороною?

Чи підлягає Т. кримінальній відповідальності?

2. К. і Р. прийшли в будинок Б., щоб з'ясувати з ним відносини. Побачивши, що Б. розтоплює піч, К. сказав, що піч йому більше не знадобиться, а коли Б. запитав його, у чому справа, К. вдарив його кулаком в обличчя. Потім К. і Р. притиснули Б. з двох сторін до дверей і, приставивши до його животу ножі, запропонували одягтися й вийти на вулицю. Б. взяв свій піджак, надягнув його. К. та Р. у цей час приставили ножі до його спини. Б., виявивши в кишені ніж, витяг його і, обернувшись, ударив Р. в груди, а К., який намагався утекти – у спину. Від отриманого поранення К. помер.

До якого моменту зберігається стан необхідної оборони?

У чому відмінність між необхідною обороною і перевищенням її меж?

Дайте оцінку правомірності дій Б.

3. Між М. і К. виникла сварка, ініціатором якої був останній. В процесі сварки К. наніс М. удар кулаком в обличчя, на що той відповів ударом рукою, тоді К. захопив М. однією рукою за шию, а іншою наносив йому удари в різні частини тіла. Під час побиття М. наніс К. удар ножем у стегно, в наслідок якого К. помер.

За даними висновку судово-медичної експертизи смерть К. настала від гострої крововтрати внаслідок ушкодження артерії стегна.

Дайте оцінку правомірності дій М.

4. Ш. помилково надягнув у гардеробі чужу норкову шапку. На вулиці його наздогнав власник шапки Т. і, не говорячи ні слова, став знімати головний убір. Приймавши його за грабіжника, Ш. кілька разів ударив Т. і зламав тому щелепу.

Чи підлягає Ш. кримінальній відповідальності?

5. М., П., та С. жили в одній кімнаті у гуртожитку. М. займався спортом і часто хвалився, що нікого не боїться. П., С. та їхній знайомий К. вирішили налякати М. Близько 23.00 вони підстерегли М. у темному місці та почали вимагати гроші. При цьому П. підійшов ззаду та схопив М. за шию. М. вдарив С. кулаком в обличчя, коли той впав, вирвався від П. і складним ножем вдарив останнього у груди. Від отриманого поранення П. помер на

місці, а С. при падінні вдарився головою об камінь і від одержаної травми через три дні помер в лікарні.

Дайте оцінку правомірності дій М.

6. М. разом з іншими особами на ґрунті особистих неприязних стосунків побили Г., заподіявши середньої тяжкості тілесні ушкодження. Увечері того ж дня Г. повернувся до місця конфлікту в пошуках ключів від квартири, припускаючи, що вони могли випасти під час його побиття, де випадково зустрів М., який знову почав його бити та душити. Побачивши в руках М. ніж, Г. вихватив його та захищаючись ударив ним М. в живіт, а потім наніс ним ще декілька ударів потерпілому. Коли М. перестав його душити, він втік з місця конфлікту. В наслідок отриманих поранень М. помер.

Дайте оцінку правомірності дій Г.

7. А. застав Х. коли той викопував картоплю на його городі. У відповідь на зроблене зауваження Х. кинувся на А. з саперною лопатою. Захищаючись А. завдав Х. удар в груди, після якого той залишився стояти, а він упав на спину. Х. знову напав на нього, намагаючись вдарити лопатою. Тоді А., лежачи на спині, завдав нападнику ногами удар в груди, від якого Х. впав на землю. Тоді А., підвівшись, ще двічі вдарив Х. ногами по тулубу. Від отриманих пошкоджень Х помер.

Чи підлягає А. кримінальній відповідальності? Якщо так, то чому?

8. П. і Ц. підійшли до незнайомого їм К., попросили припалити. У відповідь на відмову Ц. вдарив кулаком К. по обличчю, а П. – сумкою, в якій знаходились пляшки з пивом. Коли К. впав, П., Ц., С., і Т. почали бити його ногами. В цей час підбіг М. і, погрожуючи ножом, зажадав припинити бійку. Названі особи, полишивши К., кинулися до нього, намагаючись вибити ніж. Захищаючись, М. заподіяв ножом Ц. і С. легкі, а П. – тяжкі тілесні ушкодження.

Чи підлягає М. кримінальній відповідальності? Чому?

9. О. проник на склад, напав на сторожа Л. і погрожуючи ножом зв'язав його, а потім пограбував склад.

Варіант 2: Л. вдалося розв'язати себе, але боячись О., він не рухався і подзвонив у міліцію коли О. зник з нагробованим.

Чи підлягає Л. кримінальній відповідальності? Чому?

10. Жителів селища, розташованого в гористій місцевості попередили про наближення зсуву. Почувши про це, Я. проник в гараж сусіда, і на його автомобілі намагався виїхати зі своїм майном поза зону ризику. Однак потрапив у аварію та пошкодив автомобіль.

Чи підлягає Я. відповідальності? Чому?

11. Д. перебуваючи у нетверезому стані, близько другої години ночі помилково заліз через вікно до будинку С., вважаючи, що це будинок його знайомої. С. прийняв Д. за злодія і почав бити його металевою підставкою для квітів. Від одержаних травм Д. помер.

Чи підлягає С. відповідальності? Чому?

12. К. їхав на автомобілі коли несподівано на дорогу вибіг малолітній Н. Щоб відвернути наїзд, К. різко повернув вліво і виїхав на смугу зустрічного руху. В цей момент мотоцикл, який їхав назустріч, зіткнувся з машиною К. Внаслідок зіткнення водій мотоциклу отримав легке тілесне ушкодження.

Чи підлягає К. кримінальній відповідальності?

Варіант 2: Внаслідок зіткнення водій мотоцикла та його пасажир загинули.

13. Головний бухгалтер приватної фірми Ж. отримала вказівку від генерального директора Ч. не відображати у кварталному звіті всю суму отриманого прибутку. При цьому Ч. попередив Ж., що в разі невиконання його розпорядження їй доведеться шукати нову роботу і він зробить все для того, щоб Ж. її не знайшла. Поміркувавши, Ж. приховала значну суму прибутку від сплати податків.

Вирішіть питання про відповідальність Ж. з позицій крайньої необхідності, психічного примусу та виконання розпорядження.

14. Виконроб ремонтно-експлуатаційного підприємства Ш. вирішив облаштувати квартиру. З цією метою він дав розпорядження своєму підлеглому слюсарю Б. замінити сантехнічне устаткування, встановлене в своїй квартирі, на нове, отримане підприємством для виробництва капітального ремонту муніципальної школи. Б. виконав розпорядження начальника. Збиток, нанесений державі, склав 400 грн.

Варіант 2: Б. відмовився виконати свідомо незаконне розпорядження?

Відповідальність Ш. та Б.

15. На платній стоянці автомашин до Р. підійшли двоє невідомих, один із яких приставив до його голови пістолет і сказав: "Візьми ключі, сідай за кермо тієї іномарки, інакше - вб'ємо". Під дулом пістолета Р. сів за кермо зазначеної машини і разом з невідомими проїхав близько 5 км. Загрожуючи зброєю, невідомі змусили Р. зупинити автомобіль, вийти з нього. Один з невідомих пересів на місце водія і сказав: "Не вздумай заявляти в міліцію, машину погнав ти — тобі і строк мотати".

Чи підлягає Р. кримінальній відповідальності?

Тестові завдання:

1. У стані необхідної оборони можна захистити:

- а) тільки свої інтереси;
- б) свої та інтереси третіх осіб;
- в) свої інтереси, інтереси третіх осіб, а також суспільні та державні інтереси;
- г) свої та державні інтереси.

2. В якому випадку закон дозволяє застосовувати зброю, інші засоби та предмети, незалежно від наслідків?

- а) для відвернення протиправного насильницького вторгнення в житло та інші приміщення;
- б) для відвернення протиправного проникнення в житло та інше приміщення;
- в) для відвернення протиправного знищення або пошкодження майна в великих розмірах;
- г) таких випадків не існує.

3. Обставини, що виключають злочинність діяння:

- а) є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності;
- б) пом'якшують кримінальну відповідальність;
- в) виключають кримінальну відповідальність;
- г) ніяк не впливають на притягнення особи до кримінальної відповідальності.

4. Необхідна оборона можлива:

- а) після закінчення протиправного посягання;
- б) під час протиправного посягання;
- в) закінчення чи тривалість посягання не має кримінально-правового значення.

5. Перевищення меж необхідної оборони – це порушення умови про:

- а) реальність посягання;
- б) співрозмірність оборони;
- в) наявність посягання;
- г) протиправність посягання.

6. Затримання особи, яка вчинила злочин може бути вчинене лише:

- а) безпосередньо після вчинення злочинного посягання;
- б) в момент або безпосередньо після вчинення злочинного посягання;
- в) в момент вчинення злочинного посягання;
- г) тривалий час після вчинення злочинного посягання.

7. При крайній необхідності заподіяна шкода може бути:

- а) рівнозначною або більш значною, ніж шкода відвернена;
- б) тільки рівнозначною відверненій шкоді;
- в) рівнозначною або менш значною, ніж шкода відвернена;
- г) тільки менш значною, ніж шкода відвернена.

8. — це умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода.

- а) перевищення меж необхідної оборони;
- б) крайня необхідність;
- в) перевищення меж крайньої необхідності;
- г) перевищення меж заподіяння шкоди злочинцю при його затриманні.

9. Виконання явно злочинного наказу або розпорядження:

- а) є обставиною, що виключає злочинність діяння;
- б) звільняє від кримінальної відповідальності;
- в) посилює кримінальну відповідальність;
- г) не впливає на притягнення особи до кримінальної відповідальності.

10. Що з перерахованого є обставиною, що виключає злочинність діяння?

- а) непереборний фізичний примус;
- б) психічний примус;
- в) переборний фізичний примус;
- г) варіанти а, б і в.

11. За якої умови фізичний примус виключає відповідальність?

- а) існувала реальна загроза заподіяння шкоди здоров'ю;
- б) тяжка шкода здоров'ю вже була завдана;
- в) внаслідок безпосереднього впливу фізичного примусу особа позбавлена можливості керувати своїми діями;
- г) внаслідок безпосереднього впливу фізичного примусу особа позбавлена можливості усвідомлювати свої дії.

12. В якому випадку ризик не визнається виправданим?

- а) якщо завідомо створена загроза для здоров'я інших людей;
- б) якщо завідомо створена загроза для життя інших людей;
- в) якщо завідомо створена загроза життю того, хто вчиняє діяння.

13. Чи настає відповідальність за відмову від виконання явно незаконного наказу чи розпорядження?

- а) не настає;

- б) настає на загальних підставах;
- в) настає за заподіяння шкоди з необережності.

14. В якому випадку буде перевищення меж заподіяння шкоди при виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації?

- а) вчинення умисного злочину, що заподіяв істотну матеріальну шкоду;
- б) вчинення необережного злочину, що спричинив особливі тяжкі наслідки;
- в) вчинення тяжкого злочину, пов'язаного зі спричиненням тяжкого тілесного ушкодження.

Рекомендована література:

- Андрушко П.П. Виконання професійних та службових функцій як обставина, що виключає суспільну небезпечність чи протиправність діяння // Проблеми правознавства. – К.: Либідь, 1991.
- Анчукова М.В. Об'єктивні ознаки діяння, пов'язані з ризиком // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. – 2002. – Вип. 18.
- Баулин Ю.В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния. – Х.: Основа, 1991.
- Баулин Ю.В. право граждан на задержание преступника. – Х.: Изд-во «Вища школа», 1986.
- Дячук С.І. Виконання наказу чи розпорядження у кримінальному праві (основні поняття, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства). – К.: Атіка, 2001.
- Подкорытова Л.Н. Основания и условия причинения вреда преступнику при задержании // Весы Фемиды. – 1999. – №1.
- Подкорытова Л.Н. Понятие обстоятельств, которые исключают преступность (общественную опасность и противоправность) деяния // Весы Фемиды. – 1998. – №3.
- Подкорытова Л.Н. Поощрительный характер норм, исключающих преступность деяния // Вісник національного університету внутрішніх справ. – Х.: 1999. – Вип. 7, Ч.1.
- Пололяк А.М. Про деякі питання необхідної оборони // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Спілка юристів України. – К.: Юридична книга. – 1999. – Вип.4.
- Притула В. Поняття перевищення меж необхідної оборони за Кримінальним кодексом України 2001р. // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Регіон. наук.-практ. конф. – Л.: Юридичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2002.
- Ющик О.І. Діяння, пов'язані з ризиком // Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Серія: Правознавство. – Чернівці: Рута, 2001. – Вип. 121.
- Ющик О.І, Умови правовірності діяння, пов'язаного з ризиком // Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Серія: Правознавство. – Чернівці: Рута, 2002. – Вип. 154.

Тема № 15. Звільнення від кримінальної відповідальності.

Методичні рекомендації:

При характеристиці звільнення від кримінальної відповідальності повинно бути дано її теоретичне визначення та класифікація видів звільнення. Вчинення злочину у сфері корупції як обставина що виключає можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності.

При окресленні звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям необхідно враховувати нормативне визначення дійового каяття в чинному КК України. Необхідно також визначити передумови та підстави застосування цього виду звільнення від кримінальної відповідальності.

При окресленні примирення винного з потерпілим як виду звільнення від кримінальної відповідальності необхідно чітко окреслити його нормативне визначення, передумови та підставу.

При окресленні передачі особи на поруки як підстави звільнення від кримінальної відповідальності необхідно дати їй чітке визначення, характеризувати матеріально-правовий та процесуальний бік передумови звільнення та назвати підставу звільнення.

При характеристиці звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки необхідно дати поняття такого звільнення, назвати передумови та характеризувати підставу.

При характеристиці звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності необхідно пояснити сутність такого виду звільнення, чітко назвати строки давності. Обов'язковим також є чітке пояснення моменту початку перебігу строків давності.

Основні поняття: умовне звільнення; безумовне звільнення; дійове каяття; примирення з потерпілим; передача особи на поруки; строк давності, зміна обстановки.

Контрольні питання:

1. Поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Практичні завдання:

1. Б. звинувачувався у тому, що він, перебуваючи у машинному дворі на території майстерні ПСП таємно викрав майно підприємства на загальну суму 5850 грн., та, на підставі ст. 45 КК, звільнено від кримінальної відповідальності.

На даному прикладі розкрийте передумови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.

Чи правильне рішення прийняв суд?

2. К. звинувачувався у тому, що працюючи з травня 2018 р. на посаді начальника виробничого управління, в період з 1 січня по 1 травня 2019р. він вчинив безпідставну не виплату заробітної плати працівникам ВУЖКГ на суму 120 940 грн. 12 коп., направляючи грошові надходження на інші витрати, і звільнений від кримінальної відповідальності на підставі ст. 45 КК. Після порушення кримінальної справи К. не вжив жодних заходів для ліквідації заборгованості із заробітної плати.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Розкрийте поняття дійового каяття.

3. Д., був засуджений до одного року позбавлення волі за те, що працюючи охоронцем, недбало ставився до охорони державного майна, що спричинило збитки на 13500 грн. Апеляційний суд відмінив вирок та припинив справу, звільнивши Д. від кримінальної

відповідальності на підставі ст. 46 КК. Це рішення було мотивовано тим, що Д. вчинив злочин невеликої тяжкості, відшкодував завдані збитки і керівництво підприємства претензій до нього не має.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Проаналізуйте підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

4. П. була визнана в тому, що вона таємно викрала у потерпілого З. мобільний телефон вартістю 2 265 грн. Постановою суду П. була звільнена від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК України.

Чи правильне рішення прийняв суд?

5. Постановою міського суду кримінальну справу щодо А. з обвинувачення у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 122 КК України, закрито і її звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки, на тій підставі, що вона вперше вчинила злочин невеликої тяжкості. Як видно з матеріалів справи, протягом досудового слідства та розгляду справи в суді А. не визнавала своєї вини, з потерпілою М. не примирилася, збитки потерпілій відшкодувала добровільно у розмірі 1400 грн. при заявленому позові у 10 640 грн.

Чи правильне рішення прийняв суд?

6. В. у сараї незаконно зберігав пістолет. Про це випадково дізнався Г. Нічого не сказавши В., Г. взяв пістолет собі. Через 11 років Г. було затримано за участь у розбійному нападі і пістолет було в нього вилучено. На слідстві Г. заявив, що пістолет він 11 років тому вкрав у В.

Чи може бути В. притягнутий до кримінальної відповідальності за незаконне зберігання зброї, а Г. за її викрадення?

7. С. було засуджено 9 березня 2019р. за ч. 1 ст. 366 КК за умисне внесення 1 березня 2013р. як службовою особою в ліквідаційний баланс завідомо неправдивих відомостей.

Чи правильно було притягнуто до кримінальної відповідальності С?

8. При затриманні у серпні 2018 р. члена бандитської групи Ж. у нього було вилучено пістолет системи «ГТ». У ході слідства з'ясувалося, що Ж. у березні 2016 р. купив цей пістолет у Р. у зв'язку з цим останній був притягнутий до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 263 КК. Р. заявив, що купив пістолет у травні 2011 р. у невідомої особи, і, що його злочин погашено давністю.

Яке рішення повинен прийняти суд?

9. У 2011 р. О. і Ц. організували банду і протягом декількох місяців здійснювали напади на ощадбанки та магазини, заволодівши грошима на суму 2 млн. грн.. Під час одного з нападів Ц. убив працівника міліції, який намагався завадити злочину. Злочинців затримали у 2019 р., але слідчий прокуратури припинив відкриту кримінальну справу згідно п. 5 ч. 1 ст. 49 КК.

Чи правильне рішення слідчого?

10. К. визнано винним у тому, що він 23 жовтня 2014 р. заподіяв необережне середньої тяжкості тілесне ушкодження потерпілій В. Вирок щодо К. був постановлений судом 21 грудня 2018 р. і набрав законної сили 22 лютого 2019 р.

Чи правильне рішення прийняв суд?

11. Т. підозрювався у тому, що обіймаючи посаду директора ТзОВ з 1 квітня 2017 р. по 1 липня 2019 р. умисно ухилився від сплати до бюджету податків на загальну суму 159 тис. 611 грн. 23 коп. До притягнення Т. до кримінальної відповідальності вказана сума була повністю сплачена до бюджету. Т. було засуджено за ч. 1 ст. 212 КК України.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Тестові завдання:

1. Звільнення від кримінальної відповідальності може бути здійснено:
 - а) судом;
 - б) слідчим за погодженням з прокурором;
 - в) спеціально уповноваженою особою.
2. Особа, яка вчинила злочин, звільняється від кримінальної відповідальності:
 - а) у випадках, передбачених КПК;
 - б) у випадках, передбачених КК;
 - в) у випадках, передбачених Законом «Про міліцію».
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям є:
 - а) умовним;
 - б) імперативним;
 - в) факультативним та умовним;
 - г) імперативним та безумовним.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим можливе, зокрема:
 - а) у разі усунення заподіяної шкоди;
 - б) у разі публічного усного вибачення;
 - в) у разі вибачення в засобах масової інформації;
 - г) у разі сприяння розкриттю злочину.
5. Особа звільняється від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям якщо вона:
 - а) вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості;
 - б) вперше вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості;
 - в) вчинила злочин вперше;
 - г) вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки (за наявності необхідних умов) можливе:
 - а) за клопотанням батьків;
 - б) за клопотанням підприємства;
 - в) без будь-якого клопотання.
 - г) за клопотанням прокурора.
7. Якщо особа ухилилася від слідства або суду, перебіг давності:
 - а) зупиняється;
 - б) подвоюється;
 - в) залишається без змін;
 - г) переривається.

8. Передумовою звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим є:

- а) вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості;
- б) вперше вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості;
- в) вчинення злочину вперше;
- г) вперше вчинення злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості.

9. Чи буде вважатися обтяжуючою обставиною при вчиненні нового злочину факт звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям:

- а) обов'язково;
- б) буде, але лише за умови, що новий злочин вчинено протягом одного року після звільнення;
- в) не буде.

10. Визначіть початок перебігу строків давності притягнення до кримінальної відповідальності:

- а) з дня вчинення особою злочину;
- б) з дня виявлення правоохоронними органами злочину;
- в) з дня порушення кримінальної справи.

11. Якщо особа ухилилася від слідства або суду, перебіг давності:

- а) зупиняється;
- б) подвоюється;
- в) залишається без змін.

12. Чи можливе застосування давності, якщо особа вчинила умисне вбивство з обтяжуючими обставинами:

- а) неможливе в принципі;
- б) можливе за умови, що цей злочин вчинено вперше;
- в) це питання вирішує суд.

Рекомендована література:

Антипов В.В., Антипов В.І. Обставини, які виключають застосування кримінального покарання: Монографія. – К.: Атіка, 2004.

Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності. – К.: Атіка, 2004.

Губська О. Амністія і помилування за українським законодавством // Юридичний вісник України. – 2001. – № 47 (335).

Егоров В.С. Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2002.

Житний О.О. Умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 2002. – Вип. 18.

Житний О.О. Щире каяття як умова звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 2002. – Вип. 19.

Житний О.О. Юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності: деякі вади термінології // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 2001. – Вип. 14.

Івасюк І. Звільнення від кримінальної відповідальності і покарання внаслідок зміни обстановки як прояв засад гуманізму в кримінальному судочинстві України // Проблеми

- державотворення і захисту прав людини в Україні. Регіональна наук.-практ. конф. – Л.: Юридичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2001.
- Івасюк І.Г. Юридична природа інституту звільнення від кримінальної відповідальності // Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Серія: Правознавство. – Чернівці: Рута, 1999. – Вип. 45.
- Келина С.Г. Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности. – М.: Наука, 1974.
- Литвин О.П. Суперечливий характер норм КК України, які регулюють підстави звільнення від кримінальної відповідальності // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – К.: РВВ КІВС, 1999.
- Матюшенко Р. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям // Право України. – 2002. – № 8.
- Михайленко О. Звільнення від кримінальної відповідальності // Юридичний вісник України. – 2002. – № 23 (363).
- Огаренко Ю.В. Про співвідношення амністії та помилування // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Спілка юристів України. – К.: Юридична книга. – 2001. – Вип. 13.
- Письменний Д.П. Звільнення від кримінальної відповідальності (правові та процесуальні питання) // Правова система України: теорія та практика. Науково-практична конференція. – К. – 1993.
- Письменний Д.П., Галаган О.І. Звільнення від кримінальної відповідальності за давністю. Науковий вісник Юридичної академії МВС України. – Дніпропетровськ. – 2000. – Вип.3 (4).
- Скибицький В.В. Деякі проблеми звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання // Правова система України: теорія та практика. Науково-практична конференція. – К. – 1993.
- Скибицький В.В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К.: Наукова думка, 1987.
- Хряпінський П.В. Спірні питання щодо звільнення від кримінальної відповідальності // Вісник Академії адвокатури України. – 2006. – №2.

Змістовний Модуль 4.

Тема № 16. Поняття та ознаки покарання. Цілі покарання.

Методичні рекомендації:

Перш за все, при відповіді необхідно висвітлити основні філософські концепції покарання. Поняття покарання є нормативним, а тому обов'язковим є його чітке засвоєння. Це, в свою чергу, дозволить виокремити і ознаки покарання. Виходячи з ознак покарання, необхідно чітко відмежувати його від інших заходів стягнення.

При визначенні функцій покарання необхідно дати їх поняття та представити класифікацію.

При окресленні цілей покарання необхідно знати і володіти знаннями про основні історичні етапи розвитку вчення про цілі покарання. Обов'язковим є визначення поняття мети покарання та окреслення сучасних цілей покарання, що знайшли вираження у чинному законодавстві про кримінальну відповідальність.

Основні поняття: покарання; кара; виправлення; загальна превенція; спеціальна превенція.

Контрольні питання:

1. Поняття покарання в кримінальному праві України.
2. Ознаки покарання.
3. Мета покарання.

Тестові завдання:

1. В якій відповіді міститься ознака покарання?
 - а) покарання є заходом примусу;
 - б) покарання є заходом примусу, що застосовується від імені Верховної Ради України;
 - в) покарання є заходом примусу що застосовується від імені держави за вироком суду;
 - г) покарання є заходом примусу що застосовується правоохоронними органами;
 - г) покарання є заходом примусу що застосовується від імені суду і держави;
 - д) у жодній з відповідей не названа ознака покарання.

2. Вкажіть слово (або словосполучення), що пропущене у законодавчому формулюванні: «Покарання не має на меті ... або принизити людську гідність».
 - а) заподіяти тілесних ушкоджень;
 - б) завдати фізичних чи моральних страждань;
 - в) завдати фізичних страждань чи тортур;
 - г) завдати болю чи моральних страждань;
 - г) завдати фізичних страждань;
 - д) у жодній з відповідей не названа ознака покарання.

3. Цілями покарання є:
 - а) загальна превенція;
 - б) завдання фізичних чи моральних страждань;
 - в) відплата за вчинений злочин;
 - г) відновлення соціальної справедливості;
 - г) кара, виправлення засуджених, загальна і спеціальна превенція;
 - д) кара, виправлення і перевиховання;
 - е) засуджених у жодній з відповідей не названа ознака покарання.

4. Мета припускає усунення суспільної небезпечності особи, тобто такий вплив покарання, в результаті якого засуджений під час і після його відбування не вчинить нового злочину.
 - а) виправлення;
 - б) кари;
 - в) превенції;
 - г) ресоціалізації.

Рекомендована література:

- Анденес И. Наказание и предупреждение преступлений. – М.: Юрид. лит. – 1979.
- Беляев Н.А. Цели наказания и средства их достижения в исправительно-трудовых учреждениях. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1963.
- Васильев А.И. О соотношении целей наказания в уголовном и исправительно-трудовом праве // Цели уголовного наказания/ учебно-методические материалы по итогам межкафедрального теоретического семинара, состоявшегося в декабре 1989г. Под редакцией д-ра юр. наук В.А. Елеонского. РВШ МВД СССР. Рязань. 1990.
- Гальперин И.М. Наказание: социальные функции, практика применения. – М.: Юрид. лит., 1983.

- Горох О.П. Щодо покарання за новим Кримінальним кодексом України. // Проблеми пенітенціарної теорії і практики: щорічний бюллетень Київського інституту внутрішніх справ/ Редкол.: В.М. Синьов (голов. ред.) та ін. – К.: КІВС, «МП Леся», 2002.
- Горшенков А.Г., Горшенков Г.Г. Наказание как мера защиты антикриминальной безопасности в учении о преступности // Российский следователь. 2005. – № 5.
- Карпец И.И. Наказание. Социальные, правовые и криминологические проблемы. – М., 1973.
- Дворянсков И. Наказание или пытка: парадокс уголовного закона // Уголовное право. – 2005. – № 1.
- Зубкова В.И. Уголовное наказание и его социальная роль: теория и практика. – М.: НОРМА, 2002.
- Канунник А.И. Содержание и соотношение исправления и кары как целей наказания // Цели уголовного наказания: Учебно.-метод. материалы по итогам межкафедр. теорет. семинара, состоявшегося в дек. 1989г. / Под ред. В.А. Елеонского. – Рязань: РВШ МВД СССР, 1990.
- Ломако В.А. О некоторых проблемах наказания // Правова держава Україна: проблеми, перспективи розвитку: Короткі тези доп. та наук. повідом. республ. наук.-практ. конф. 9–11 листопада 1995 р. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 1995.
- Ломако В.А. О понятии и признаках наказания // Проблеми законності / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 1996. – Вип. 31.
- Ломако В.А. О целях наказания и путях их достижения // Проблеми законності / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 1997. – Вип. 32.
- Ляхутін Р. Функції кримінального покарання та способи їх реалізації // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 8.
- Маляренко В.Т. Про покарання за новим Кримінальним кодексом України. – К.: Фонд «Правова ініціатива», 2003.
- Мицкевич А.Ф. Уголовное наказание: понятие, цели и механизмы действия. – СПб.: Изд. Р. Арсланова «Юридический центр Пресс» – 2005.
- Ной И.С. Вопросы теории наказания в советском уголовном праве. Саратов: Изд-во Саратов, 1962.
- Ной И.С. Сущность и функции уголовного наказания в советском государстве: Политико-юридическое исследование: Документы. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1973.
- Павлухин А.Н. О целях наказания в советском уголовном праве // Цели уголовного наказания: Учебно-метод. материалы по итогам межкафедр. теорет. семинара, состоявшегося в дек. 1989г. / Под ред. В.А. Елеонского. – Рязань: РВШ МВД СССР, 1990.
- Полубинская С.В. Цели уголовного наказания. – М.: Наука, 1990.
- Саркисова Э.А. Роль наказания в предупреждении преступлений. – Мн.: Навука і тэхніка, 1990.
- Сахнюк С.В. До проблеми співвідношення цілей кримінального покарання // Держава та регіони. Серія: Право. – 2001. – № 3.
- Трубников В.М. Понятие наказания // Право і безпека. – 2002. – №2.
- Шаргородский М.Д. Наказание, его цели и эффективность. –Л.: Изд-во ЛГУ, 1973.
- Шаргородский М.Д. Наказание по советскому уголовному праву. – М.: Госюриздат, 1958. – Ч. 2.
- Шинкарьов Ю.В. Цілі покарання та цілі призначення покарання: сутність та співвідношення // Право і безпека. – 2007. – №2.

Тема № 17. Система та види покарань.

Методичні рекомендації:

При визначенні поняття системи покарань, необхідно виходити з її ознак. Обов'язковим є викладення основних теорії про утворення системи покарань.

При здійсненні систематизації покарань, необхідно чітко проаналізувати кожний окремих вид покарання, зробити висновок про класифікуючі та системоутворюючі ознаки.

Кожний окремих вид покарання характеризується за такими напрямками: основне чи додаткове покарання; зміст покарання; строк чи розмір його призначення; коло осіб до якого цей вид покарання застосовується та не застосовується.

Основні поняття: система покарань; вид покарання; основні покарання; додаткові покарання; змішані покарання.

Контрольні питання:

1. Поняття системи покарань.
2. Ознаки системи покарань.
3. Класифікація покарань.
4. Штраф.
5. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.
6. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.
7. Громадські роботи.
8. Виправні роботи.
9. Службові обмеження для військовослужбовців.
10. Конфіскація майна. Види конфіскації.
11. Арешт.
12. Обмеження волі.
13. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.
14. Позбавлення волі на певний строк.
15. Довічне позбавлення волі.

Тестові завдання:

1. Згідно з чинним законодавством про кримінальну відповідальність покарання класифікуються на:
 - а) основні, додаткові покарання та покарання, що можуть застосовуватися як основні, так і як додаткові покарання;
 - б) основні, додаткові та факультативні покарання;
 - в) основні, факультативні, змішані покарання;
 - г) основні і додаткові покарання.
2. Вкажіть види основних покарань:
 - а) штраф;
 - б) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
 - в) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
 - г) громадські роботи;
 - г) виправні роботи;
 - д) службові обмеження для військовослужбовців;
 - е) конфіскація майна;
 - є) арешт;
 - ж) обмеження волі;
 - з) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;

- и) позбавлення волі на певний строк;
- і) довічне позбавлення волі.

3. Які покарання відповідно до чинного КК є додатковими:

- а) арешт і штраф;
- б) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та конфіскація майна;
- в) громадські і виправні роботи;
- г) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- г) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- д) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та конфіскація майна.

4. За вчинення одного злочину особі може бути призначено:

- а) одне основне покарання, передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК, до якого може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань;
- б) одне основне покарання та одне додаткове покарання, передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК;
- в) два основних покарань, передбачених в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК, до якого може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань;
- г) одне основне покарання, передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК.

5. Штраф – це:

- а) майнове стягнення;
- б) вид грошового стягнення;
- в) грошове стягнення;
- г) сума грошей і майна, здобутого незаконним шляхом.

6. Розмір штрафу визначається судом залежно від:

- а) характеру суспільної небезпеки вчиненого злочину;
- б) характеру суспільної небезпеки і тяжкості вчиненого злочину;
- в) характеру та ступеня суспільної небезпеки винного та з урахуванням його майнового стану;
- г) тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану потерпілого.

7. Розмір штрафу визначається судом в межах:

- а) від 100 до 50000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- б) від 30 до 10000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- в) від 30 до 50000 мінімальних розмірів заробітної плати;
- г) від 30 до 50000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

8. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу як вид покарання може бути призначене в разі засудження особи за:

- а) вчинення злочину середньої тяжкості чи тяжкого злочину;
- б) вчинення злочину з корисливих чи хуліганських мотивів;
- в) вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину;
- г) вчинення злочину, за який відповідно до чинного КК передбачене покарання у виді позбавлення волі на певний строк або довічне позбавлення волі;

г) вчинення злочину, за який відповідно до чинного КК передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі.

9. Громадські роботи полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають:

- а) органи виконавчої служби;
- б) органи дізнання;
- в) прокуратура;
- г) органи місцевого самоврядування;
- г) органи та установи виконання покарань;
- д) суд;
- е) виправні інспекції;
- є) кримінально-виконавчі інспекції.

10. Громадські роботи полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають:

- а) органи виконавчої служби;
- б) органи дізнання;
- в) прокуратура;
- г) органи місцевого самоврядування;
- г) органи та установи виконання покарань;
- д) суд;
- е) виправні інспекції;
- є) кримінально-виконавчі інспекції.

11. Конфіскація майна – це:

- а) грошове стягнення у власність держави майна, яке є власністю засудженого;
- б) примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого;
- в) примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого та його близьких осіб;
- г) примусове безоплатне вилучення у власність держави всього майна, яке є власністю засудженого;
- г) примусове безоплатне вилучення у власність держави частини майна, яке є власністю засудженого;
- д) примусове безоплатне вилучення у власність держави частини майна, яке є власністю засудженого та членів його сім'ї.

12. За вчинення яких злочинів встановлюється покарання у виді конфіскації майна:

- а) за тяжкі та особливо тяжкі злочини;
- б) за особливо тяжкі злочини;
- в) за особливо тяжкі злочини корисливої спрямованості;
- г) за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини;
- г) за корисливі злочини;
- д) за злочини невеликої тяжкості.

13. Покарання у виді арешту полягає в:

- а) триманні особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу з ізоляцією від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці;
- б) триманні засудженого в умовах ізоляції;

- в) ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу;
- г) ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виконавчої установи відкритого типу;
- г) триманні засудженого в умовах ізоляції з обов'язковим залученням засудженого до праці.

14. Покарання у виді арешту встановлюється на строк:

- а) від одного до шести місяців;
- б) від двох до шести місяців;
- в) від шести місяців до двох років;
- г) до шести місяців;
- г) від одного до чотирьох місяців;
- д) від одного до десяти місяців.

15. Арешт не застосовується до:

- а) осіб віком до шістнадцяти років, вагітних жінок та до жінок, які мають дітей віком до трьох років;
- б) осіб віком до шістнадцяти років та вагітних жінок;
- в) осіб віком до шістнадцяти років, вагітних жінок та до жінок, які мають дітей віком до семи років, та осіб, які раніше відбували покарання у виді арешту;
- г) до вагітних жінок та жінок, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною, до непрацездатних, до осіб, що не досягли шістнадцяти років, та тих, що досягли пенсійного віку, а також до військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, працівників правоохоронних органів, нотаріусів, суддів, прокурорів, адвокатів, державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування;
- г) осіб віком до шістнадцяти років, вагітних жінок та до жінок, які мають дітей віком до семи років.

16. Покарання у виді позбавлення волі встановлюється на строк:

- а) від одного до п'ятнадцяти років;
- б) до п'ятнадцяти років;
- в) від двох до п'ятнадцяти років;
- г) від шести місяців до п'ятнадцяти років;
- г) від одного до десяти років.

17. Покарання у виді довічного позбавлення волі не застосовується до осіб, що:

- а) вчинили злочини у віці до 18 років і до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку;
- б) вчинили злочини у віці до 18 років і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності та жінок, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку;
- в) вчинили злочини у віці до 18 років і до осіб у віці понад 70 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку;
- г) вчинили злочини у віці до 18 років і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку;
- г) вчинили злочини у віці до 18 років, непрацездатних осіб і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку.

Рекомендована література:

- Андрушко П.П. Окремі питання вдосконалення законодавства про покарання, не пов'язані із позбавленням волі // Європейські громадські санкції та заходи (матеріали семінарських слухань, 11-12 квітня 2000р.). – К.: Міністерство юстиції України. Рада Європи, 2000.
- Багрий-Шахматов Л.В. Система уголовных наказаний и исправительно-трудовое право: Учебное пособие.–М.: Высшая школа МВД СССР, 1969.
- Базунов В. Арест как вид уголовного наказания // Преступление и наказание. – 1998. – № 4.
- Баулін Ю.В. Виправні роботи за проектом КК України // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – 2001. – № 6.
- Беца А. Пожизненное заключение: каким ему быть // Зеркало недели. – 1997. – 4–8 февр. (№6).
- Бойко І. Ув'язнення і альтернативні міри покарання // Юридичний вісник України. – № 51 (287). – 21–27 груд 2000.
- Вартилецька І. Громадські роботи як вид покарання // Юридичний вісник України. – 1996. – № 42 (68).
- Вартилецька І.А. Виправні роботи в системі кримінальних покарань: історія та сучасність // Домашній адвокат України. – 1995. – №3 (9).
- Вартилецька І.А. Деякі питання розвитку кримінального законодавства України про виправні роботи // Удосконалення кримінального законодавства України: Зб. наук. праць. – К.: УАВС України. – 1996.
- Вартилецька І.А. Примусові роботи в системі покарань: історія та сучасність // Актуальні проблеми сучасної пенітенціарної політики України. Матеріали наук.-практ. конф. – К., 25–25. трав. 1995р. – К.: КІВС при УАВС. – 1996.
- Дементьев С.И. Лишение свободы. Уголовно-правовые и исправительно-трудовые аспекты. – Ростов на Дону: Изд-во Дон, 1981.
- Гальперин И.М. Задачи совершенствования теории и практики применения наказаний, не связанных с лишением свободы // Наказания, не связанные с лишением свободы / Под ред. И.М. Гальперина. – М.: Юрид. лит., 1972.
- Зубкова В.И. Уголовное наказание и его социальная роль: теория и практика.–М.: Издательство НОРМА, 2002.
- Кириць Б.О. Направлення в дисциплінарний батальйон // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 1996. – Вип. 33.
- Лихова С.Я. Актуальні питання щодо системи покарань у Кк України у світлі Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини // Держава і право. Вип. 11. – К., 2001.
- Милуков С.Ф. Российская система наказаний: Сер. «Современные стандарты в уголовном праве и уголовном процессе» / Науч. ред. Б.В. Волженкин. – СПб., 1998.
- Мицкевич А.Ф. Уголовное наказание: понятие, цели и механизмы действия. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2005.
- Михлин А., Шмаров И. Система уголовных наказаний: реформа или иллюзия? // Законность. – 1993. – № 6.
- Петрашев В.Н. Гуманизация системы наказаний в советском уголовном праве.– Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского ун-та, 1988.
- Рудник В. Оцінка і прогнозування соціально-правових проблем застосування покарання у вигляді позбавлення волі в Україні // Науковий вісник Академії державної податкової служби України. – 2001. – Вип. 1(1).
- Рудник В. Щодо сутності кримінального покарання у вигляді позбавлення волі та поведження із засудженими // Науковий вісник Академії державної податкової служби України. – 2001. – Вип. 4(14).
- Трубников В.М. Шинкарьов Ю.В. Арешт як вид кримінального покарання та особливості його застосування: Монографія. – Х.: Харків юридичний, 2007.

- Тютюгин В.И. Некоторые проблемы применения наказаний, не связанных с лишением свободы, по действующему законодательству и в преakte УК Украины // Проблемы законности: Респ. міжвідомч. наук. зб. – Х.: Нац. юрид. академія України, 2000. – Вип. 42.
- Тютюгин В.И. О соотношении видов наказаний по степени их строгости // Проблемы законности / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 1992. – Вип. 26.
- Уголовное наказание. – К.; Донецк, 1997.
- Фролов О.І. Довічне позбавлення волі у вітчизняному законодавстві // Проблемы правознавства та правоохоронної діяльності. – Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ. – 2001. – Вип.2.
- Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань (соціальні, правові і кримінологічні проблеми й шляхи їх вирішення за допомогою логіко-математичних методів): Навч. посіб. – К.: АртЕк, 1997.
- Фролова О.Г. Проблемы розвитку системи кримінальних покарань // Правова система України: теорія і практика. Науково-практична конференція. – К. – 1993.
- Шаргородский М.Д. Наказание, его цели и эффективность. –Л.: Изд-во ЛГУ, 1973.
- Шинкарьов Ю.В. Щодо поняття «суворість» кримінального покарання// Актуальні питання реформування правової системи України: Зб. Наук. ст. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 2-3 черв. 2006 р.: У 2-х т. – Луцьк: Вежа. – Т. 2. – 2006.
- Шинкарьов Ю.В. Поняття арешту як виду кримінального покарання// Зб. наук. праць Харківськ. нац. пед. ун-ту імені Г.С. Сковороди. Сер. Право. – Х.: Наук. видання. – Вип. 6. – 2006.
- Шинкарьов Ю.В. Кримінальне покарання у виді арешту // Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 7-8 квітня 2006 р.: У 2-х ч. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2006.
- Шинкарьов Ю.В. Щодо місця арешту в системі кримінальних покарань України // Зб. наук. праць Харківськ. нац. пед. ун-ту імені Г.С. Сковороди. Сер. Право. – Х.: Наук. видання. – Вип. 8. – 2007.
- Шинкарьов Ю.В. Відповідність національної системи покарань основним напрямкам розвитку кримінально-правової політики України // Актуальні проблеми протидії злочинності в Україні: матер. наук.-практ. семінару (21 березня 2008 р.), Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Д.: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2008.
- Шинкарьов Ю.В. Щодо використання історичного методу при дослідженні системи покарань України // Від громадянського суспільства до правової держави. Тези III Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008.
- Шинкарьов Ю.В. Основні пріоритети розвитку сучасної системи покарань у світлі дотримання прав людини та громадянина // Права людини: зміст, стан та перспективи розвитку: матеріали науково-практичної конференції: Збірник наукових праць. – Х.: ТОВ «Рейтинг», 2008.
- Шинкарьов Ю.В. Щодо визначення поняття системи покарань // Четверті юридичні читання: Матеріали міжнародної наукової конференції 3-4 квітня 2008. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008.
- Шинкарьов Ю.В. Щодо змісту поняття «покарання, альтернативні позбавленню волі» // Зб. наук. праць Харківськ. нац. пед. ун-ту імені Г.С. Сковороди. Сер. Право. – Х.: Наук. видання. – Вип. 11. – 2009.
- Шинкарев Ю.В. Основные начала формирования современной системы наказаний// Проблемы противодействия преступности в России и Украине: сб. материалов Международного круглого стола к 15-летию принятия Конституции РФ 1993 г. и 15-летию основания юридического факультета БелГУ (23 мая 2008г.) / отв. ред. Н.И. Архипцев. – Белгород: Изд-во БелГУ, 2009.

Тема № 18. Призначення покарання.

Методичні рекомендації:

Характеризуючи принципи призначення покарання необхідно виходити із загальних принципів кримінального права та кримінальної відповідальності. При відповіді обов'язково необхідно пов'язувати та розрізняти принципи та загальні засади призначення покарання.

При окресленні загальних засад необхідно виходити із їх нормативного визначення. Необхідно пояснити їх зміст та особливості застосування.

При характеристиці обставин, що пом'якшують покарання, необхідно перелічити їх та пояснити зміст кожного з них. Треба вказати які обставини, крім зазначених у законі, можуть визнаватися судом пом'якшувачими.

При характеристиці обставин, що обтяжують покарання, необхідно перелічити їх та пояснити зміст кожного з них. Обов'язково повинні бути окреслені обставини, що повинні враховуватися судом обов'язково.

Призначення покарання за сукупністю злочинів та сукупності вироків повинні розглядатися як спеціальні засади призначення покарання. Необхідно вказати правила призначення покарання у таких випадках. Особливу увагу треба звернути на особливості складання та поглинення строків покарання.

При характеристиці зарахування строків попереднього ув'язнення необхідно виходити із положень закону про відповідність строків або розмірів різних видів покарань одному дню попереднього ув'язнення.

При окресленні призначення більш м'якого покарання ніж передбачено у законі необхідно вказати, що треба вважати більш м'яким покаранням, та за яких умов може бути застосоване таке пом'якшення.

Основні поняття: принцип; загальна засада; спеціальна засада призначення покарання; сукупність злочинів; сукупність вироків; складання покарань; поглинення одного покарання іншим.

Контрольні питання:

1. Принципи призначення покарання.
2. Загальні засади призначення покарання.
3. Обставини, що пом'якшують покарання.
4. Обставини, що обтяжують покарання.
5. Призначення покарання за незакінчений злочин.
6. Призначення покарання за злочин, вчинений у співучасті.
7. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
8. Призначення покарання за сукупністю злочинів.
9. Призначення покарання за сукупністю вироків.
10. Правила складання покарань та зарахування строків попереднього ув'язнення.

Практичні завдання:

1. К. визнано винним у тому, що він керував мотоциклом, не маючи відповідних прав, і в складних дорожніх умовах не обрав швидкості, яка б забезпечила безпеку руху, внаслідок чого не справився з керуванням і вчинив наїзд на залізобетонну опору, що призвело до загибелі пасажира І.

Вироком суду К. засуджено за ч. 2 ст. 286 КК України до трьох років позбавлення волі з позбавленням права керувати транспортними засобами на такий же строк.

Чи правильне рішення прийняв суд?

2. Р., яка має двох малолітніх дітей була засуджена за ч. 1 ст. 309 КК України на 2 роки обмеження волі.

Чи правильно було призначено покарання?

3. Н., здійснюючи на автомобілі рух заднім ходом за обмеженого огляду з кабіни водія, не звернувся за допомогою до інших осіб для забезпечення безпеки руху, внаслідок чого наїхав на Р., спричинивши їй тяжкі тілесні ушкодження. Під час досудового слідства та на початку судового засідання Н. винним себе не визнав і не відшкодував заподіяну шкоду потерпілій Р., яка перебувала у лікарні. Призначаючи Н. покарання суд врахував як обставини, що пом'якшують покарання наявність на утримання засудженого дітей та його щире каяття.

Чи правильне рішення прийняв суд?

4. Ш., 14 січня 1955 р. народження, визнано винною і засуджено на один рік обмеження волі за те, що вона 25 червня 2017 р. за місцем свого проживання з метою наживи створила і утримувала місце розпусти. 25 червня і 15 липня 2017 р. вона надала зазначене місце розпусти іншим особам для вчинення розпутних дій і отримала за це плату.

Чи правильно призначено покарання?

5. Г. був засуджений за ч. 2 ст. 309 КК України на 4 роки позбавлення волі; за ч. 2 ст. 315 КК України на 5 років позбавлення волі; за ч. 2 ст. 317 КК України на 5 років позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК України остаточно призначено покарання у виді 5 років позбавлення волі

Чи правильне рішення прийняв суд?

6. Суд призначив засудженому О. за сукупністю двох злочинів таке покарання: за ч. 1 ст. 186 КК у виді одного року п'яти місяців позбавлення волі, за ч. 1 ст. 296 КК у виді 30 діб арешту.

Визначте вид та розмір остаточного покарання, яке має бути призначене О.

7. Призначаючи К. покарання за ч. 2 ст. 309 КК, суд врахував повторність як обставину, що обтяжує покарання.

Чи правильне рішення прийняв суд?

8. 2 червня 2019 р. Л. було засуджено за ч. 3 ст. 186 КК на п'ять років позбавлення волі. Встановлено, що 18 квітня 2019 р. він вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 286 КК, за який був засуджений на два роки обмеження волі з позбавленням права керувати транспортним засобом строком три роки. Суд, куруючись ст., ст. 71, 72 КК остаточно призначив покарання у виді п'яти років позбавлення волі з позбавленням водійських прав на три роки.

Чи правильне рішення прийняв суд?

9. Вироком від 1 грудня 2018 р. П. та А. були визнані винними у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 ст. 187 КК, з призначанням їм покарання у виді позбавлення волі строком на сім років.

Чи правильне рішення прийняв суд?

10. Б. було засуджено за ч. 1 ст. 190 КК України із застосуванням ст. 69 КК України до покарання у виді штрафу на користь держави у розмірі 900 грн.

Чи правильно призначено покарання?

11. К. був засуджений по п. 2 ч. 2 ст. 115 КК України.

Чи може суд при призначенні покарання визнати обставиною, що обтяжує відповідальність, вчинення Костренко злочину по відношенню до жінки, яка була вагітною і він про це знав?

12. К. був засуджений за вбивство, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони, до 2 років позбавлення волі. Через 6 місяців після винесення обвинувального вироку К. був засуджений за умисне тяжке тілесне ушкодження до 5 років позбавлення волі.

Яким чином суд повинен призначити остаточне покарання К.?

13. Д. був засуджений за викрадання вогнепальної зброї до 4 років позбавлення волі, а за погрозу вбивством – до 3 років обмеження волі.

Яке покарання повинне бути призначене Д.?

14. К. був засуджений за ч. 2 ст. 15 та ч. 2 ст. 115.

Визначте, який вид та максимальний розмір покарання може призначити суд?

Варіант 2: К. вчинив злочин у віці 17 років.

Тестові завдання:

1. Загальними засадами призначення покарання згідно з чинним законодавством про кримінальну відповідальність є:

а) суд призначає покарання не вище від найвищої межі, передбаченої для даного виду покарання;

б) суд призначає покарання у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинений злочин, відповідно до Загальної частини КК та враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання;

в) суд призначає покарання у межах, визначених нормами міжнародного права;

г) суд призначає покарання, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину та думку прокурора, що здійснює державне обвинувачення у справі;

д) суд, призначаючи покарання за корисливі злочини, обов'язково призначає додаткове покарання у виді конфіскації майна.

2. Особі, яка вчинила злочин, має бути призначене покарання:

а) необхідне й достатнє для її перевиховання;

б) необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів;

в) необхідне й достатнє для попередження нових злочинів;

г) необхідне й достатнє для її виправлення, перевиховання та попередження нових злочинів.

3. Позначте відповіді, в яких вказано обставини, які пом'якшують покарання:

а) вчинення злочину внаслідок помилки;

б) вчинення злочину особою похилого віку;

в) вчинення злочину під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;

г) вчинення злочину зі співчуття до потерпілого;

- г) вчинення злочину обмежено осудною особою;
- д) з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину;
- е) вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;
- є) вчинення злочину жінкою, яка перебуває у відпустці по догляду за дитиною;
- ж) вчинення злочину з перевищенням меж крайньої необхідності;
- з) добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;
- и) надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення злочину.

4. Позначте відповіді, в яких вказано обставини, які обтяжують покарання:

- а) тяжкі наслідки, завдані злочином;
- б) вчинення злочину з особливою жорстокістю;
- в) вчинення злочину з хуліганських спонукань;
- г) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
- г) невизнання особою вини;
- д) вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою;
- е) вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
- є) вчинення злочину загальнонебезпечним способом;
- ж) вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;
- з) вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;
- и) ведення аморального способу життя, за умови неодноразового притягнення до адміністративної відповідальності;
- і) вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів;
- ї) вчинення злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату
- й) вчинення злочину з використанням зброї або предметів, здобутих незаконним шляхом;
- к) вчинення злочину шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

5. При призначенні покарання за незакінчений злочин суд враховує:

- а) ступінь здійснення злочинного наміру;
- б) причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця;
- в) думку потерпілого, прокурора, адвоката;
- г) особу винного;
- г) ступінь тяжкості вчиненого особою діяння;
- д) ступінь суспільної небезпечності вчиненого злочину.

6. При сукупності злочинів суд, призначивши покарання (основне і додаткове) за кожний злочин окремо, визначає остаточне покарання шляхом:

- а) поглинення менш суворого покарання більш суворим;
- б) повного чи часткового складання призначених покарань;
- в) поглинення більш суворого покарання менш суворим;
- г) часткового складання призначених покарань;
- г) поглинення менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного чи часткового складання призначених покарань.

Рекомендована література:

- Анашкин Г. Назначение наказания за несколько преступлений и по двум и более приговорам // Советская юстиция. – 1982. – № 2.
- Анашкин Г.З. Справедливость назначения уголовного наказания // Советское государство и право. – 1982. – № 7.
- Антипов В.В., Антипов В.І. Обставини, які виключають застосування кримінального покарання: Монографія. – К.: Атіка, 2004.
- Бажанов М.И. Назначение наказания по советскому уголовному праву. – К.: Вища шк., 1980.
- Бажанов М.И. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров: Учеб. пособие. – Х.: Юрид. ин-т, 1977.
- Бажанов М.И. Смягчающие и отягчающие ответственность обстоятельства при назначении наказания // Вопросы государства и права: Сб. ст. – М.: Юрид. лит., 1974. – Вып. 2.
- Велиев С.А. Личность виновного и ее исследование при назначении наказания // Известия ВУЗов. Правоведение. – 2002. – № 4.
- Велиев С.А. Принципы назначения наказания–СПб.: Юрид. Центр Пресс, 2004.
- Волков Б.С. Нравственные начала назначения наказания // Известия ВУЗов. Правоведение. – 2000. – № 1 (228).
- Гальперин И.М. Наказание: социальные функции, практика применения. – М.: Юрид. лит., 1983.
- Горелик А.С. Назначение наказания по совокупности. – Красноярск: Изд-во Краснояр. ун-та, 1975.
- Григорьев А.Н. Некоторые аспекты назначения и исполнения ареста как вида уголовного наказания в Украине (исторический обзор) // Вісник Луган. акад. внутр. справ МВС ім. 10-річчя незалежності України. – 2002. – Вип. 3.
- Губаева Т., Малков В. Назначение наказания по совокупности преступлений // Российская юстиция. – 1998. – № 6.
- Евдокимова Е.В. Некоторые аспекты назначения наказания // Право і безпека. – 2004. – № 3.
- Зубкова В.И. Уголовное наказание и его социальная роль: теория и практика. – М.: НОРМА, 2002.
- Ищенко А.В. Назначение наказания по Уголовному кодексу Российской Федерации: Науч.-практ. пособие. – М.: Юрлитинформ, 2002.
- Карпец М.И. Индивидуализация наказания в советском уголовном праве. – М. Юрид. Лит., 1961.
- Кругликов Л.Л. Смягчающие и отягчающие ответственность обстоятельства в советском уголовном праве. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1985.
- Кругликов Л.Л., Васильевский А.В. Дифференциация ответственности в уголовном праве. – СПб: Юрид. центр Пресс, 2002.
- Лазуткин А.И. Социально-правовая характеристика принципов института назначения наказания и иных мер уголовно-правового характера // Российский следователь. – 2004. – № 9.
- Мальцев В.В. Принципы уголовного права и их реализация в правоприменительной деятельности. – СПб: Юрид. Центр Пресс, 2004.
- Мамедов А.А. Справедливость назначения наказания.– СПб : Юрид. Центр. Пресс, 2003.
- Медведев А. Основания назначения более мягкого наказания, чем предусмотрено законом // Советская юстиция. – 1990. – № 15.
- Мельникова Ю.Б. Дифференциация ответственности и индивидуализация наказания: Монографія. – Красноярск: Изд-во Краснояр. ун-та, 1989.
- Михаль О. Судейское усмотрение при назначении наказания // Уголовное право. – 2004. – № 4.

- Мясников О.А. Проблемы назначения наказания ниже низшего предела санкции // Известия ВУЗов. Правоведение. – 2001. – № 3 (236).
- Мясников О.А. Смягчающие и отягчающие наказание обстоятельства в теории, законодательстве и судебной практике. – М.: ООО Изд-во «Юрлитинформ», 2002.
- Прохоров Л.А. Общие начала назначения наказания и предупреждение рецидивной преступности. Учебное пособие. – Омск, 1980.
- Соловьев А.Д. Вопросы применения наказания по советскому уголовному праву. – М.: Госюриздат, 1958.
- Солопанов Ю., Шмелев В. О назначении наказания по совокупности преступлений // Социалистическая законность. – 1990. – № 8.
- Ткаченко В.И. Общие начала назначения наказания. – М.: ВЮЗИ, 1984.
- Тютюгін В.І. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом: Конспект лекцій. – Х.: Укр. юрид. академія, 1993.

Тема № 19. Звільнення від покарання та його відбування.

Методичні рекомендації:

Перш за все, при відповіді необхідно пояснити правову природу звільнення від кримінального покарання та його відбування, необхідно пояснити сутність цього інституту кримінального права. Необхідно пояснити взаємозв'язок інститутів звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання та його відбування.

При характеристиці видів звільнення від відбування покарання необхідно вірно класифікувати ці види, відносячи їх до умовних чи безумовних видів звільнення.

Характеризуючи звільнення від відбування з випробуванням необхідно дати поняття цього виду звільнення, окреслити коло осіб, до яких воно може бути застосоване, правові наслідки і умови застосування цього виду звільнення. Обов'язковим є аналіз обов'язків, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням.

Характеризуючи звільнення від відбування з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років необхідно дати поняття цього виду звільнення, окреслити коло осіб, до яких воно може бути застосоване, правові наслідки і умови застосування цього виду звільнення.

Характеризуючи звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку необхідно розкрити правову природу та сутність такого виду звільнення, назвати строки, перебіг яких обумовлює застосування цього виду звільнення. Окрім того, слід назвати умови призупинення та переривання перебігу строків давності.

Характеризуючи умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, необхідно окреслити правову природу цього звільнення, окреслити коло осіб до яких воно може бути застосоване. Треба, також вказати підстави застосування умовно-дострокового звільнення.

При характеристиці заміни невідбутої частини покарання більш м'яким необхідно розкрити правову природу та зміст цього інституту. Треба визначити підстави такої заміни.

При характеристиці звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років необхідно визначити правову природу цього виду звільнення, назвати його підстави та правові наслідки.

Характеризуючи звільнення від покарання за хворобою необхідно окреслити зміст цього виду звільнення, назвати коло осіб до яких воно може бути застосоване та визначити правові наслідки застосування цього інституту.

Характеризуючи звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування, необхідно проаналізувати правову природу цих видів звільнення, вказати які особи та органи уповноважені їх здійснювати та окреслити правові наслідки застосування цих інститутів.

Основні поняття: звільнення від покарання; звільнення від відбування покарання; умовне звільнення; безумовне звільнення; випробування; строк давності; умовно-дострокове звільнення; більш м'яке покарання; хвороба; амністія; помилування.

Контрольні питання:

1. Поняття звільнення від покарання та його відбування.
2. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок.
4. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
5. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
6. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
7. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років
8. Амністія та помилування.

Практичні завдання:

1. В. був засуджений за ч. 1 ст. 317, ч. 2 ст. 309, ч. 3 ст. 185 із застосуванням ст. 75 КК на п'ять років позбавлення волі з іспитовим строком три роки. До винесення цього вироку В. вчинив таємне викрадення чужого майна, за що вироком цього ж суду був засуджений за ч. 2 ст. 185 КК на два роки позбавлення волі. Суд до цього покарання частково присєднав покарання за попереднім вироком й остаточно призначив покарання у виді п'яти років шість місяців позбавлення волі.

Чи правильне рішення прийняв суд?

2. О. була засуджена за ч. 2 ст. 307 КК України до 6 років позбавлення волі та на підставі ст. 75 КК України звільнена від відбування призначеного покарання з іспитовим строком 2 роки.

Чи правильне рішення прийняв суд?

3. К., керуючи автомобілем у стані алкогольного сп'яніння, вчинив наїзд на пішохода М., внаслідок чого останній помер. К. свою вину не визнав. Суд призначив йому покарання у виді 4 років позбавлення волі без позбавлення права керувати транспортним засобом та, на підставі ст. 75 КК України звільнив від відбування покарання з іспитовим строком 2 роки.

Чи правильне рішення прийняв суд?

4. Г. за ч. 2 ст. 307 КК України на 5 років позбавлення волі з конфіскацією майна. На підставі ст. 75 КК України його було звільнено від відбування покарання з випробуванням, з іспитовим строком на 2 роки.

Чи правильне рішення прийняв суд?

5. С. засуджено за ч. 2 ст. 364 КК України із застосуванням ст. 69 КК України на 3 роки позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських обов'язків строком на строк 2 роки. На підставі ст. 75 КК

України С. звільнено від відбування основного та додаткового покарання з іспитовим строком 1 рік.

Чи правильне рішення прийняв суд?

6. Вироком від 10 червня 2016 р. Ч. засуджено за ч. 3 ст. 185 та ч. 3 ст. 187 КК України на 7 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна. Відповідно до висновку лікарської комісії від 18 серпня 2019р. засуджений Ч. страждає тяжкими невиліковними захворюваннями. Постановою суду від 31 серпня 2019р. Ч. відмовлено у звільненні від подальшого відбування покарання через хворобу.

Чи обґрунтоване рішення суду?

7. Ш. був засуджений до 2 років позбавлення волі за зараження венеричною хворобою неповнолітньої. З огляду на те, що Ш. щиро покаявся і позитивно характеризується за місцем роботи, суд прийняв рішення про звільнення його від відбування покарання з випробуванням протягом трьох років. Суд, призначивши покарання з випробуванням, поклав на Ш. обов'язок пройти курс лікування від венеричного захворювання. Протягом іспитового строку Ш. систематично ухилявся від призначення курсу лікування і 2 рази протягом місяця був притягнутий до адміністративної відповідальності за дрібне хуліганство і порушення правил дорожнього руху.

Яке рішення повинне прийняти суд?

Чи зміниться воно, якщо порушення правил дорожнього руху, допущене Ш., спричинило смерть людини?

8. Г. був засуджений за викрадення людини, що спричинило тяжкі наслідки, до 10 років позбавлення волі. На шляху до виправної колонії засуджений вчинив втечу. Лише через 7 років Г. був затриманий.

Чи може бути Г. звільнений від відбування покарання в зв'язку із закінченням строків давності обвинувального вироку суду?

9. За вбивство двох осіб з корисливих мотивів С. був засуджений до довічного позбавлення волі. Після оголошення обвинувального вироку, скориставшись недбалістю охоронців, засуджений вчинив втечу із зали суду. Через 16 років він з'явився в правоохоронні органи з проханням «реабілітувати його в зв'язку із закінченням строку давності виконання обвинувального вироку».

Чи підлягає прохання С. задоволенню?

Які варіанти рішення даного питання?

10. К. була засуджена до 3 років позбавлення волі за незаконне заняття медичною практикою, що спричинило смерть людини. Через 1 рік і 2 місяці вона звернулася в суд із проханням про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Чи може бути задоволене прохання К.?

Які підстави і порядок передбачає КК України для умовно-дострокового звільнення від покарання?

Чи можливо в даному випадку заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням?

11. К. була засуджена до позбавлення волі на строк 15 років за вбивство, вчинене з особливою жорстокістю з мотивів релігійної ненависті. Після винесення вироку, але до початку його виконання, було встановлено, що К. вагітна.

Як повинно бути вирішено питання про виконання вироку по відношенню до засудженої К.?

Тестові завдання:

1. Ким застосовується звільнення від покарання та його відбування?

- а) судом;
- б) прокурором;
- в) судом, за поданням прокурора;
- г) начальником колонії;
- г) начальником управління (відділу) центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань.

2. Які обов'язки покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням?

- а) повідомляти кримінально-виконавчу інспекцію про зміну місця проживання, роботи або навчання;
- б) попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого;
- в) відшкодувати шкоду, заподіяну злочином;
- г) не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу кримінально-виконавчої інспекції;
- г) пройти курс лікування від алкоголізму, наркоманії або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб;
- д) надати письмове розкаяння у вчиненні злочину.

2. Амністія оголошується:

- а) законом України стосовно певної категорії осіб;
- б) Президентом України щодо певної категорії осіб;
- в) начальником управління (відділу) центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань;
- г) органами місцевого самоврядування.

Рекомендована література:

Ефимов М.А., Саввин Н.Ф. Условное осуждение и условно-досрочное освобождение от наказания. – М.: Государственное изд-во юрид. лит.-ры, 1963.

Зельдов С.И. Освобождение от наказания и его отбывания. – М.: Юрид. лит., 1982.

Карпец И.И. Наказание социальные, правовые и криминологические проблемы М., Юрид. лит. 1973.

Книженко О.О. Деякі питання звільнення від відбування покарання з випробуванням // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 2002. – Вип. 19.

Ковітіді О. Ф. Звільнення від кримінальної відповідальності за нормами Загальної частини КК України: Навч. посіб. – Сімферополь: ВД «Квадранал», 2005.

Ковітіді О.Ф. Звільнення від кримінального покарання у зв'язку із закінченням строків давності // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 2.

Кригер Г.А. Условное осуждение и роль общественности в его применении. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1963.

Ломако В.А. Основание отсрочки исполнения наказания // Проблеми законності / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 1992. – Вип. 26.

Ломако В.А. Применение условного осуждения. Х.: Вища школа, 1976.

Ломако В.А. Відстрочення виконання покарання. Навчальний посібник. – К.: НМК, 1992.

Маляренко В.Т., Музыка А.А. Амністія та помилування в Україні: навч. посіб. – К.: Атіка, 2007.

Осадчий В.І., Подзігун Г.В. Звільнення від покарання та його відбування: проблемні питання // Вісник національної академії внутрішніх справ України. – 2002. – Вип. 2.

- Сахнюк С.В. Інститут зміни покарання за кримінальним правом України та його місце в системі форм реалізації кримінальної відповідальності // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. – 2002. – Вип. 18.
- Саженов Ю.В., Селиверстов В.И. Правовые проблемы помилования в России. – 2 –изд., доп. – М.: ИД «Юриспруденция», 2008.
- Саркисова. Э.А. Воспитательная роль условного осуждения.–Минск: ”Наука и техника”, 1971.
- Скибицкий В.В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К.: Наукова думка, 1987.
- Соловьев А.Д. Вопросы применения наказания по советскому уголовному праву. – М.: Госуд. изд-во юридической лит-ры., 1958.
- Степанюк А.Х., Трубников В.М. Звільнення від відбування покарання: Навч. посібник / Українська державна юридична академія. – Х.: УкрЮА. – 1994.
- Трубников В.М. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 2002. – Вип. 19.
- Тютюгтн В.И. Условно-досрочное освобождение от наказанияб Учеб. пособ. – Х.: Харьков юрид. ин-т, 1981.
- Шаргородский М. Д. Наказание, его цели и эффективность. Л.: Изд-во ЛГУ, 1973.
- Школа С.М. Амністія в Україні: поняття, види та порядок застосування // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. – 2000. – Вип. 8.
- Школа С.М. Правова природа амністії та помилування // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. – 2001. – Вип. 9.

Тема № 20. Судимість. Погашення та зняття судимості.

Методичні рекомендації:

При характеристиці судимості необхідно дати її поняття та окреслити правову природу цього інституту.

При характеристиці наслідків судимості треба обов'язково окреслювати як кримінально-правові так і загально правові наслідки.

При окресленні погашення та зняття судимості треба визначити їх правову природу та призначення, умови застосування. Окрім того, чітко повинні бути визначені та аргументовані строки погашення судимості. Обов'язковим є чіткий аналіз наслідків погашення та зняття судимості.

Основні поняття: судимість; зняття судимості; погашення судимості.

Контрольні питання:

- 1.Поняття судимості, її правові наслідки.
- 2.Погашення судимості.
- 3.Строки погашення судимості.
- 4.Зняття судимості.

Практичні завдання:

1. В. був засуджений за ч. 2 ст. 186 КК України на 5 років позбавлення волі. Через 2 роки після відбуття покарання він знову був засуджений за ч. 1 ст. 126 КК України на 10 місяців виправних робіт.

Визначте строк погашення судимості В.

2. Р., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння вчинив наїзд на пішохода Т., внаслідок чого останньому було завдано тяжкі тілесні пошкодження. 14 вересня 2019 р. його було засуджено до трьох років обмеження волі із звільненням від кримінальної відповідальності з іспитовим строком 3 роки. На клопотання колективу таксопарку, де працював засуджений, суд виніс постанову про дострокове зняття судимості з Р.

Чи обґрунтовано рішення суду?

Розкрийте різницю між погашенням та зняттям судимості.

Тестові завдання:

1. Особа визнається такою, що має судимість:

- а) з моменту вчинення злочину і до погашення або зняття судимості;
- б) з дня набрання законної сили обвинувальним вироком і до погашення або зняття судимості;
- в) з моменту притягнення особи до кримінальної відповідальності і до погашення або зняття судимості;
- г) з моменту пред'явлення особі обвинувачення і до погашення або зняття судимості.

2. Строки погашення судимості обчислюються:

- а) з дня відбуття основного покарання;
- б) з дня відбуття додаткового покарання;
- в) з дня набуття вироком суду законної сили;
- г) з дня відбуття основного і додаткового покарання.

3. Зняття судимості допускається:

- а) після закінчення не менш як половини строку погашення судимості; б) з дня відбуття додаткового покарання;
- в) лише після закінчення не менш як двох третин строку погашення судимості.

Рекомендована література:

Голіна В. Судимість як соціально-правове явище: сутність, призначення, наслідки // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 2(41).

Голина В.В. Погашение и снятие судимости по советскому уголовному праву. – Х.: Вища шк., 1979.

Ераксин В.В., Помчалов Л.Ф. Погашение и снятие судимости в советском уголовном праве. М, Изд-во МГУ, 1963.

Зельдов С.И. Уголовно-правовые последствия судимости. – Орджоникидзе: СОГУ, 1986.

Кириць Б. Виникнення судимості // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 2001. – Вип. 36.

Кириць Б. Дострокове зняття судимості судом // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 2000. – Вип. 35.

Кириць Б. Припинення суди соті // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 1999. – Вип. 34.

Кириць Б.О. Погашення судимості при відбутті покарання, призначеного за сукупністю злочинів // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Регіональна наукова конференція. – Л. – 1995.

Кириць Б.О. Погашення судимості у випадку скасування засудженому призначеного виду покарання // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2001. – Вип.1.

Мирошниченко Є. Подальше правове удосконалення інституту судимості // Вісник прокуратури. – 2003. – № 4 (22).

Шепелева Н.В. Деякі питання застосування інституту судимості за Кримінальним кодексом України // держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2002. – Вип. 15.

Тема № 20. Інші заходи кримінально-правового характеру

Методичні рекомендації:

Перш за все, необхідно дати поняття заходів кримінально-правового характеру, встановити їх види за КК України.

Окреслити місце примусових заходів медичного характеру та мети їх застосування. Після цього, необхідно окреслити коло осіб до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру та назвати види таких заходів.

Характеризуючи продовження, зміну або припинення застосування примусових заходів медичного характеру, необхідно визначити підстави для цього та правові наслідки їх застосування.

При окресленні примусового лікування необхідно визначити його правову природу та підстави застосування.

Спеціальна конфіскація. Випадки застосування спеціальної конфіскації.

Основні поняття: заходи кримінально-правового характеру, примусові заходи медичного характеру; психіатричний заклад; госпіталізація; примусове лікування, спеціальна конфіскація.

Контрольні питання:

1. Поняття примусових заходів медичного характеру.
2. Мета примусових заходів медичного характеру.
3. Види примусових заходів медичного характеру.
4. Продовження, зміна або припинення примусових заходів медичного характеру.
5. Примусове лікування.
6. Спеціальна конфіскація.

Практичні завдання:

1. Д. на ґрунті особистих неприязних стосунків вбив П. Судово-психіатричною експертизою було встановлено, що Д. на момент убивства перебував в осудному стані, однак до моменту розгляду справи в суді захворів на психічну хворобу — шизофренію, внаслідок чого він не може усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Яке рішення повинен прийняти суд?

2. Ю. було засуджено за ч. 2 ст. 389 КК України на 1 місяць арешту. Після затримання та поміщення ю у камеру для тимчасово затриманих у нього стався психічний розлад, внаслідок чого його було оглянуто лікарем-психіатром центральної міської лікарні, який встановив діагноз: психічний та поведінковий розлади внаслідок вживання алкоголю. На підставі цього до Ю. були застосовані примусові заходи медичного характеру — госпіталізацію до психіатричного закладу зі звичайним наглядом.

Чи обґрунтоване рішення суду?

3. М. було засуджено за ч. 2 ст. 187 КК України на 8 років позбавлення волі. На підставі ст. 96 КК України суд постановив застосувати до М. за місцем відбування покарання примусове лікування від токсикоманії.

Чи правильне рішення прийняв суд?

4. Б. було засуджено за ч. 1 ст. 309 КК України на 6 місяців обмеження волі. На підставі ст. 96 КК України суд постановив застосувати до М. за місцем відбування покарання примусове лікування від наркоманії.

Чи правильне рішення прийняв суд?

Тестові завдання:

1. Метою примусових заходів є:

- а) надання амбулаторної психіатричної допомоги;
- б) повна ізоляція особи;
- в) обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь;
- г) відновлення соціальної справедливості, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь;

2. Примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані судом до осіб:

- а) які вчинили злочин у стані осудності, але завагітніли до постановлення вироку або під час відбування покарання;
- б) які вчинили злочин у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку або під час відбування покарання;
- в) які вчинили у стані обмеженої осудності злочини;
- г) які вчинили у стані неосудності суспільно небезпечні діяння;
- г) які вчинили злочин у віці до вісімнадцяти років.

Рекомендована література:

Бурдін В.М. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сп'яніння. – К.: Атіка, 2005.

Бурдін В.М. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сильного душевного звільювання. – Л.: ПІАС, 2006.

Гончар Т.О. Проблема вдосконалення законодавства щодо порядку примусового лікування обмежено осудних осіб // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 1998. – Вип.1.

Дремина Н.А. Услови́я применения принудительных мер медицинского характера в порядке уголовно судопроизводства // Актуальні проблеми держави та права / Одеська національна юридична академія. – О. – 1994. – Вип.1.

Лень В.В. Примусові заходи медичного характеру: шляхи удосконалення // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 2998. – Вип.3 (5).

Лень В.В. Психічні аномалії як фактор вчинення суспільно-небезпечного діяння // Бюллетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 1.

Лень В.В., Дерibas Т.В. Примусові заходи медичного лікування душевнохворих: історія та шляхи регулювання: Матер. наук.-практ. конф. «Запорізькі правові читання». – Запоріжжя: ЗДУ, 2004.

Лень В.В., Кравченко К.В. До проблеми узгодженості примусових заходів медичного лікування душевнохворих // Життя і право. – 2004. – №6.

Музика А.А. Примусові заходи медичного і виховного характеру. – К.: Національна Академія внутрішніх справ України, 1997.

Музика А.А. Принудительные меры медицинского и воспитательного характера. – К.: Вища школа, 1997.

Юношев О.В. Актуальні проблеми примусового лікування наркоманів, що скоїли злочин // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ. – 2002. – Вип.3.

Юношев О.В. Примусове лікування неповнолітніх, що скоїли злочин: деякі кримінально-правові та кримінологічні проблеми // сучасні правові проблеми профілактики та розкриття злочинів, які скоюються неповнолітніми. Міжвузівська науково-практична конференція. – Донецьк, 2002.

Юношев О.В. примусове лікування як захід, що попереджує злочинність // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ. – 2000. – Вип.3.

Юношев О.В. Примусове лікування як кримінально-правовий інститут: за і проти // Держава і право / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. – 2002. – Вип. 18.

Тема №22. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Методичні рекомендації: перш за все, необхідно визначити місця заходів кримінально-правового характеру у системі реалізації заходів кримінальної відповідальності. Визначити підстави застосування заходів такого роду і окреслити коло злочинів, вчинення яких службовими особами юридичних осіб обумовлює застосування «заходів».

Основна поняття: захід кримінально-правового характеру, юридична особа, службова особа.

Контрольні питання:

1. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

2. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру.

3. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.

4. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

Тема № 23. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Методичні рекомендації:

Характеризуючи особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх, в першу чергу необхідно відмітити залежність застосовуваних заходів відповідальності та покарання від віку особи, яка вчинила правопорушення.

Аналізуючи звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, необхідно дати поняття заходів виховного характеру, їх правової природи та визначити підстави та порядок застосування.

Аналізуючи звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності необхідно чітко охарактеризувати правову природу такого звільнення та назвати ці строки.

Характеризуючи види покарань, що застосовуються до неповнолітніх, необхідно назвати їх перелік, строки, та умови застосування до неповнолітніх.

При характеристиці звільнення від відбування покарання з випробуванням необхідно вказати особливості застосування цього виду звільнення щодо неповнолітніх осіб.

При характеристиці звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку, необхідно чітко назвати означені строки.

Характеризуючи особливості застосування умовно-дострокового звільнення неповнолітніх необхідно назвати підстави такого звільнення щодо неповнолітніх осіб.

Характеризуючи інститут судимості щодо неповнолітніх, акцент повинен ставитися на окресленні строків погашення судимості.

Основні поняття: неповнолітній; примусові заходи виховного характеру; вид покарання.

Контрольні питання:

1. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
3. Види покарання, що застосовуються до неповнолітніх..
4. Особливості погашення і зняття судимості щодо неповнолітніх.

Практичні завдання:

1. Вироком від 17 квітня 2019 р. неповнолітні К. та Ш. були визнані винними за ч. 2. ст. 186 КК. Разом з тим суд, звільняючи винних від відбування покарання із випробуванням на підставі ст. 75 КК, встановив їм іспитовий строк три роки

Чи правильне рішення прийняв суд?

2. Ф., будучи неповнолітнім, у стані алкогольного сп'яніння незаконно заволодів трактором вартістю понад 90 тис. грн., з метою покататися на ньому, але доїхавши до околиці села, трактор зупинився, і Ф., залишивши його, пішов додому. При цьому Ф. щиро розкався у вчиненому, матеріальної шкоди злочином заподіяно не було. Суд призначив Ф. покарання у розмірі 100 годи громадських робіт.

Чи правильне рішення прийняв суд?

3. Ф. був засуджений за ч. 3 ст. 289 КК до 10 років позбавлення волі. До призначеного покарання суд також присєднав частково невідбуте покарання і за сукупністю вироків призначив Ф. 11 років позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна.

Чи правильне рішення прийняв суд? Чи були враховані всі обставини справи при призначенні покарання?

4. Вироком від 31 жовтня 2019 р. засуджено неповнолітнього Н., 2004 року народження за ч. 1 ст. 185 КК до 100 годин громадських робіт і на підставі ст. 104 КК він був звільнений від відбування покарання з випробуванням строком на рік.

Чи правильне рішення прийняв суд?

5. При звільненні неповнолітнього засудженого П від відбування покарання з випробуванням суд поклав на нього обов'язок успішно закінчити навчання в ПТУ.

Чи правильне рішення суду?

6. Вироком від 15 березня 2019 р. засуджено неповнолітніх С. і З., обидва — 2002 року народження, за ч. 4 ст. 187, пунктами 6, 12 ч. 2 ст. 115 КК за те, що вони 10 листопада 2018 р. під час розбійного нападу вчинили умисне вбивство з корисливих мотивів за попередньою змовою групою осіб — до позбавлення волі, відповідно на 12 і 10 років з конфіскацією майна.

Чи правильне рішення суду?

7. Неповнолітньому К. за ч. 2 ст. 263 КК було призначено штраф у розмірі 951 грн.

Чи правильне рішення суду? Розкрийте особливості застосування штрафу до неповнолітніх

8. Неповнолітні Б. та І. засуджені до арешту відповідно на 3 і 6 місяців.

Чи правильне рішення суду? Розкрийте особливості застосування арешту до неповнолітніх.

9. На підставі ч. 2 ст. 105 КК суд звільнив неповнолітнього Л. від покарання за ч. 1 ст. 286 КК з передачею під нагляд батьків, але без встановлення строку тривалості заходів виховного характеру.

Чи правильне рішення прийняв суд? Розкрийте зміст застосування заходів виховного характеру до неповнолітніх.

Тестові завдання:

1. Позначте підстави, за яких можливе застосування примусових заходів виховного характеру:

- а) якщо неповнолітній вперше вчинив злочин невеликої тяжкості або злочин середньої тяжкості, якщо його виправлення можливе без застосування покарання;
- б) якщо неповнолітній вперше вчинив злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, якщо у матеріалах справи є клопотання батьків щодо застосування примусових заходів виховного характеру;
- в) якщо неповнолітній вперше вчинив злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, якщо його виправлення можливе без застосування покарання;
- г) якщо неповнолітній вперше вчинив злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, якщо його виправлення можливе без застосування покарання;
- г) якщо неповнолітній вчинив необережний злочин;
- д) якщо неповнолітній вперше вчинив тяжкий злочин, але повністю відшкодував збитки або усунув заподіяну злочином шкоду, або примирився з потерпілим.

2. У разі ухилення неповнолітнього, що вчинив злочин, від застосування до нього примусових заходів виховного характеру:

- а) заходи виховного характеру скасовуються і обираються більш суворі заходи виховного характеру;
- б) заходи виховного характеру скасовуються і він притягується до кримінальної відповідальності;
- в) заходи виховного характеру скасовуються і застосовується покарання;
- г) заходи виховного характеру скасовуються і неповнолітній направляється до спеціальної виховної установи.

3. Позначте основні види покарань, які можуть бути застосовані до неповнолітніх:

- а) громадські роботи;

- б) конфіскація майна;
- в) обмеження волі;
- г) виправні роботи;
- г) позбавлення волі на певний строк;
- д) штраф;
- е) арешт;
- є) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

4. Вкажіть, які з перелічених покарань можуть бути застосовані до неповнолітніх як додаткові:

- а) арешт;
- б) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- в) громадські роботи;
- г) штраф.

5. Штраф застосовується лише до неповнолітніх:

- а) батьки яких можуть сплатити штраф;
- б) що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення;
- в) які працюють;
- г) які досягли віку, з якого можливе працевлаштування.

6. Громадські роботи можуть бути призначені неповнолітньому:

- а) у віці від 16 до 18 років;
- б) у віці від 14 до 18 років;
- в) якому виповнилося 14 років;
- г) які досягли віку, з якого можливе працевлаштування;
- г) якому виповнилося 11 років.

7. Громадські роботи, що призначаються неповнолітній особі полягають:

- а) у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час;
- б) у виконанні неповнолітнім робіт у будь-який час, але не більше двох годин на день;
- в) у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час, але не більше двох годин на тиждень;
- г) жодна з відповідей не є правильною.

8. Виправні роботи можуть бути призначені неповнолітньому в за місцем роботи на строк:

- а) від одного місяця до одного року;
- б) від двох місяців до двох років;
- в) від сорока до ста двадцяти годин;
- г) жодна з відповідей не є правильною;
- г) від двох місяців до одного року.

9. Арешт призначається неповнолітньому на строк:

- а) від п'ятнадцяти до тридцяти діб;
- б) від одного місяця до одного року;
- в) від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб;
- г) від п'ятнадцяти до сорока діб;
- г) від двох до шести місяців.

10. При призначенні покарання неповнолітньому суд, крім обставин, передбачених у статтях 65–67 КК, враховує також:

- а) у якій сім'ї виховувався неповнолітній;
- б) рівень розумових здібностей неповнолітнього;
- в) особу неповнолітнього;
- г) обставини, що сприяли вчиненню злочину;
- г) умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього.

11. Які заходи виховного характеру можуть бути застосовані до неповнолітнього:

- а) громадська догана;
- б) домашній арешт;
- в) застереження;
- г) покладення обов'язку публічно попросити вибачення у потерпілого;
- г) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього.

Рекомендована література:

Авдеев В.А. Условно-досрочное освобождение от отбывания наказания несовершеннолетних. – Иркутск: Изд-во Иркутского ун-та, 1996.

Андрюченко В.А., Лесниченко И.П., Пудовочкин Ю.Е., Разумов П.В. Уголовная ответственность: понятие, проблемы реализации и половозрастной дифференциации. – М.: Юрлитинформ, 2006.

Антипов В.В., Антипов В.І. Обставини, які виключають застосування кримінального покарання: Монографія. – К.: Атіка, 2004.

Антипов В. Проблеми застосування до неповнолітніх певних видів кримінального покарання // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 8.

Астемиров З.А. Уголовная ответственность и наказание несовершеннолетних. (Теоретическое введение в изучение спецкурса): Учеб. пособие. – М.: Высш. шк. МВД СССР, 1970.

Бурдін В. Законодавче регулювання кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 2001. – Вип. 36.

Бурдін В.М. Окремі питання застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх злочинців // Актуальні проблеми формування правової держави в Україні (До 50-ї річниці Конвенції про захист прав людини та основних свобод). Тези наук. доповіді та повідомл. учасників Всеукраїнс. наук.-практ. конф. молодих учених / За ред. проф. М.І. Панова. – Х.: Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, 2000.

Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: Монографія. – К. – Атіка, 2004.

Бурдін В.М. Особливості умовного незастосування покарання до неповнолітніх злочинців // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2001. – Вип.2.

Бурдін В.М. Особливості умовно-досрочного звільнення від покарання неповнолітніх // Вісник Львівського університету. Серія міжнародних відносин. – 2001. – Вип.4.

Бурдін В. Правова природа примусових заходів виховного характеру за Кримінальним кодексом України // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2000. – Вип. 2 (13).

Бурдін В. Проблеми кримінальної відповідальності неповнолітніх // проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Регіональна науково-практична конференція. – Л.: Юридичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2001.

- Ибрагимова А. Новые подходы в регулировании лишения свободы несовершеннолетних // Уголовное право. – 2006. – № 4.
- Ибрагимова А.М. Применение ареста в отношении несовершеннолетних // Российский следователь. – 2005. – № 4.
- Музыка А.А. Примусові заходи медичного і виховного характеру. – К.: Національна Академія внутрішніх справ України, 1997.
- Салева Н. Условия назначения наказания несовершеннолетним // Российская юстиция. – 2003. – № 11.
- Скрябин М.А. Общие начала назначения наказания и их применение к несовершеннолетним. – Казань: Изд-во Казан. ун-та. – 1988.
- Сморыго В.А. Особенности исправления и перевоспитания несовершеннолетних осужденных: Лекция. – Рязань: РВШ МВД СССР, 1978.
- Ягодинський В. Вирішення кримінальних справ про суспільно-небезпечні діяння, вчинені особами, які не досягли віку кримінальної відповідальності // Право України. – 2001. – № 11.
- Яценко С.С. Питання вдосконалення інституту кримінальної відповідальності неповнолітніх // Проблеми удосконалення кримінального та кримінально-процесуального законодавства: Міжвузівський збірник наукових праць. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1993.
- Яцун О. Застосування до неповнолітніх позбавлення волі. Ефективність цієї міри покарання // Вісник Прокуратури. – 2003. – № 12 (30).

Перелік питань для підготовки до заліку

1. Поняття, предмет, метод кримінального права України.
2. Завдання, функції та принципи кримінального права.
3. Принципи кримінального права.
4. Система кримінального права.
5. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його джерела.
6. Структура закону про кримінальну відповідальність.
7. Поняття і види диспозицій статей Особливої частини КК.
8. Поняття та види санкцій у кримінальному праві України.
9. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Види і способи тлумачення.
10. Принцип чинності закону про кримінальну відповідальність у часі.
11. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність.
12. Територіальний принцип чинності закону про кримінальну відповідальність.
13. Принцип громадянства, універсальний та реальний принцип чинності закону про кримінальну відповідальність.
14. Поняття злочину та його ознаки.
15. Класифікація злочинів.
16. Відмінність злочинів від інших правопорушень.
17. Поняття кримінальної відповідальності.
18. Підстави кримінальної відповідальності.
19. Поняття складу злочину, його структура та значення.
20. Елементи і ознаки складу злочину.
21. Види складів злочинів.
22. Поняття об'єкту злочину, його структура та значення. Класифікація об'єктів злочину.
23. Предмет злочину, його значення, види.
24. Поняття та ознаки об'єктивної сторони злочину та її значення.
25. Поняття та види діяння.
26. Суспільно-небезпечні наслідки: поняття, види.
27. Причинний зв'язок і його значення в кримінальному праві.
28. Спосіб, місце, час, знаряддя, засоби і обстановка вчинення злочину.
29. Поняття та ознаки суб'єкта злочину.
30. Поняття і види спеціального суб'єкта злочину.
31. Службова особа як суб'єкт злочину.
32. Осудність та її критерії.
33. Неосудність та її критерії.
34. Обмежена осудність у кримінальному праві.
35. Поняття та ознаки суб'єктивної сторони злочину.
36. Поняття і значення вини, її форми та види.
37. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони.
38. Умисел та його види. Інтелектуальні і вольові ознаки.
39. Необережність та її види.
40. Змішана форма вини.
41. Помилка та її значення для кримінальної відповідальності.
42. Види помилки.

Перелік питань для підготовки до іспиту

1. Поняття, предмет, метод кримінального права України.
2. Завдання, функції та принципи кримінального права.
3. Система кримінального права.
4. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його джерела.
5. Структура закону про кримінальну відповідальність.
6. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Види і способи
7. Принцип чинності кримінального закону у часі.
8. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність.
9. Територіальний принцип чинності закону про кримінальну відповідальність.
10. Принцип громадянства, універсальний та реальний принципи чинності закону про кримінальну відповідальність.
11. Поняття злочину та його ознаки.
12. Класифікація злочинів.
13. Відмінність злочинів від інших правопорушень.
14. Підстави кримінальної відповідальності.
15. Поняття складу злочину, його структура та значення.
16. Елементи і ознаки складу злочину.
17. Види складів злочинів.
18. Поняття об'єкту злочину, його структура та значення.
19. Предмет злочину, його значення.
20. Поняття та ознаки об'єктивної сторони злочину та її значення.
21. Поняття та види діяння.
22. Суспільно-небезпечні наслідки, поняття та види.
23. Причинний зв'язок і його значення в кримінальному праві.
24. Спосіб, місце, час, знаряддя, засоби і обстановка вчинення злочину.
25. Поняття та ознаки суб'єкта злочину.
26. Поняття і види спеціального суб'єкта злочину.
27. Осудність та її критерії.
28. Неосудність, її критерії.
29. Поняття та ознаки суб'єктивної сторони злочину.
30. Поняття і значення вини, її форми та види.
31. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони.
32. Умисел та його види. Інтелектуальні і вольові ознаки.
33. Необережність та її види.
34. Змішана форма вини.
35. Помилка та її значення для кримінальної відповідальності. Види помилки.
36. Поняття і види стадій вчинення злочину.
37. Закінчений злочин.
38. Незакінчений злочин та його види.
39. Готування до злочину.
40. Замах на злочин.
41. Добровільна відмова від вчинення злочину.
42. Поняття і ознаки співучасті.
43. Види співучасників.
44. Форми співучасті.
45. Відповідальність співучасників.
46. Спеціальні питання відповідальності за співучасть.
47. Причетність до злочину.
48. Одиничний злочин як складовий елемент множинності злочинів. Види одиничних злочинів.

49. Повторність злочинів.
50. Сукупність злочинів.
51. Рецидив злочинів.
52. Необхідна оборона та умови її правомірності.
53. Уявна оборона.
54. Перевищення меж необхідної оборони.
55. Крайня необхідність.
56. Затримання особи, яка вчинила злочин.
57. Фізичний або психічний примус.
58. Виконання наказу або розпорядження.
59. Діяння, пов'язане з ризиком (виправданий ризик).
60. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації.
61. Поняття і види звільнення від кримінальної відповідальності.
62. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
63. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим.
64. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
65. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
66. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.
67. Поняття і мета покарання.
68. Система покарань.
69. Основні покарання.
70. Додаткові покарання.
71. Покарання, які можуть призначатися і як основні, і як додаткові.
72. Штраф, як вид кримінального покарання.
73. Позбавлення права займати певні посади або займатись певною діяльністю.
74. Громадські роботи.
75. Виправні роботи.
76. Позбавлення волі на певний строк.
77. Конфіскація майна.
78. Довічне позбавлення волі.
79. Принципи призначення покарання.
80. Загальні засади призначення покарання.
81. Обставини, які обтяжують і пом'якшують покарання.
82. Призначення покарання за незакінчений злочин і за злочин, вчинений у співучасті.
83. Призначення більш м'якого покарання ніж передбачено законом.
84. Призначення покарання за сукупністю злочинів.
85. Призначення покарання за сукупністю вироків.
86. Правила складання покарань і зарахування строку ув'язнення.
87. Поняття звільнення від покарання та його види.
88. Звільнення від покарання у зв'язку із втратою особою суспільної небезпечності.
89. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
90. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
91. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
92. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
93. Звільнення від покарання за хворобою.
94. Амністія і помилування.
95. Поняття судимості.

96. Погашення судимості та зняття судимості.
97. Примусові заходи медичного характеру.
98. Примусове лікування.
99. Спеціальна конфіскація.
100. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.
101. Види заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.
102. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
103. Види покарань, які застосовуються до неповнолітнього, і особливості їх призначення.
104. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.
105. Погашення і зняття судимості для неповнолітніх.
106. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.